

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

ZA
ANALIZE
NI ČASA

Četrtek, 25. junija 1964
Št. 24, leto XXII

NEKAJ UTRINKOV S SEJE OSS LJUBLJANA

V OKVIRU

Vse članstvo, ne samo odbor

Predsedstvo okrajnega sindikalnega sveta je na svoji razširjeni seji obravnavalo vsebino in metode dela sindikatov. Po uvodnem poročilu tajnika Franca Horjaka, se je razvila razprava, ki je opozorila, da nekatera stališča V. kongresa ZSJ še niso prodrla v zavest sindikalnih delavcev. Potreba po samostojnosti sindikalnih organizacij zahteva tudi samostojna izhodišča, samostojno, bolj učinkovito obravnavanje vseh problemov, ki neposredno zadevajo interese proizvajalcev.

Osnovna misel poročila in razprave je bila: kaj je potrebno storiti, da bi čimprej in kar najbolj uspešno uresničili sklepe V. kongresa. Prvi znaki in izkušnje po kongresu so namreč pokazali, da bo potrebno ne samo učinkoviteje izvajati naloge, temveč da bo treba skladno s tem spremeniti tudi metode dela.

Zaradi precej vpeljane navade, da so namesto sindikalnih organizacij kot celote, delovali le izvršni odbori podružnic, ali celo samo predsedniki, ni mogla priti do polnega izraza volja in hotenja proizvajalcev. To je včasih pripeljalo celo do birokratskih stališč, do tehnokratske prakse, kjer so voljo članstva istovetili z voljo izvršnega odbora ali celo samega predsednika. Zato so pogosto vabili na seje samo predsednika, ki včasih niti ni poročal o vsebini sestankov, še manj o svojih stališčih, v podjetju pa so vseeno rekli: sindikat se s tem in tem strinja.

Prve posledice takšne prakse so se pokazale že ob volitvah in samoupravnih organih, ko so nekateri direktorji zaskrbljeni tožili, kako bodo delovali delav-

ski sveti, če bo polovica članov imela samo enoletno mandatno dobo. Kakor te ugotovitve ne gre podcenjevati, tako tudi ni mogoče prezreti njenega vzroka. Dokler so bili »aktivni« samo člani samopravnih organov in vodstev političnih organizacij, dotlej bo tudi upravičen strah: koga bomo lahko s mirnim srcem izvolili in samoupravne organe. Če obidemo ugotovitev, da je nekaterim takšna praksa ustrezala, ker so z manj usposobljenim delavskim svetom lažje izvedli vrsto nepremišljenih in premalo pretehtanih odločitev, je ob načelu pogostejše rotacije nujno, da gospodarska in politična gibanja v podjetju zajamejo širši krog ljudi.

Ob drugačni porazdelitvi med delovno organizacijo in skupnostjo, ko bodo neposredni proizvajalci razpolagali s sredstvi za razširjeno reprodukcijo, bo postal problem, v kaj investirati, kaj ima prednost, katera možnost je boljša, tako občuten, da ga pri sedanjih metodah dela ne bi mogli uspešno razrešiti.

Ob tem ne kaže prezreti ugotovitev, da imajo nekateri predstavniki sindikalnih podruž-

nic visoke osebne dohodke, včasih višje, kot so jih predvideli za delovno mesto, na katerem so zaposleni. Če ti osebni dohodki predstavljajo samo vrednost vloženega dela, potem je z njimi vse v redu, problem pa nastane, če so oblikovani po različnih »subjektivnih« merilih. Iz vsega zapisanega sledi, da je potrebno delo sindikatov usmeriti na članstvo, da je treba vse zaključke in akcije usmeriti predvsem iz želja in zahtev članstva.

Ker želijo proizvajalci z rezultati svojega dela kar najbolj uspešno vplivati na svoj materialni in osebni položaj, je treba tudi iz te osnove graditi politiko, stališča in akcije sindikatov. Nekateri, žal, vidijo v tem samo besedno igro, politično krilatico. V bistvu pa gre za kvalitativne spremembe v delu in usmeritvi. Ni namreč vseeno, če nekdo vzame za cilj, da se gospodarsko krepi in razvija, drug pa, da mu z razvojem in boljšim delom raste predvsem njegov materialni položaj. Kot vemo, je mogoče smiselno in nesmiselno investirati. Bolj bo pazil, bolj pretehtal investicije tisti, ki bo njihove dobre ali slabe posledice najbolj neposredno čutil.

Ne kaže si namreč delati utvar, da posledice slabega gospodarjenja v delovni organizaciji vsi enako občutijo. Dovolj je primerov, ki kažejo, da se materialni položaj posameznikov ne poslabša, če podjetje slabo gospodari, da pa proizvajalci zelo živo čutijo vsa nihanja v proizvodnji. Če bomo to-

rej pri odločitvah izhajali iz želja in zahtev tistih, ki jih ta gibanja najbolj prizadejejo, potem bo manj slabih odločitev, povečala se bo odgovornost za sprejete sklepe.

Zato samoupravljanja ne kaže ocenjevati samo kot povečanje demokracije, kot osvobajanje človeka, temveč tudi kot povečane možnosti za boljše, bolj smotno gospodarjenje. Tako pojmovano in izvajano samoupravljanje pa zahteva tudi temu prilagojen sistem dela.

In če smo si enotni v tem, kaj je izhodišče, kaj je osnovno in bistveno, se postavlja z nezmanjšano resnostjo vprašanje: Kako to uresničiti?

Na plenumu so povsem nedvoumno ugotovili, da je potrebno s širšo politično akcijo, z množičnim vključevanjem proizvajalcev v odločitve poskrbeti tudi za množično politično vzgojo. Res bodo proizvajalci rasli ob vsakodnevnih praksah, ko bodo morali odločati, sklepati, hkrati pa je tudi res, da bodo te odločitve čedalje bolj zahtevne, da bo potrebno večje znanje, večja pretehtanost. Vsega tega pa ne bo mogoče dobiti zgolj s prakso, temveč bo potrebno organizirati tudi različne seminarje, bolj propagirati samostojen študij, skrbnejše pripravljati gradivo za različna zasedanja.

Usmeritev sindikalnih podružnic na članstvo, na njegove potrebe in želje, povečana izobraževalna dejavnost bo omogočala tudi široke razprave. V njih se bodo kalili in rasli bodo člani političnih in samoupravnih organov, tako da za nove funkcionarje ne bo zadreg, kot se je to doslej pogosto dogajalo. Zato ne kaže razpravljati o tem, po kakšnem ključu in listi naj dobi sindikat kadre, temveč o tem, s kakšno metodo dela si bo sindikat zagotovil neizčrpen vir novih kadrov.

Vse to pa nujno zahteva v delu sindikalnih organizacij več sistematičnosti, več perspektivnosti, zahteva tudi programe dela za daljša obdobja. Samo z občasnimi akcijami, samo z improvizacijami in aktivizmom v slabem pomenu besede ne bo mogoče izvesti nalog, ki v bližnji bodočnosti čakajo sindikalne organizacije. vič

Demokracija, razvežani mehanizem delavskega in družbenega samoupravljanja zahteva več kolektivnega odločanja, zato tudi več sestajanja in sestankov. Če sprejmemo to kot danost, ni nujno, da se zato sprijaznimo z vsako obliko sestajanja, da smo brezbržni do sestankov, ki ne dajejo pomembnih rezultatov.

V mislih imamo vse številne slabo pripravljene in slabo vodene sestanke. Če samo matematična razmerja o izgubljenem času povedo, da če je na sestanku samo deset ljudi in eden govori, da je tu potrebno računati še s časom desetih prisotnih. Če je slabo pripravljen in slabo voden sestanek trajal dve uri, je šlo v izgubo dvaindvajset ur. Poleg tega pa je bilo deset ljudi razočaranih in marsikdo je porekel, ali sklenil sam pri sebi: »Če bo le mogoče, na takšne sestanke ne bom prihajal.«

Zato nosi vsakdo, ki sestanek skliče in ga vodi — posebno odgovornost. Bolje je, če se nanj pripravlja deset ur in potem sestanek v redu poteka, kot pa da skuša z improvizacijami prihraniti na času. Morda je včasih čas tistega, ki bi moral sestanek pripraviti, dragocenejši od kateregakoli posameznika na sestanku. Toda če računamo njihov skupni čas, potem to opravičilo ni na mestu.

Vsekakor bi bili nepravilni, če bi rekli, da v tem pogledu nismo napredovali, da je zdaj manj improvizacij kot pred leti. Res so zdaj že pogosto na razpolago različna gradiva, poročila so precej napisana. Če pa poskušamo kritičneje oceniti ta poročila in tudi gradivo, potem lahko največkrat ugotovimo, da je včasih presplohno, tudi prekompleksirano in težko razumljivo, največkrat pa slabo napotilo za akcijo.

Morda je prav v tem, kaj je namen sestankov, osnovni nesporazum in tudi glavno jedro slabosti. Ljudje se v glav-

Ne sestanki zaradi sestankov

nem sestajajo iz treh razlogov: da bi zvedeli ali posredovali nekaj novega, da bi o nečem sklepali ali da bi se dogovorili za akcijo.

Na slabo pripravljenih in slabo vodenih sestankih pa ta tri načela zelo radi pomešajo. Sestajajo se, kot radi pripovedujejo, zaradi problematike. Nekdo začne govoriti o težavah, ostali pa se potem z večjo ali manjšo spretnostjo prizadevajo, kako bi k tem pridodali še obilo drugih, ki imajo ali pa tudi nimajo posredne zveze z začetno razpravo. Nekateri sestanki so včasih skoraj podobni turnirjem, kjer v razpravi tekmujejo, kdo bo povedal več napak in slabosti iz naše prakse. V tej vmeni, razkrivati »probleme« se pogosto oddaljijo od dnevnega reda, vneva jih zapelje na druga področja, navajajo pol resnice, zamolčijo nekatera znana dejstva, kajti po njihovem je glavno, da so sodelovali v razpravi in povedali nekaj napak, ki jih je treba odpraviti. Na takšnih posvetih pa se rado dogaja, da govorijo samo o napakah zelo splošne značaja, da eno in isto misel ponavljajo na več sestankih, da kar žarijo od navdušenja, da so nekaj slabega odkrili, zmanjka pa jim sil, da bi to ali karkoli drugega — popravili.

Zato je povsem razumljivo, da nekateri prizadevni aktivisti, ki bi radi predvsem spreminjali slabo prakso, izgubljajo veselje do dela, ker pogosto na različnih sestankih poslušajo zelo podobne, skoraj iste stvari, če vidijo včasih v posvetu samo drugačno prekladanje besed, kot so jih slišali nekaj dni poprej.

Morda bi kazalo razmišljati tudi o tem, če v političnem delu ne uporabljamo pre pogosto samo besede, če nismo preveč podpirali razvade, da se samo iz oči v oči lahko resno pogovorimo. Pogosto slišimo, da po sestanku nekateri začudeni vprašujejo, zakaj so jih sklicali skupaj, saj so vse to, kar so slišali, že vedeli. Tisti pa, ki so sestanke pripravili, se opravičujejo: »Morali smo jih sklicati, če smo hoteli vedeti, kako poteka stvar, sklicali smo jih, da bi »pognali« akcijo.«

Je res »metoda sestankov« najbolj uspešna? Ali kaže v času, ko imamo na razpolago različna moderna komunikativna sredstva, uporabljati v političnem delu samo prenašanje nalog preko sestankov?

Za ilustracijo samo tale primer: na osem posvetov o isti tematiki so povabili novinarja, da bi o tem pisal. Vprašujemo se, ali je samo poklicni novinar tisti, ki naj piše? Ali niso na vseh teh posvetih navzoči politični delavci? So! Zakaj nihče od njih ne piše? Zakaj ne bi, na primer, nekdo po končanih posvetih napisal osnovne ugotovitve? Navsezadnje bi tudi od poklicnih političnih delavcev pričakovali, da ne bi samo govorili, ali brali poročil, temveč tudi kdaj pa kdaj zapisali kakšno besedo za tisk. Namesto, da govorijo desetim, dvajsetim, bi pisali za tisoče.

In če se zdaj povrnemo k samim sestankom in temu, kar smo že zapisali, lahko še pripišemo, da nekaj napisanih misli in številke še ne pomeni analize. Tisto, kar zasluži to besedo, naj bo res študija, naj izhaja iz podatkov, zanimivih za področje, kateremu je posvet namenjen. Nikakor pa ne, da na občinskih posvetih navajajo poročevalci številke o investicijskih priporočilih za federacijo ali republiko, da v delovnih organizacijah te podatke ponavljajo. Nikakor ni dobro, če razpravljamo o standardu in se pri tem sklicujemo samo na podatke iz zveznih biltenov. Lahko so izhodišče, toda za ljudi v komunah so predvsem zanimivi podatki iz njihovega področja.

Kajti nedvomno drži, da so za akcijo, za delo, za mobilizacijo najbolj zanimive tiste analize, ki se nanašajo na področje, kjer prisotni delujejo, kjer lahko slabosti spreminjajo in napake odpravljajo.

Zato bi vsekakor želeli, da bi v bodoče med vsakim sestankom, preden ga skličemo, resno premislili: katere nove stvari bomo posredovali, o čem bomo sklenili, predvsem pa — katere naloge moramo po sestanku izvršiti.

Ne manjka nam kritičnosti, pogosta nam manjka učinkovitosti!

VINKO TRINKAUS

RAZŠIRJENI PLENUM OBSS V NOVI GORICI

POMOČ DRUŽINI POSTAJA NUJNOST

Razširjeni plenum občinskega sindikalnega sveta v Novi Gorici je na svojem zasedanju razpravljaval o problemih zaposlovanja žensk in skrbi za socialno zadovoljevanje potreb družine in gospodinjstva.

Plenumu je prisostvoval tudi tajnik republiškega sindikalnega sveta Franc Borštnik.

Družbena pomoč družini postaja v občini nujnost, ker ne razvita, kot je, že zavira prizadevanja za povečanje produktivnosti, vpliva na poklicno usmerjanje žensk, strokovno usposabljanje, delovne uspehe in družbeno delo že zaposlenih žensk, še posebej mater, hkrati tudi vpliva na slabo vzgojo in nezdrav razvoj otrok zaposlenih staršev.

Pospešen gospodarski razvoj, ki je za občino značilen, je zahteval hitro zaposlovanje vseh odraslih članov družine. Medtem ko je bilo še leta 1938 zaposlenih v občini le okoli 4680 delavcev, jih je danes že preko 15.200 in od teh kar 34 % žensk. Vedno bolj pogosta zaposlitev žensk dokazuje, da je njeno vključevanje v proizvodnjo povezano in pogojeno s progresivnim gospodarskim razvojem občine.

Z boljšim izkoriščanjem obstoječih proizvodnih kapacitet, z uvedbo druge in tretje izmene, bi močno povečali produkcijo, vzporedno s tem pa življenjski standard. Možnosti za to imajo. Podatki za marec 1964 kažejo, da dela v novogoriški industriji v eni izmeni 64,1 %, v dveh izmenah 20,8 %, v treh izmenah pa le 15,1 % delavcev. Vendar zahteva polno izkoriščanje kapacitet — delo v treh izmenah, dodatno zaposlitev

delavcev, teh pa v občini primanjkuje. Ze v letošnjem letu bi potrebovali 600 novih delavcev. Izход vidijo edino v vključevanju žensk v proizvodnjo.

Vendar bo za to potrebno še prej ustvariti takšne pogoje, da se bo ženska lahko vključila v proizvodnjo, ne da bi bila pričevanju žensk v proizvodnjo. (Nadaljevanje na 2. str.)

V imenu kolektiva

— Opozarjam vas, da sem samo jaz pooblaščen dajati izjave o odnosih v kolektivu... —

Karikatura: MILAN MAVER

Preveč teorije – premalo napotil

Posvetovanje, ki sta ga v Velenju organizirala centralni in republiški odbor sindikata industrije in rudarstva, je pokazalo, da se pri nagrajevanju strokovnih služb pretežno sučemo okrog teorij, manj pa je konkretnih študij in rezultatov. Posvetovanje, prvo te vrste, seveda ni moglo obiti ne nekaterih slabosti (teoretiziranja, kompliciranosti, želje po univerzalnosti, statičnem obravnavanju), je pa pokazalo nedvomno potrebo, da je potrebno z bolj pripravljenimi posveti nadaljevati. Poseben problem je bila udeležba, saj je manjkalo dve tretjini povabljenih predstavnikov slovenskih podjetij.

Izhodišče za razpravo so bile pisane študije, analize in pogledi nekaterih delovnih organizacij iz vse države, ki so se že praktično ukvarjale s temi problemi. Organizatorji so zato pričakovali, da se bo na osnovi pisanega gradiva razvila živahna razprava zastopnikov delovnih organizacij, ki bodo na osnovi napredne poslanega gradiva dopolnjevali, ali zavračali nekatere postavke. Pričakovali so, da bodo razpravljali predvsem ljudje »iz prakse«.

Žal pa se ta predvidevanja niso uresničila. Niso se uresničila predvsem kar zadeva praktično uporabnost teorij in prakse. Tudi predstavniki iz delovnih organizacij so se »sprehajali« po teoretičnem področju, skušali dokazovati izredno kompliciranost meril, ali pa so znova pogrevali razvojne slabosti nagrajevanja.

Od praktične uporabe tega posveta so se najbolj oddaljili tisti, ki so hoteli ustvariti, ali so vsaj težili za univerzalnim sistemom. Njihovo izhodišče je bilo, da je treba »spoznati naravo stvari«, se pravi, obrazložiti za izračun vrednosti dela. Prav gotovo je to ideal, končni cilj, vprašanje pa je, če je ravno v sedanjem razdobju najbolj primerno iskati končne cilje, kajti praksa nas opozarja, da celo nekaterih zelo preprostih, a koristnih akcij nismo izvedli. Končni cilj si lahko postavimo, toda osvajali ga bomo postopoma, z občasnimi zmagami in porazi. Bilo bi prezahtevno pričakovati, da bomo prej, preden imamo v praksi vsaj nekaj rezultatov, lahko izdelali tak sistem, ki bi veljal za dolgo obdobje. Praksa bo prav gotovo korigirala, popravljala postavke in ideje, toda veliko boljše je začeti in popravljati kot pa čakati na idealni sistem.

Takšno razpravljanje pa zanesljivo ni bilo slučajno. Je odraz slabe prakse in izkušenj. Lahko bi rekli, da smo šele na začetku poti, da imamo minimalno izkušnje na tem področju in da tudi zato »ljudje iz prakse« niso bolj množično sodelovali v razpravi.

Najbolj pa so bili na posvetu opeharjeni tisti, ki so pričakovali, da bodo s samega posveta odnesli kar največ napotil za praktično delo, da bodo dobili konkretne, praktične izhodiščne pobude in zamisli, kako naj sami zastavijo svoje delo. Teh praktičnih napotkov, ki bi jih najbolj potrebovali, posvetovanje ni dalo.

Na posvetovanju so se tudi dogovarjali, da bi pisano gradivo in del razprave porabili za izdajo knjige, ki naj bi bila konkreten pripomoček pri uvedbi nagrajevanja v strokovnih službah. Prav gotovo redaktorji te knjige ne bodo imeli lahkega dela, toda že same razprave in morebitna izdaja te knjige bodo dragocen pripomoček pri iskanju mejl in uvajanja nagrajevanja po delu tudi v strokovnih službah.

V. T.

BREZPLAČNI OBROK DONOSNA INVESTICIJA

Učinek povečam za 20 % – dohodki višji za 7000 din – boleznine na minimumu

Ko je konec maja delavski svet gradbenega podjetja »Napred« iz Beograda sprejel sklep, da bodo s 1. aprilom razdeljevali delavcem brezplačen obrok hrane, so se v nekaterih podobnih podjetjih spraševali, ali je to – socialna pomoč ali kakšna druga računica? To vprašanje je bilo umestno še toliko bolj, ker je ta odločitev pomenila, da bo moral podjetje pridodati še 40 milijonov dinarjev k svojim prejšnjim dotacijam, kar je pomenilo, da bodo izdali blizu 100 milijonov dinarjev samo za prehrano svojih delavcev. To pa ni majhna vsota za gradbeno podjetje.

POLPRAZNA AMBULANTA PODJETJA »NAPRED«

● Ko so te dni na nekem posvetu razpravljali o težkih pogojih, v katerih žive gradbeni delavci Srbije (preko 40 % delavcev ima mesečne dohodke nižje od 20.000 dinarjev, polovico samskih delavcev stalno živi v barakah na gradbiščih), je doktor Stana Odanović, zdravnik ambulante v »Napredu« povedala prve rezultate eksperimenta z brezplačnim obrokom.

»Od približno 20 bolnikov, kolikor jih je poprej povprečno iskalo pomoči v času moje službe, 5, 6 pa tudi 10 jih je zahtevalo, da jih vzamem v bolniški stalež. Pri njih pisemno mogla ugotoviti nobene druge bolezni razen izčrpanosti. V maju je bilo teh primerov že znatno manj. V primeri z istim mesecem preteklega leta, je znatno zmanjšano tudi število nesreč pri delu. Danes nam je ambulanta pol prazna. Nisem strokovnjak, da bi lahko kaj več povedala o finančni strani tega eksperimenta, vendar ekonomisti v podjetju pripovedujejo, da so več kot zadovoljni. Morebiti to potrjuje tudi sklep naših organov upravljanja, da ta eksperiment postane stalna praksa.«

ČE VARČUJEJO NA RAČUN ZDRAVJA

Preteklo leto so bili sistematično pregledani vsi delavci v podjetju. Pregled je pokazal, da je tretjina delavcev fizično izčrpana zaradi podhranjenosti.

»Čeprav smo tudi prej dotirali prehrano v naših menzah, da bi bila cena obroka primernejša tudi delavcem z najnižjimi dohodki, smo pri obhodih gradbišč ugotovili, da se precejšnje število delavcev ne hrani v menzi, temveč živi samo ob kruhu in suhi hrani. Zakaj? Enostavno so varčevali pri hrani, ker jim je bil to edini način, da nekaj prihranijo, čeprav na račun svojega zdravja,« je rekla zdravnik Odanović.

»To je vsekakor vplivalo na zdravstveno stanje ljudi in na njihovo delo,« poudarja tovariš Milan Čorić, direktor. »Po stalnih obhodih gradbišč in z urejevanjem rezultatov zdravstvenega pregleda, se je v začetku letošnjega leta sestalo več ekonomistov in zdravstvenih delavcev. Izhajali so iz podatkov, da v podjetju dela več kot 800 nekvalificiranih delavcev z zelo nizkimi dohodki. Ekonomisti so obravnavali ekonomsko stran, zdravstveni delavci pa ekonomsko in socialno.«

V MAJU POVPREČNI DOHODKI DELAVCEV 35.000 DINARJEV

»Ko smo sprejeli odločitev, smo računali s tem, da poboljšamo standard delavcev, da pa bi se to hkrati odrazilo tudi na finančnem uspehu podjetja. Čeprav je preteklo zelo malo časa, smo lahko ugotovili, da se nismo prevarili v tej računici,« poudarja direktor Čorić. »Medtem ko smo prejšnje leto smatrali za velik uspeh, če je delavec prekoračil normo za 5 %, danes nismo več iznenadeni s prekoračitvijo z 20 in več odstotki. Izostanki z dela so padli na minimum. Računice kažejo zelo dobre finančne uspehe, strokovnjaki pa se še vprašujejo, kako smo jih dosegli in če je to res posledica brezplačnega obroka hrane.

V petih mesecih pri povečanju delovne sile za 7 %, je bila skupna realizacija povečana za 20 %, kar izkazuje, da je produktivnost porasla za 13 %. Povprečni osebni dohodki delavcev so v primeri z lanskim letom porasli za 7000 dinarjev. Pri tem kaže še poudariti, da se je zmanjšal tudi delež osebnih dohodkov za 10 % na račun skladov podjetja. V maju so znašali povprečni osebni dohodki delavcev preko 35.000 din, če pa računamo še uslužbence,

je bilo povprečje dohodkov 36.800 din. Zanimivo je, da to leto dohodki delavcev rastejo hitreje od dohodkov uslužbencev in tehničnega osebja. Danes praktično nimamo delavcev, ki bi zapuščali podjetje.«

Ti, ki so izdelovali računice, pripovedujejo, da so v »Napredu« posebno zadovoljni s tem, ker so z izboljšanjem standarda delavcev znatno izboljšali tudi materialni položaj podjetja.

N. PAPIĆ
(Po »Borbi«)

Pravo veselje je delati z novim strojem, če delavec do podrobnosti spozna vse tehnične lastnosti kovinskega prijatelja
Foto: Milan Šparovec

DVOBOJ BREZ VITEŠKEGA ŠČITA

Skofješko konfekcijsko podjetje Kroj in trgovsko podjetje Tekstilpromet iz Ljubljane sta lani začela dogovore o združitvi. Delavska sveta obeh podjetij sta se o koristnosti združitve brž sporazumela. Na zavore pa so stopili na občini Ljubljana-Center. Tako so sklep o združitvi uradno potrdili šele letos v februarju. Skofješko podjetje je tako prišlo do svojih prodajal v Ljubljani.

Stvari pa niso stekle brez skritih namenov. Občina je pred kratkim prodala eno glavnih poslovalnic Tekstilprometa v Stritarjevi ulici, ki ustvarja 60 % prometa, ljubljanskemu podjetju Modna oblačila za 3.068.400 dinarjev. Za to trgovino so plačevali občni mesečno najemnino 180.950 dinarjev. Novi lastnik poslovnega prostora pa je preko svojih pravnih zastopnikov zahteval zvišanje najemnine mesečno na 600.000 dinarjev (najvišja z zakonom predpisana najemnina za poslovne prostore je 1300 dinarjev za kvadratni meter, prodajalnica pa meri 245 kvadratnih metrov). Nova najemnina je torej enkrat večja od najvišje z zakonom predpisane najemnine. Če računamo še naprej, bi Modna oblačila v petih mesecih pobiranja najemnine prišla zastoj do prodajalne.

T. Z.

otrok sprejema le en vrtec. Z anketo so nadalje ugotovili, da žene-matere enkrat pogosteje prekinjajo delovno razmerje kot ostali. Večina zaposlenih mater je v anketi napisala, da jih doma najbolj obremenjuje pranje in likanje, pripravljanje hrane in posvetitev otroku. 81 % anketiranih mater je zapisalo, da porabijo prosti dan v tednu za gospodinjstvo in le 2,6 % jih izkoristi prosti dan za rekreacijo. Anketa je tudi ugotovila, da ženske, posebno matere, zelo zaostajajo v strokovnem izpopolnjevanju ter v družbeni aktivnosti sploh.

Plenum je ugotovil, da je posebno zanemarljivo otroško varstvo. Zato je posvetil večino razprave temu problemu. V razpravi so posebno poudarili, da delovne organizacije doslej niso posvečale nobene skrbi varstvu otrok zaposlenih delavcev. Ko iščejo možnosti za večjo proizvodnost, vidijo samo stroje in mehanizacijo, ne pa tudi človeka ob stroju in vse skrbi, ki ga ovirajo pri delu.

(Nadaljevanje s 1. str.)
zadeta njena družina in zdrav razvoj otroka.
O teh vprašanjih je potekala na plenumu tehtna razprava. Za osnovno usmeritev razprave je služila anketa, ki jo je izvedel občinski sindikalni svet. Ugotovitev ankete je bila, da je od 958 anketiranih žensk proizvajalk (anketo so izvedli le v štirih največjih gospodarskih organizacijah), 425 mater z otroki do 15. leta starosti. Organiziranega družbenega varstva je deležnih komaj 5 % otrok anketiranih mater; 12,8 % otrok prebije del dneva v šoli, ostali čas pa je brez varstva; 14 % je takšnih, ki so ves dan sami v stanovanjih, ali prepušeni ulici. Sedem vrtec, toliko sedmega leta starosti. Varstvenih ustanov za dojenčke sploh nimajo, nekaj soloobveznih

je vseh v občini, lahko nudi varstvo otrokom od drugega do Predlagali so, naj bi kadrovsko socialne službe izdelale analize in na osnovi izračuna dokazale, da je pomemben faktor za večjo produktivnost tudi otroško varstvo. Večje gospodarske organizacije bi morale samostojno reševati to vprašanje, manjše pa bi se morale povezati in pročitati potrebe o organiziranem varstvu. V tovarni cementa in salonita v Anhovem je med zaposlenimi skoraj tretjina žensk, otrok pa blizu 200, zato je problem varstva še toliko večji. Čeprav nimajo tako slabih materialnih pogojev, še niso zgradili varstvene ustanove. Diskutant iz cementarne je povedal: če bi imeli sredstva za gradnjo, ni urbanističnega načrta in ne lokacije.

Plenum je ugotovil, da se stanovanjski bloki in naselja gradijo zelo nefunkcionalno, da ostajajo v blokih »mrtvi« prostori, ki jih imenujejo kolezarica in še kako drugače, ki bi jih lahko namenili prav za varstveni oddelček. Bili so mnenja, da bi se projektanti morali pred gradnjo posvetovati, ozir. da občina ne bi smela potrditi nobenega projekta, če ne bi upošteval prostora za otroke.

Pomembno in zelo občutljivo vprašanje, poleg kapacitet, je financiranje, predvsem finančne zmogljivosti staršev, ki v večini ne morejo plačevati ekonomske cene varstvene ustanove. Vse kapacitete varstvenih ustanov zasedajo danes otroci, katerih starši imajo nad 45.000 dinarjev dohodkov, kar dokazuje, da delavec z nizkimi osebnimi dohodki ne more dati otroka v varstvo. Zato je plenum posebej poudaril, da je potrebno večati družbene sklade za varstvo otrok, da bi lahko vsi otroci, ki so varstva potrebni, enakopravno uživali varstvo. Občinska skupščina v Novi Gorici je med prvimi ustanovila sklad za varstvo otroka, ki bo zbiral sredstva, jih načrtno razporejal in odločneje urejal probleme otroškega varstva.

Ko so govorili o ostalih oblikah družbene pomoči družini, je plenum ugotovil, da še vedno ni dovolj objektov za družbeno prehrano, pralnih servisov, kolikor pa so, se jih ljudje ne poslužujejo, ker so predragi. Tudi ostalih servisov ni. Servisne delavnice bi naj ustanavljali v okviru stanovanjske skupnosti; dosedanje usluge so pomanjkljive, za nekatere dejavnosti ni niti urejenih delavnic, niti kvalificiranih delavcev.

Posebej je potrebno poudariti, da je občinski sindikalni svet plenum zelo dobro pripravil in mnogo prej zbral dokumentirano gradivo. Posebna odlika plenuma pa je bila kvaliteta razprava, ki bi ji morali prisluhniti predvsem tisti družbeni organi, ki lahko odločilno pomagajo reševati vse izrečene probleme.

Plenum je ob zaključku izvolil komisijo, ki bo gradivo zbrala, uredila in dopolnila; poslali ga bodo občinskim odbornikom in poslancem z novgoriškega področja.

IVANKA VRHOVČAK

MAJHNI PRISPEVKI – VELIKO DENARJA

Prav nič več ni dilem niti glede nujnosti, da je treba spreminiti udeležbo delovnih organizacij v neto dohodkih. Načelne razprave o tem vprašanju so zaključene, sedaj je v teku samo še razprava o metodah in času, v katerem naj bi upostavili nova razmerja. Potem ko so bili posamezni vsebinsko in praktično nevezdržni prispevki – prispevek za izkoriščanje rudnega bogastva in prispevek na izredni dohodek – odstranjeni že ob zaključku minulega leta, je nadaljnje težišče razprav in pripomb prešlo na prispevek iz dohodka, prispevek družbeno investicijskim skladom in davku na promet.

Ta dva prispevka in davek na promet sodelujeta v neto dohodku gospodarstva (1963) z 21 %, a v delu neto produkta, ki je izločen v korist družbeno političnih skupnosti s približno 38 %. Gre torej za precej velika sredstva, s katerimi je mogoče razpolagati; del od teh je potrebno pustiti letos in naslednje leto skladom gospodarskih organizacij. Toda dejstvo je, da so zastavljeni na videz majhni prispevki, ki pa hkrati predstavljajo ob seštevanju zelo velik znesek. Sem spadajo premije zavarovanja – 43,9 milijarde

fijsni.

Vsi ti prispevki, šesteti skupaj, presegaajo znesek 200 milijard dinarjev. In če upoštevamo, da pomeni precejšnje izboljšanje za položaj delovnih organizacij oprostitev prispevka iz dohodka za nekatere dejavnosti (učinek teh olajšav znaša 33 milijard dinarjev), potem poprej omenjeni znesek in možnosti, ki obstoje za njihovo odstranitev, ne velja podcenjevati. Ob tem ne gre za njihovo odstranitev, temveč predvsem za drugačno obravnavo, in sicer zato, da so zasnovani na ekonomsko upravičenem izhodišču.

HITREJŠA RAST PRISPEVKA OD NETO DOHODKA

Skoraj vsi izdatki delovnih organizacij naraščajo precej hitreje od neto dohodka. Medtem ko kaže indeks porasta neto produkta in neto osebnih dohodkov 133 (1963/62), kažejo zavarovalne premije enaki indeksi,

dopolnilni in dodatni prispevek za socialno zavarovanje indeks 200, prometni prispevek 183, vodni prispevek 200, postavka »reklama, reprezentance in drugo« 287 (glej sestavek »Crvena marama« v št. 637), prispevek za financiranje služb za zaposlovanje 150 itd. Prav nič čudno ni, če se pri vseh koristnikih teh sredstev pojavlja večji ali manjši dohodek in da imajo nekateri od njih celo toliko sredstev, da jih lahko oročujejo pri bankah.

Sčasoma so delovne organizacije vplačale toliko premij za zavarovanje, da je bilo mogoče del teh sredstev (15 milijard v 1963. letu – glej plan 1963) koristiti za pokritje deficita – OIF (osrednji investicijski fond). To pomeni, da so dohodki skupnosti zavarovanja precej nad njenimi izdatki. V kakšen namen? Iz kakšnih razlogov morajo delovne organizacije vplačevati več premij, kot je to nujno? Smoter sistema prav gotovo ni akumuliranje sredstev in zavoljo tega mora biti izhodišče za zavarovalne premije – prava mera. Takšne ukrepe oziroma mere, nedvomno omogočajo dolgotrajno izkušnje. Posebno pomembno je dejstvo, da zavarovalne premije hudo obremenjujejo nekatera področja gospodarstva, ki so drugače v nezavidljivem položaju, in ki imajo

TUDI KANDIDAT

Pokazali so mi naslednjo ponudbo za izpraznjeno delovno mesto direktorja v eni izmed naših tovarn alkoholnih pijač:

»Ugledni razpisni komisiji!

V smislu oglasa v časopisnem podjetju (!) »Delo« podajam ponudbo na razpisano delovno mesto. Ugledni komisiji sporočam, da sem bil 11 let zaposlen na raznem ladjevju v Dalmaciji, kjer sem samostojno opravljal vse finančne in administrativne posle v svojstvu ekonoma ali upravitelja menz. Na lastno privolitve sem bil kasneje premeščen v pogrebno podjetje, kjer sem zasedal položaje glavnega blagajnika, mezdničarja, personalnega referenta in socialističnega govornika (!) ob grobu pokojnih... Društvo, kjer sem zdaj zaposlen kot upravnik, mi ne more zagotoviti višje osnovne plače in sem spriču tega pripravljen prevzeti razpisano delovno mesto.

Imam malo maturo, mesečno administrativno šolo, mesečni nižji knjigovodski tečaj ter državnih strokovni izpit in finančne stroke. Obvladam italijansčino, v precejšnji meri nemščino in perfektno srbohrvaščino. Že več let sem šofer — amater AB kategorije in posedujem lastno motorno kolo TV 175 ter TOMOS Colibri športnega tipa. Posedujem tudi dovoljenje za nošenje osebne orožja.

Toplo pozdravljam ugledno razpisno komisijo...«

Občinska komisija, ki je sprejela omenjeno ponudbo, že dlje časa ugotavlja, da se na razpise le poredkoma prijavljajo zares sposobni kandidati. Vzroke takega stanja išče v dosedanjih neustreznih kadrovski politiki in nespodbudnem nagrajevanju. Komisija pa se doslej ni mogla zediniti, čemu naj pripiše omenjeno in njej podobne ponudbe.

-mG

DOBRO LETO ZA SKLADE

Pri dvainštiridesetih letih starosti ljudje ne rastejo več. Počasi se jih loteva utrujenost in izpade jim tudi kakšen zob. Drugače pa je s tovarnami. Tovarna Veriga v Lescah pri svojih dvainštiridesetih letih ne kaže znakov staranja. V zadnjih letih se razvija kakor zdrav mladenič. Podatki potrjujejo, da je razvoj te tovarne med najhitrejšimi. Povprečno namreč proizvodnja v tej tovarni poraste iz leta v leto za 30 %. Leta 1962 je vrednost bruto produkta dosegla 2 milijardi 700 milijonov dinarjev, lani se je povečala na 3 milijarde in 800 milijonov, letos pa predvidevajo že 4 milijarde in 800 milijonov dinarjev.

Pogoje za tako stalno rast podjetja so ustvarili že pred leti, ko so odstranili zastarele stroje, odpravili ozka grla in razširili izbor svojih proizvodov. Ker so denar pravočasno naložili tudi v izpopolnjevanje delovne sile in ker je strokovnost zaposlenih na evropski višini, se ne smemo čuditi, da imajo danes delavci v Verigi boljše dohodke kot pred leti.

Produktivnosti delavcev v Verigi so se v zadnjem letu pridružili še nekateri drugi važni pogoji, da so lahko precej dvignili osebne dohodke. Med te zunanje činitelje uvrščajo v podjetju neprimerno boljšo oskrbo s surovinami in dejstvo, da se jim je »odprlo« notranje in zunanje tržišče. Ukinjen izreden prispevek na dohodek je tudi pripomogel, da so v sklad osebnih dohodkov lahko vključili dodatnih 60 milijonov dinarjev, kar pomeni približno trideset vsote, ki jo mesečno izplačajo za osebne dohodke. Osnovni razlog za povečanje osebnih dohodkov pa je povečana proizvodnja. Večja proizvodnja je vplivala na povečanje zaslužkov in obratno, večji osebni dohodki so povzročili večjo prizadevnost na delovnem mestu, odstranili zastoj in zboljšali organizacijo dela.

Lani so bili osebni dohodki v tovarni še na precej kritični točki. Povprečni osebni dohodki v letu 1963 so znašali 33.850 dinarjev. Prvo tromesečje letos pa je dalo povsem drugačno sliko. Povprečni osebni dohodki so se dvignili na 42.000 dinarjev. Če bo proizvodnja še v naslednjih mesecih tako hitro naraščala, kot računajo, bodo v drugem tromesečju izplačevali povprečne osebne dohodke v višini 46.000 dinarjev. Po analizi, ki so jih v podjetju napravili o naraščanju produktivnosti v letošnjem letu, je razvidno, da produktivnost dela v vseh mesecih ni enako naraščala. Vendar moramo vedeti, da so za primerjavo produktivnosti vzeli proizvodnost v istih mesecih lani. Tako je v januarju produktivnost v podjetju narasla za 13,7 %, v februarju za 20,5 %, v marcu za 4,5 %, v aprilu za 10 % in v maju za 17 %. V prejšnjem mesecu so imeli v podjetju samo še 9 primerov, ko so zaposleni zaslužili manj kot 26.000 dinarjev. Primeri so proučili in ugotovili,

da so za tako slab zaslužek krivi delavci sami, ki se niso dovolj trudili, delno pa so za slabo izpolnjevanje norm krivi tudi vodje oddelkov, ki dela niso znali pravilno razporediti.

Na splošno so gospodarski uspehi podjetja večji kot prejšnjega leta. Dober način gospodarjenja ima svoje učinke tudi pri skladih. Lansko leto so imeli skladov za 95 milijonov dinarjev. Letos pa so že v štirih mesecih zbrali okoli 105 milijonov dinarjev skladov. Do konca leta bodo po sedanjih računih dobili v sklade okoli 300 milijonov dinarjev, kar je za 200 % več kot lani. To pa daje že dobro materialno podlago za samoupravljanje.

Z. T.

»KROJ« — BELA VRANA V ŠKOFJELOŠKI OBČINI

ZASLUŽEK PO NOVEM KROJU

Ko sem računovodji nekega sorodnega podjetja, ki je v poslovnih težavah, pripovedoval o povprečnih zaslučkih v podjetju Kroj v Škofji Loki, je poslušal, kot da bi mu pripovedoval bajke. Po kratkem premisleku pa je dejal:

— To podjetje bo prišlo na boben.

Nagel sklep je bil prazen izgovor. Podatki o poslovnih uspehih škofjeloškega Kroja, njihov način nagrajevanja, porast proizvodnosti dela, dobra prodaja izdelkov na tržišču namreč to trditve v osnovi zanikajo. Res pa je, da je postalo podjetje zlata jama v občini. Na lestvici dviga osebnih dohodkov je podjetje med prvimi.

Lep zgled

Občinski sindikalni svet Celje je upošteval priporočilo o smotnejšem poslovanju in trošenju družbenih sredstev, ki velja tudi za družbeno-politične organizacije in oblastvena predstavnstva, in temeljito pregledal dosedanje izdatke ter proračun.

Poleg tega, da je doslej gospodarno ravnal z denarjem, je občinski sindikalni svet ugotovil, da bi ob enakih varnostnih zadoščilih do konca leta manjša proračunska sredstva in se odločil, da se odpove dotaciji iz občinskega proračuna v višini dveh milijonov, za katero je zaprosil še pred uvedbo novega sistema plačevanja članarine.

Formalno bo sklep o restrikcijah proračuna občinskega sindikalne sveta sprejet na prihodnjem plenarnem zasedanju. Hkrati pa bo sindikalno vodstvo priporočilo občinski skupščini, naj vrnjena dva milijona uporabi za strokovno šolstvo.

M. K.

Tudi litostrojski dom na Soriški planini postaja vse bolj priljubljena planinska postojanka, kjer delavci preživljajo svoj letni dopust

Foto: Milan Sparovec

znano je, da so konfekcijska podjetja rasla pri nas zadnja leta kot gobe po dežju. Jugoslovanski industrijski prostor je nasičen s konfekcijskimi podjetji, ne pa z dobro konfekcijo. Konfekcija je industrijska panoga, kjer niso potrebna velika vlaganja v stroje. Prav to dejstvo je marsikatero konfekcijsko podjetje zapeljalo na tanek led. Mnoga podjetja so se namreč širila veliko bolj hitro, kot so sama zmogla. Škofjeloški Kroj pa je v svoji dolgoročni poslovni politiki izbral počasnejši razvoj. Najemali so toliko kreditov za povečanje proizvodnje, kolikor so imeli z ustvarjenimi sredstvi lastnega kritja. Prezadolženost nekaterih slovenskih konfekcijskih hiš je kmalu privedla do poslovnih težav, ki pa jih Kroj ni občutil. Letos so v Škofji Loki opustili tudi gradnjo novih poslovnih prostorov, ker so izračunali, da se takšna vlaganja počasi vračajo. Izpopolnili so raje stroje. Hkrati so izsilili specializacijo proizvodnje in se v glavnem usmerili na izdelovanje damskih in moških plaščev. S tem so dosegli večjo produktivnost, njihove cene so na trgu znatno nižje od tistih konfekcijskih hiš, ki proizvajajo vse. Specializacijo so lahko povečali tudi izbor, ki je v naših trgovinah še vedno slab.

Gospodarsko utemeljene naložbe, hitro obračanje sredstev brez tveganja, da njihovi izdelki ne bodo prodani na tržišču, so povzročili, da je podjetje visoko rentabilno. Leta 1958 so ustvarili 87 milijonov bruto produkta, letos pa računajo že z 1 milijardo. V letu 1958 je prišlo okoli 800.000 dinarjev bruto produkta na zaposlenega, v letu 1963 pa že 8.200.000 dinarjev. Dohodek je bil v letu 1962 na zaposlenega v podjetju 1.200.000 dinarjev, lani pa 1.900.000 dinarjev. Čisti dohodek je znašal leta 1962 na zaposlenega okoli 1 milijon, leta 1963 pa 1.700.000

dinarjev. Hkrati s takšnimi poslovnimi uspehi so se dvigali tudi osebni dohodki. V letu 1962 so bili povprečni osebni dohodki še relativno nizki, 28.978 dinarjev, lani pa so se občutno dvignili in so znašali 39.832 dinarjev ali povečanje za 38 %. Proizvodnost dela se je v tem času dvignila za 30 %.

Večja prizadevnost na delu je prišla do izraza še posebno letos. Njihov način nagrajevanja in skupinsko delo, kjer imajo postavljene norme za posamezno fazo obdelave, je znatno povečal delovno disciplino. Skupine si ustvarjeni dohodek delijo po vloženem delu. Po internem ceniku skupina namreč

vedno točno ve, kakšen je njen delež pri izgotovitvi izdelka. V prvih mesecih letošnjega leta so se osebni dohodki naglo povečali. Tako je bil v mesecu januarju povprečni osebni dohodek 38.000 dinarjev, v februarju 51.000 dinarjev, v marcu 56.730 dinarjev, v aprilu 61.439, v maju pa 43.669 dinarjev. V podjetju so pretežno zaposlene ženske. Najnižji osebni dohodek je v podjetju 29.000 dinarjev. Tudi razmere med osebni dohodki in skladi je zelo ugodno — 50,7 : 49,3.

Podjetje je takšne uspehe doseglo, ker ima razmeroma majhno režijo, srečno roko pri izbiri modelov in produktivne delavce.

Z. T.

Stene so za prirodo pisca najbolj poceni živalski vrt, saj se na njih zadržujejo razne vrste mrčesa — od muh do stenec. Veliko število majhnih živalic prihaja sem na počitnice, ali pa se kar stalno naseli na stenah. Na javnih stenah jih sicer preganja občinska sanitarna inspekcija, ki pa jih s sodniki za prekrške ne preganja dovolj učinkovito.

Za slikarje so stene prav tako velikega pomena. Nanje obešajo slike.

Največjega pomena pa so stene za pranje umazanega perila. V gradbeni zgodovini se je namreč debelost sten tako skrčila, da danes lahko ob ugodnih vremenskih razmerah zvemo vse, kar imajo pri sosedovih v loncu in v družini novega. Stene prav nič več ne skrivajo zakonske sreče in prepirov.

Stene imajo v sodobni družbi tudi zanimive gospodarske učinke. Pred leti so namreč iz družbenih sredstev začeli graditi na občinskem hribu pomembno stavbo. Stavba brez sten je seveda brez vsakega smisla. Zato so točno po načrtu zgradili zunanje in notranje stene. Projektantu so na številnih sestankih razložili idejne zahteve. Po tej idejni zasnovi je učenjak zrisal svoj gradbeni načrt. Ko

STENE

je bila stavba že pod streho, je nekega dne prišel na gradbišče tudi investitor. Investitorji so običajno dobro rejeni in v tem pogledu nič ne zaostajajo za projektanti.

Investitor je započel svoj pogled v notranjo steno, ki so jo zidarji pravkar dokončali tako odločno, da mu je polovica trebuščka zlezla iz hlač.

— Ta stena je nepotrebna. Kakšen norec jo je vgradil v to sredino. Mi rabimo tukaj večje prostore, ne pa lukenj. Delovodja je pojasnil, da je stena predvidena po načrtu in ima najbrž svoj pomen.

Toda investitor se ni dal ugnati v kozji rog. Strogo je ukazal:

— Steno takoj podrite! Na mojo odgovornost. Projektant je norec.

Odšel je z gradbišča in stvar je bila urejena. Zidarji so steno podrli.

Cez teden dni je prišel na gradbišče projektant. Splezal je po stopnicah in začel opazovati stavbo.

— Če se ne motim, bi tukaj morala stati stena — je pripomnil s fakultetno resnostjo. Prinesite mi načrt. Delovodja je stekel po načrtu. Ko mu jih je izročil, se mu je tresla roka.

— Pozabili ste sezidati vmesno steno. Ali mislite, da jaz stene rišem za svoje zdravje?

Delovodja mu je pojasnil, da je steno dal odstraniti odposlanec investitorja.

— Takoj sezidajte novo steno, tako kot je določeno po načrtu, ali pa porušite celo stavbo. Jaz vztrajam pri svojem načrtu in ne pustim, da mi steno podirajo razni cepci. Zidarji so steno zopet sezidali.

Cez nekaj časa, minila sta gotovo dva tedna, sta prišla na gradbišče skupaj debeli odposlanec investitorja in učeni projektant z naočniki. Bila sta zelena od jeze. Zlezla sta po stopnicah na stavbo in nadaljevala prepri. Vsak je utemeljeval svojo zahtevo s krepkimi besedami. Na koncu sta se sporazumela, da steno vržejo iz načrta. Zidarji so se lotili dela pod nadzorstvom delovodje. Debeli odposlanec pa je projektantu stisnil roko in mu spodbudno dejal:

— Z vami bomo še sodelovali.

Dobil je naročilo za preureditev sten v prvem nadstropju.

Investicijski predračun so s tem dvakratno prekoračili.

ZDRAVKO TOMAŽEJ

prav zaradi tega nekatere olajšave v osnovnih instrumentih delitve. Tako je na primer kmetijstvo v ta namen uplačalo 1960. leta 3,8 milijarde dinarjev in 1963. leta že 10 milijard dinarjev več. Ali promet: delovne organizacije s tega področja so uplačale 1960. leta 4,7 milijarde in 1963. leta že 9,5 milijarde dinarjev. Lokalni zavodi za socialno zavarovanje so pooblašeni, da lahko predpišejo dodatno stopnjo prispevka, kar pomeni, da imamo lahko v sedanjem sistemu praktično tri različne stopnje prispevka za socialno zavarovanje — splošno, dopolnilno in dodatno. Značilno je, da naraščajo prispevki za socialno zavarovanje z vseh teh treh osnov hitreje od osebnega dohodka.

Potem so zanimivi še podatki o financiranju služb za zaposlovanje delavcev. Ta služba je oblikovala v 1963. letu dohodek v višini 15,9 milijarde dinarjev, toda njeni skupni izdatki so znašali 9,6 milijarde dinarjev. Še več, predstavniki te službe zahtevajo, naj bi razširili izvor njihovih dohodkov, češ da posamezni zavodi ne morejo kriti svojih izdatkov. Toda to ni osnovni razlog za izrekanje takšnih zahtev. Ta se bolj sestoji iz ambicij te službe, da opravi la posle, ki so daleč od

njene dejanske vsebine. Zaradi tega je upravičeno vprašanje, ali naj bodo ta sredstva namenjena za pomoč nezaposlenim in kot pomoč ob zaposlovanju oziroma, ali naj se ta služba ukvarja tudi z vprašanji, ki se tičejo prosvete in poslov, ki imajo inštitutski značaj. In če se nagne tehtnica na to drugo plat, ta služba pa se v tej smeri že razvija, potem je povsem razumljivo, da bodo morale delovne organizacije naravnost ali posredno seči z roko še globlje v svoj žep.

ZVEZA Z INVESTICIJAMI

Članarina zbornicam in drugi izdatki so narasli v 1963. letu za okoli 7 milijard dinarjev. V resnici je naraslo to »drugo« (za 10 milijard dinarjev), in sicer zato, ker so članarine zbornicam v 1963. letu nižje za 4,5 milijarde dinarjev. Na to »drugo« pa v 1963. letu odpade natanko 17 milijard dinarjev. Zato, ker ne vemo, kaj se skriva za temi 17 milijardami, pravimo, da so tudi članarine zbornicam v višini 12 milijard dinarjev, ne tako majhna obremenitev za delovne organizacije. Ni na primer jasno, zakaj na primer trošiji sredstva zbornice SRS (3,7 milijarde), SHR (2 milijardi) in SR Slovenije (1,6 milijarde), razen tega, ko porabi že zvezna zbora-

nica 3 milijarde dinarjev (vse v 1963. letu). Ali ne daje že to zadosti argumentov za uresničevanje zahtev, da delovne organizacije samostojno odločajo o svojem članstvu v zbornicah s tem, da bo njihov kriterij za včlanjevanje izhajal iz ekonomskega interesa oziroma iz koristi, ki naj jo imajo le-te od zbornice.

Osnovni namen prometnega prispevka je, da pokrije olajšave, ki jih imajo delavci ob izkoriščanju letnega dopusta. Toda v te namene je potrošeno samo 75 % teh sredstev, ostanek za olajšave v prometu na uživajo razne druge osebe. In razen tega so delovne organizacije v letu 1963 namenile za te namene 8,7 milijarde dinarjev več, kot je bilo dejansko potrošeno.

Na naslov prispevka za stanovanjsko izgradnjo so delovne organizacije v 1963. letu uplašale okoli 52 milijard dinarjev ali 13 milijard dinarjev več kot 1962. leta. Večji del teh sredstev koristijo negospodarske institucije, vključujoč posebno družbeno politične skupnosti, precej manj pa same gospodarske organizacije. S tega vidika torej znova vzklija upravičeno vprašanje glede teh sredstev in načina, kako so izkoriščena. Zdi se, da bi bilo potrebno razmi-

sliti o popolni oprostitvi tega prispevka, to je poiskati drugo ekonomsko bolj fundirano rešitev za stanovanjsko izgradnjo.

Pri vseh teh izdatkih je bistveno, da ni za njihov obstoj nikjer upoštevan ekonomski vidik. Nič lažjega ni, kot obremeniti gospodarske organizacije in — sredstva za potrošnjo so zagotovljena. Toliko besed je izgubljenih o prebijanju planov investicij. A tako malo je izrečenih o tem, kakšen delež imajo pri takšnem prebijanju sredstva, ki se oblikujejo na opisani način. Gre namreč za to, da so za investicije potrošena tako sredstva iz naslova vodnega prispevka, sredstva služb za zaposlovanje, sredstva stanovanjskega prispevka, sredstva zavarovalnih skupnosti, sredstva socialnega zavarovanja itd.

Ob tem, ko proučujemo odnose gospodarskih organizacij — družbeno političnih skupnosti v neto produktu, ko proučujemo investicije za to, da bi povsod uveljavili ekonomska izhodišča, je potrebno posvetiti posebno pozornost tudi tem prispevkom. Gospodarske organizacije je treba osvoboditi vsega, kar obremenjuje njihov položaj, številnim drugim pa omogočiti, da zagotovljeno žive.

N. P.

(Po »Ekonomske politiki«)

OB PRVIH REZULTATIH SKRAJŠANEGA DELAVNIKA
V »TESNILKI« MEDVODE

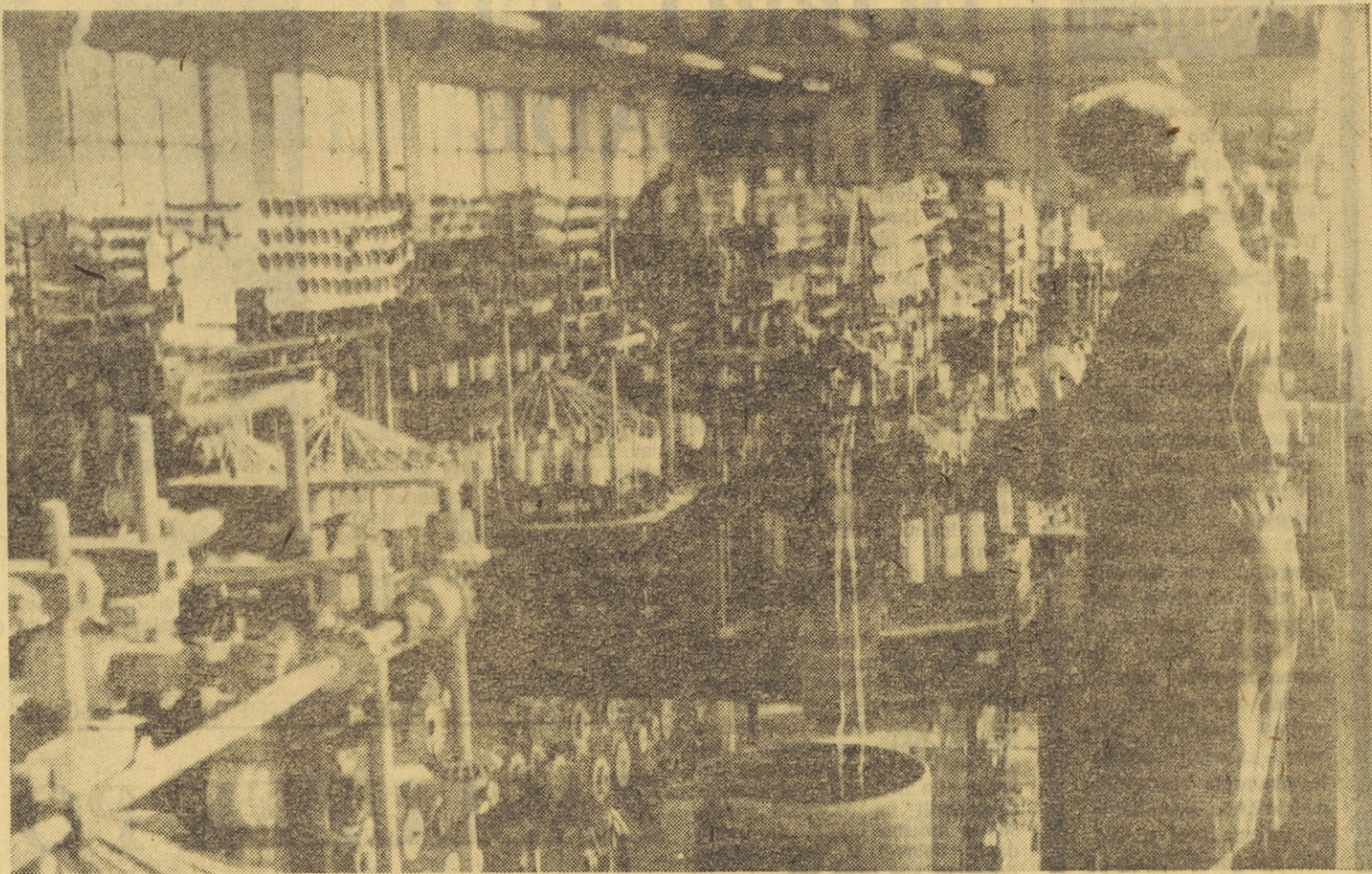
KOLEKTIV JE PREDLAGAL

Kakor so mi pripovedovali v tovarni tesnil in plastičnih mas »TESNILKA« Medvode, so ugodni rezultati skrajšanja delavnika predvsem rezultat temeljitih priprav in sodelovanja vsega kolektiva. Ko so se minulo jesen odločevali za prehod na skrajšan delavnik po sistemu prostih sobot, so analitiške službe podjetja predvidevale, da se rezerve skrivajo predvsem v zmanjšanju zastojev zaradi remonta in vzdrževanja strojnih naprav, v večji delovni disciplini in izboljšavi tehnoloških postopkov. Razen tega pa bi v oddelkih, kjer so se pojavljala ozka grla, morali vpeljati še četrto izmeno in v zvezi z njo zaposliti nove delavce. O teh predlogih so posamezne ekonomske enote razpravljale tudi po trikrat. Delavci sami so predlagali, da bi ob malenkostnih racionalizacijah in izboljšavah tehnoloških naprav v oddelkih, kjer so nastopala ozka grla, na primer v mešalnici za trozimenskim obratovanjem lahko dosegli toliko večjo proizvodnjo, kot bi jo sicer ob neizpremenjenem proizvodnem postopku omogočila šele četrta izmena. Delavski svet je njihov predlog pogojno sprejel z utemeljitvijo: če se bodo predvidevanja uresničila, četrta izmena ne bodo vpeljali. V nasprotnem primeru pa bodo k temu seveda prisiljeni.

Izkazalo se je, da je imel kolektiv prav. Tako jim četrta izmena ostaja kot rezerva za morebitno izpopolnjevanje ozkih grl, ki bi nastala na novo, če bi ostali oddelki bistveno povečali proizvodnjo. Drugače rečeno: analitiške službe v Tesnilki so sicer predvidele najbolj očitno možnost za usklajevanje zmogljivosti v tovarni, »spregledale« pa so možnosti, ki sta

jih ponudila večja intenzivnost dela in malenkostne investicije za racionalizacijo tehnološkega procesa.

Kot rečeno, so v Tesnilki predvidevali, da bi jim zmanjšanje zastojev in izpadov v proizvodnji zaradi remontov in vzdrževanja strojev lahko nadomestilo tiste proizvodne ure, ki zdaj odpadajo zaradi skrajšanja delavnika. Sedemmesečno poslovanje ob prostih sobotah pa je opozorilo, da navzlic temu, če zdaj za remonte ostaja po 48 namesto prejšnjih 24 ur, zastojev zaradi popravil ni mogoče zmanjšati pod doseženo mejo: 2 % od vseh obratovalnih ur, kar je prav gotovo minimalno. Zato pa so ugotovili, da na račun točnejšega prihoda in odhoda z dela, saj se delavci menjavajo pri strojih, ne pa srečujejo pri vratarju, pridobivajo precej delovnega časa. Razen tega so poskrbeli za občutnejše izboljšave tehnoloških postopkov. Tako ni čudno, da navzlic 8 % povečanju proizvodnje v letošnjem letu glede na dosežke v lanskem letu, toda z istim številom zaposlenih in ob skrajšanem delavniku predvsem na račun tehnoloških in organizacijskih izboljšav dosega za 5 % nižje poslovne stroške ter za 32 % višje sklade. Omenjene tehnološke in organizacijske spremembe so navzlic skrajšanemu delavniku seveda vplivale tudi na višjo storilnost. Če so na primer v 10 mesecih lanskega leta izdelali povprečno 2,99 kg tesnil in plastičnih mas v vsaki izmed 208 delovnih ur, zdaj v vsaki izmed 176 delovnih ur izdelajo od 3,16 do 3,36 kg izdelkov, pri čemer pa je količinska proizvodnja seveda precej odvisna od asortimenta izdelkov. —mG

»TOKO« DOMŽALE: Z DRUGO IZMENO SO SE IZOGNILI INVESTICIJAM

ZLOMLJENE TRADICIJE

Za proizvodnjo domžalske tovarne TOKO je značilen velik delež ročnega dela, kar je pri izdelkih usnjene galanterije, ki je precej podvržena modnim vplivom, tudi nujno in razumljivo. Stalno povečevanje proizvodnje in vedno večji izvoz sta torej terjala zaposlovanje novih in novih delavcev. Pravijo pa, da vrč toliko časa hodi po vodo, dokler se ne razbije. V tovarni TOKO se je to zgodilo lansko jesen, ko se je v delavnicah drenjalo že toliko delavcev, da za novodošle ni bilo več prostora. Tako so se v podjetju morali odločiti, kako naj bi v prihodnje zadovoljevali tržišče, če pa so bile možnosti — tako so namreč sodili — do kraja izčrpane.

Če bi hoteli še naprej delati samo v eni izmeni, bi morali investirati za nove delavnice najmanj 500 milijonov dinarjev. Toda v domžalski okolici zaposlenih delavcev ni več. Zato so navzlic prednostim, ki bi jih ponujali novi obratni prostori (ugodnejša razporeditev, lažji delovni pogoji) izbrali drugačno varianto: prehod na drugo izmeno. S tem so prav tako vplivali na izboljšanje delovnih pogojev, pridobili so tudi nujno

potreben prostor in še investirati jim ni bilo treba, čeprav bi morda dobili sredstva, ki jih sami niso imeli.

Samo s organizacijskimi ukrepi, ko polovica delavcev dela dopoldne, drugi pa popoldne, zdaj uresničujejo za 26 % višjo proizvodnjo po vrednosti kot prej. To pa je samo začetek. Kakor sami ugotavljajo, so ti rezultati predvsem posledica solidnejše priprave dela in izboljšane medfazne tehnološke kontrole. Zato pa se že zdaj ne pričakovano pojavljajo rezerve v delovni sili! Pomožne službe, ki so vezane na proizvodnjo (remont, priprava dela), namreč delajo v polni zasedbi v dopoldanski in popoldanski izmeni, čeprav proizvodnja v eni izmeni pomeni le dobro polovico tistih proizvodnih dosežkov, ki so jih realizirali pri enozmenskem poslovanju.

Razen tega je dvozmenski način proizvodnje opozoril, da niso imeli prav tisti, ki so trdili, da bo zaradi tega trpela kvaliteta njihovih izdelkov. Vse do lanske jeseni so namreč bili v tovarni prepričani, da se mora delo odvijati tako, kot je veljala tradicija: ista skupina delavcev začne in zaključi svoje

delo — če danes ne, pa jutri. Zaradi izboljšane priprave dela in ostrejših medfaznih tehničnih kontrole pa so izločili sleherni vplivanje dopoldanske ali popoldanske izmene, da bi na račun količinskega povečevanja proizvodnje zanemarila skrb za kvaliteto.

Vse to priča, kakšne rezerve sproščajo domiselne organizacijske spremembe v proizvodnji, zavoljo katerih se lahko marsikateri kolektiv izogne bremenom za nove investicije in na ta način vpliva na bolj rentabilno poslovanje. Čeprav je prehod na dvozmensko delo v tovarni TOKO Domžale povzročal precej težav glede na dejstvo, da 90 % zaposlenih predstavlja ženske, je kolektiv v 8 mesecih že spoznal, da je

omenjena sprememba nujna, če naj bi povečevali proizvodnjo, na ta način zadovoljevali povpraševanje na domačem in na tujih tržiščih, ustvarjali večje sklade in izboljševali tudi osebne dohodke. Slednji so se od lanskega leta povprečno 27.500 dinarjev in dvignili na povprečno 34.500 dinarjev v prvih petih mesecih letošnjega leta.

»Primer tovarne TOKO« pa je hkrati dovolj zgovorna priča, kako so v nekem kolektivu zlomili »tradicijo«; dokazali, da so boljši poslovni uspehi možni brez novih investicij. To, o čemer pišemo, so prvi rezultati. Kako bo naprej, je seveda odvisno od nadaljnjih njihovih prizadevanj. Trdijo pa, da je še daleč od tega, ko bi zapisali »piko na i«. —GM

ZAPISEK IZ TOVARNE FILCA MENGES

Zakaj bi bilo zmeraj »včeraj«?

Tovarna filca Menges je vse do nedavnega pomenila tipičen primer podjetja, ki se je samozadovoljno ogledovalo ob doseženih uspehih. Zaradi vedno večjega povpraševanja in delno tudi monopolističnega položaja na tržišču, so imeli (in še imajo) vedno vnaprej prodano proizvodnjo. Njim v zagovor je treba povedati, da že pet let niso spreminjali prodajnih cen. Toda res je tudi to, da se v tem obdobju tudi surovine niso bistveno podražile. Tako so ob normalnem naraščanju proizvodnje iz leta v leto v glavnem pokrivali povečane stroške, ustvarjali malenkostne sklade, zaslužili za (nizke) osebne dohodke in v glavnem vzdrževali strojne naprave v svoji tovarni, ki so tudi po revalorizaciji osnovnih sredstev še vedno opisana z več kot 85 % ...

Razmah avtomobilske, kovinske, pohištvene in ostalih industrij pa je tolkanj stopnjeval povpraševanje, da ustajena tehnologija ob zastareli strojni opreml ni več prenesla novih naročil, razen tega pa so — glede na sosednja podjetja — zaostali tudi pri osebnih dohodkih. Tako je polagoma začelo prevladovati spoznanje, da jim preti žalosten konec, če ne bodo drugače gospodarili. Sredstev za modernizacijo podjetja

ni imelo. Zato pa so se vprašali, ali bi jih morda lahko sami ustvarili?!

Možnosti notranjih rezerv so se ponujale zlasti na dveh področjih: pri uvajanju sodobnejše tehnologije in drugih izboljšav v proizvodnji ter pri materialih, ki jim pomenijo osnovne surovine. To pa je volna skupaj z drugimi vrstami živalskih vlaken.

S temi rezervami so se začeli spoprijemati že v lanskem letu. Sušilnica je pomenila eno najhujših ozkih grl. Z malenkostnimi investicijami so jo izboljšali, tako da apretirani filc zdaj posušijo že v 16 urah, prej pa so potrebovali trikrat več časa. Zavoljo hitrega sušenja omenjene vrste filcev pridobijo tudi na kvaliteti. Boljši izdelek pa daje ugodnejšo ceno, čeprav so ga tokrat pridobili po krajši in cenejši poti. Po drugi strani so spet poskusili, kako bi bilo, če bi v proizvodnji uporabljali tudi odpadno volno. Doslej so bili namreč prepričani, da razen lastnih odpadkov (odrezkov) druga odpadna volnena vlakna niso primerna, čeprav so dosti cenejša. Poskusi pa so uspeli! Pokazalo se je celo, da je mogoče hitreje splesti tisto mešanico surovin, ki vsebuje tudi odpadno volno. Izdelki iz take mešanice pa so celo boljši,

čeprav se zdaj pri proizvodnji pojavlja še dodatni prihranek: krajši izdelovalni čas.

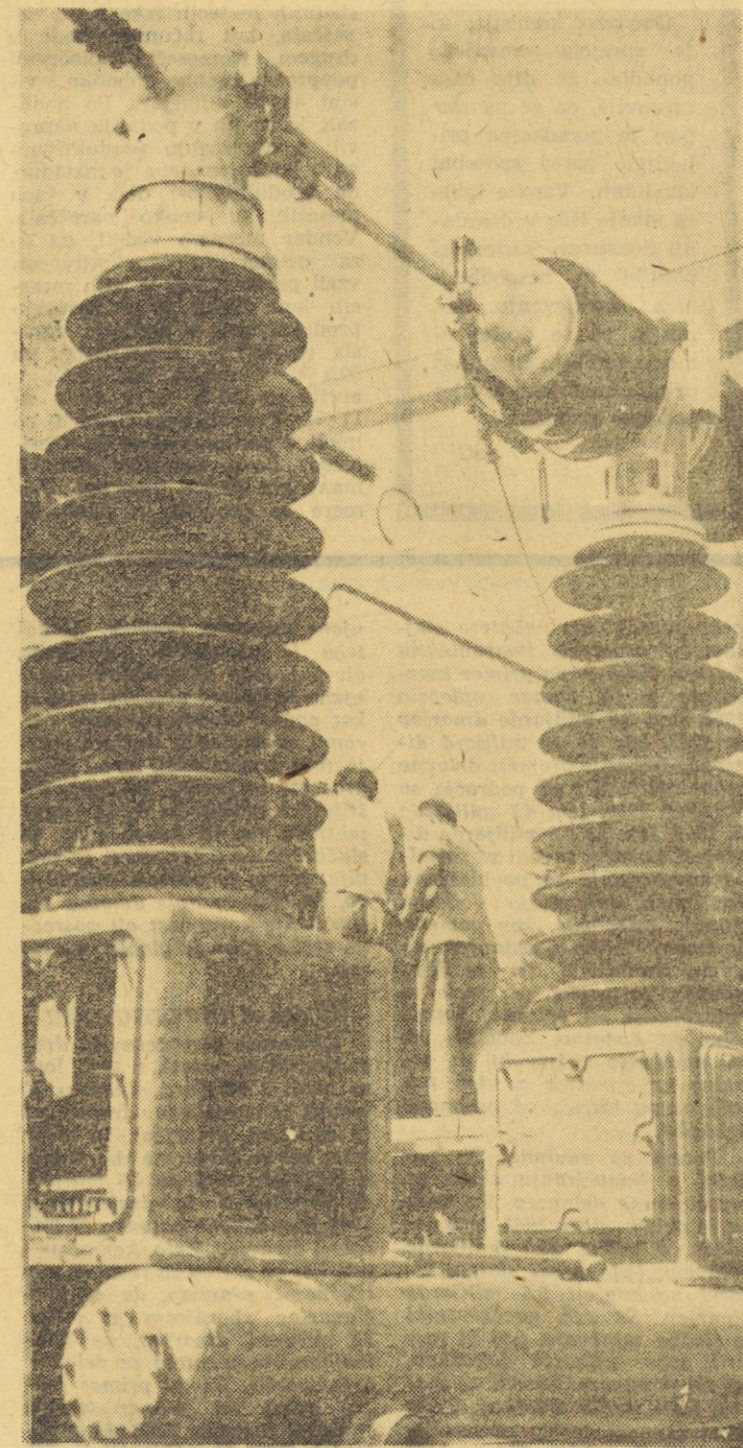
Te in še nekatere druge izboljšave in spremembe v tehnologiji so že vplivale na to, da je kolektiv lani ustvaril toliko sredstev, da so skupaj s kreditom iz občinskih sredstev kupili nov stroj za iglani filc, ki pomeni nov in iskan izdelek na domačem in na tujih trgih. Stroj že obratuje in je precej vplival na povečanje proizvodnje v letošnjem letu. V prvih štirih mesecih so na primer izdelali za 49 % več izdelkov kot lani v istem času.

Rezultati pa se kažejo tudi drugje. Samo letos so se osnovne surovine za njihovo proizvodnjo podražile tudi za 50 %! Na račun izboljšane tehnologije in spremenjene sestave surovin pa to podražitev premagujejo, ne da bi zvišali cene. Kot trdijo, vzdržujejo tudi stalno kvaliteto. In ne samo to: delno zaradi tega, delno pa zavoljo nove proizvodnje, ki jo daje novi stroj za mrežasti filc, so letos v petih mesecih ustvarili za 140 odstotkov višje sklade in zaradi 33 % višje produktivnosti tudi povečali povprečne osebne dohodke od 28.000 na 37.500 din. Ob tem je treba povedati, da delavci vseh treh izmen delajo

le 46 ur tedensko. Kolektiv si torej ustvarja lepšo prihodnost predvsem zavoljo tega, ker je — čeprav pozno — prisluhnil zahtevam tržišča. S skladi, ki jih ustvarjajo, pa bodo dokupili nekatere stroje, s katerimi bodo odpravili ozka grla in poskrbeli za dodelavo — oplemenitenje njihovih izdelkov. Tako si bodo ustvarili tudi pogoje za vključitev v izvoz. Prvi izračuni so že pokazali, da bi ob zadovoljivi rentabilitetni računici lahko izvozili najmanj polovico proizvodnje, ki jo daje novi stroj, v povprečju podjetja pa dobro četrtino izdelkov. Za dopolnilne investicije, ki bi omogočile vključitev v izvoz, potrebujejo sorazmerno nizka sredstva, ki jih bodo v glavnem ustvarili sami ...

Veriga izkoriščanja notranjih rezerv je torej vendar enkrat stekla. Razen drugega jim bo olajšala predvideni prehod na devizno samofinanciranje, kajti del surovin še vedno dobivajo iz uvoza. Razen tega odpira poti za nadaljnjo modernizacijo tovarne, kajti večino opreme bodo morali kupiti v tujini.

Drugo k drugemu pa je vseeno očitno: zdaj si bolj prizadevajo, zato pa tudi bolj zaslužijo. To pa je tisto, kar je tudi za delavca najvažnejše.

ZA ANALIZIRANJE ČASA

Prevladuje mišljenje, da je »dober računovodja« tisti, ki se znajde v množici finančnih in drugih predpisov in ki s številkami čimbolj natančno in sproti registrira dejavnost in problematiko svojega podjetja.

Za učinkovito in samostojno delo samoupravnih organov pa to najbrž ni dovolj. Živimo v času, ko podjetjem manjka ekonomsko izobraženih kadrov, ki bi računovodske podatke tudi analizirali in jih posredovali kolektivu na razumljiv način.

Omenjeno opozarja na težave vseh delovnih organizacij. Verjetno pa so težave občutnejše v tistih podjetjih, kjer sicer imajo dobre ali celo odlične računovodje prakse, ki pa jim manjka teoretično znanje. Samo v ljubljanskem okraju — ne vemo, kako je drugod — na primer kar ena tretjina vseh računovodij nima niti popolne srednješolske izobrazbe, čeprav bi pričakovali, da računovodje izhajajo iz vrst najbolj šolanega kadra. Toda res je nasprotno: med vsemi vodilnimi delavci so računovodje ljubljanskega okraja po izobrazbi na zadnjem mestu, za sekretarji, tehničnimi in komercialnimi vodji ter direktorji podjetij.

Pet takih računovodij smo zaprosili za odkritosrčen pomenek.

Da se najprej sporazumemo: ni bil naš namen, da bi »napadali« računovodje, ker si niso pridobili tistega teoretičnega znanja, ki je danes potrebno za tako delo. Nasprotno: želeli smo izvedeti, kaj ti tovariši ob obilici praktičnih izkušenj zmorejo, da bi izboljšali gospodarjenje podjetij, da bi samoupravni organi dobivali čimbolj natančne in dovolj razumljive podatke o gospodarjenju in poslovni problematiki svojih podjetij, da bi potem neodvisno od »vplivanja« upravnih in strokovnih služb lahko tudi dejansko odločali o gospodarjenju. Želeli pa smo, da bi izbrani računovodje iskreno odgovarjali na naša vprašanja. Zato smo jim zagotovili anonimnost. »Pogodbek« najbrž nismo prekršili, če povemo, da so zaposleni v podjetjih raznih strok, ki letno ustvarjajo med 1 in 4 milijardami celotnega dohodka in zaposlujejo od 300 do 1100 delavcev. Vsa podjetja tudi izvažajo.

Naj pa anonimnost nikogar ne moti. Odgovori so zanimivi in po svoje tudi značilni za današnjo prakso.

Novinar je najprej iskal odgovor na naslednje vprašanje:

■ Ali smatrate, da je vaše računovodstvo že prilagojeno poslovanju po ekonomskih enotah? Če je, kako je in s kakšnimi podatki razpolagajo samoupravni organi?

Odgovori:

● Za vsako stroškovno mesto in za ekonomske enote posebej mesečno pripravimo podatke o količinski proizvodnji ter o realizaciji po lastni ceni. Ta zadnji podatek vključuje podrobne podatke o elementih lastne cene in o ustvarjenem dohodku, tako da samoupravni organi vedo, kje so razlike, ki jih je treba odpraviti, oziroma, kje zastajajo za planom.

● Notranja organizacija podjetja dostojno omogoča, da bi dali točno razčlenitev poslovanja za vsako izmed 13 dosežanih ekonomskih enot. Teoretično bi tudi to dosegli, če bi zaposlili nove uslužbenke, kar pa ne bi bilo ekonomično. Zato pa smo se odločili za drugačno pot. Po novem statutu so v podjetju le še štiri ekonomske enote, ki pa so organizacijsko tako prirejene, da zanje zdaj lahko mesečno izdelamo popoln finančni obračun vse do lastne cene. To smo dosegli brez zaposlovanja novih uslužbenec.

● Naše ekonomske enote imajo status obratov. Obratovno knjigovodstvo sestavlja kalkulacije, izdeluje vse analize. Tako samoupravni organi mesečno na podlagi dokumentiranih podatkov lahko razpravljajo o poslovanju in tudi vedo, koliko čistega dohodka (združujemo ga v skupne sklade) ustvarjajo. Ob delitvi o njem tudi sodočajo.

● Obračun po EE je uveden. Številke pa niso tako razumljive, da bi samoupravni organi iz njih lahko zaključili nekaj konkretnega, čeprav bi imeli čas, ki ga pa tudi nimajo. Če bi hoteli izdelati tak sistem, da bi bil vsem razumljiv, bi morali zaposliti še več ljudi v računovodstvu. Dvomim pa, da bi uspeli prepričati samoupravne organe, da bi se ti stroški tudi izplačali.

● Zdaj ekonomske enote šele (po novno) spravljamo v življenje. Zaradi poslovne krize, iz katere smo se komaj letos doobrnili izkopal, smo opustili marsikaj, kar se je že izkazalo kot dobro. Zdaj spet pripravljamo medfazne kalkulacije, da bo mogoče obračun po oddelkih. Novi pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, ki ga tudi pripravljamo, bo že temeljil na uspešnosti poslovanja posameznih enot, medtem ko je zdaj vse centralizirano.

Obrobne pripombe: nedvomno so si podjetja po notranji strukturi in organizaciji zelo različna. To pa še ne pomeni, da ob ustrezni organizaciji dela v računovodstvih ne bi mogli priti do tistih podatkov, ki zanimajo ekonomske enote. To pa so podatki o proizvodnji, dohodku, osebnih dohodkih in še posebej o stroških. Iz odgovorov izhaja, da v treh izmed petih podjetij samoupravni organi dobivajo nekatere podatke. Preostala dva odgovora pa terjata poseben komentar. Prvi gre za to, da je tudi finančne pokazatelje mogoče posredovati na razumljiv način. Če v nekem podjetju računovodja meni, da to ni mogoče, potem lahko sklepamo samo dvoje: ali se ni potrudil, ali pa tega ne zna. EE so opustili, ker je podjetje prišlo v težave. Mar ravno pade iz vrst kolektivna ne bi pomagale odvrti vsaj nekaterih skrbi? Namesto tega pa so v omenjenem podjetju (2 milijardi realizacije, 850 zaposlenih, 900.000 dolarjev izvoza v letošnjem letu!) ukinili EE, ker menda niso ustrezala notranja razmerja delitve, razen tega pa so se še strokovne službe »skregale« med seboj, tako da je ob najbolj kritičnem času odpadla sleherni koordinacija med njimi. Mar to le ne diši preveč po primitivizmu?

Eno izmed opravil v železarni, kjer se — kot kaže — ni mogoče izogniti napornemu ročnemu delu

Foto: Milan Sparovec

Beseda o stroških

Potem so računovodje odgovarjali na vprašanje: Ali sproti zajemate in spremljate stroške proizvodnje?

Odgovori so bili naslednji:

● Najpozneje do dvajsetega v mesecu je narejen obračun — za pretekli mesec. Bistveno ni mogoče vplivati na skrajšanje tega roka, kajti sistem evidentiranja ni enostaven. Se pravi, da stroške sproti zajemamo in evidentiramo, toda o urejenih podatkih o stro-

ških lahko razpravljamo praktično šele za mesec dni nazaj.

● Uvedli smo sistem dnevnih poročil. Za dva dni nazaj so znani vsi podatki o stanju naročil, nabavi materialov, številu zaposlenih, proizvodnji, fakturirani realizaciji na domačem in tujem trgu, investicijah, dnevnem stanju kupecv in dobaviteljev ter razpoložljivih dinarskih in deviznih sredstev. Glede na to, da vse te podatke kumulativno spremljamo glede na mesečne in letni plan, imamo iz podatkov o proizvodnji na razpolago tudi vse številke o predvidenih in doseženih stroških.

● Obratovna knjigovodstva stroške zajemajo sproti. Če pride do večjih odstopanj, o tem obvestijo samoupravne organe, ki zahtevajo podrobnejše analize. Sicer o tem razpravljajo mesečno za pretekli mesec.

● Zase, za potrebe računovodstva, naredimo interni obračun do delitve dohodka, torej tudi obračun stroškov, vsak mesec posebej. Praksa je, da okoli dvajsetega v mesecu razpravljajo o delu in tudi o stroških v preteklem mesecu. Če je kaj izjemnega, pa seveda sproti rešujemo te probleme.

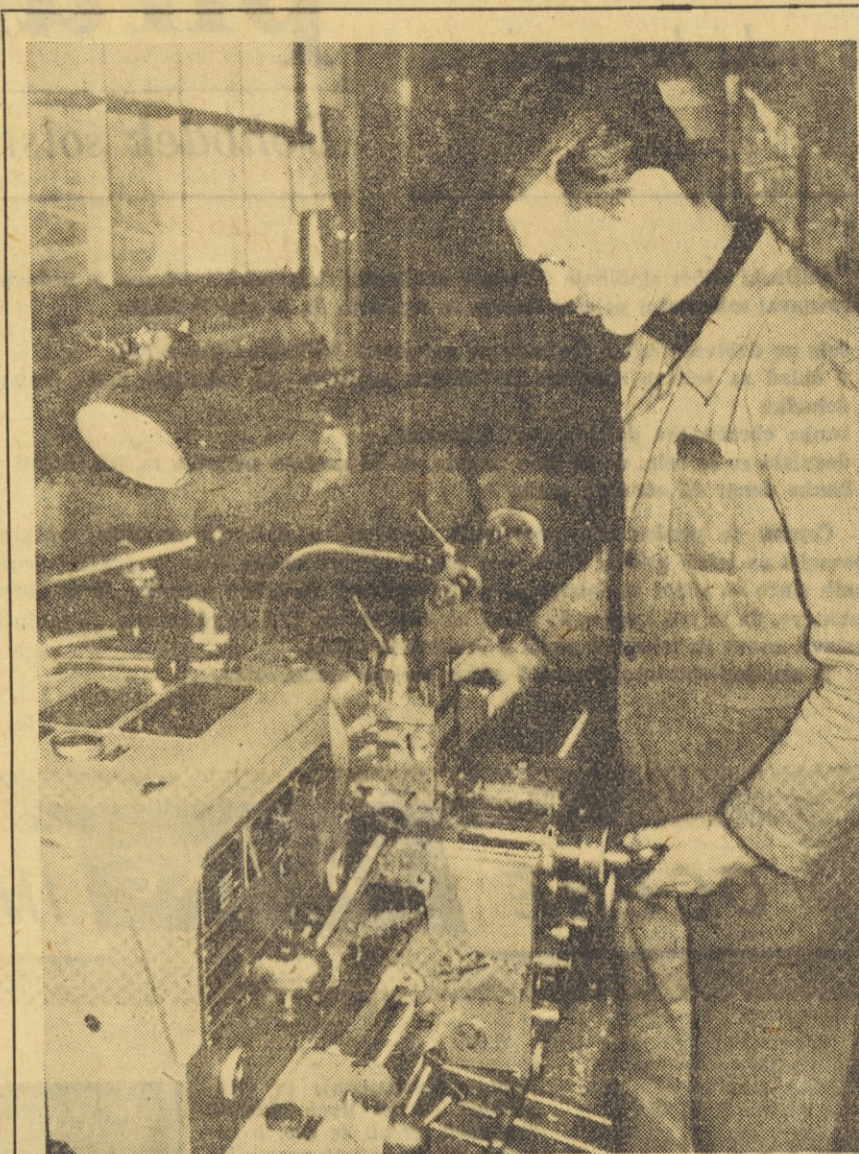
● Vsak mesec naredimo popolni interni obračun proizvodnje in delitve dohodka. Razpravljamo pa o tem šele čez 20 do 30 dni, ker prej ni mogoče zbrati in urediti vseh podatkov.

Namesto komentarja: Z izjemo enega podjetja morajo samoupravni organi čakati skoraj mesec dni, da pridejo do podatkov o stroških. Tako je zelo problematično, ali na osnovi take neažurne dokumentacije samoupravni organi lahko učinkovito vplivajo na zniževanje stroškov, kajti res je, da le redkokdaj v podjetjih delajo tudi take analize, ki bi povedale, zakaj je prišlo do zvišanja ali znižanja stroškov. Te podatke pa analizirajo šele takrat, če pride do razlik od planiranih stroškov. Ti spet temeljijo na stanju prejšnjih obračunskih obdobj, ne da bi se kaj preveč vpraševali, ali je mogoče kakorkoli zmanjševati vsaj stalne stroške...

»Za to pa nimamo časa!«

Zato je novinar malce drugače zastavil vprašanje o stroških. Hotel je izvedeti, ali računovodstva delajo tudi analize, ki bi opozorile na večja ozka grla, oziroma na notranje rezerve in na vse tisto, kar najbolj draži ali ovira proizvodnjo? Odgovori so bili naslednji:

● Razen ob zaključnem računu, torej občasno, po računovodski poti teh analiz ne delamo. Delno pa to ureja tehnični sektor. Za to bi sicer nujno rabili analitika, kajti računovodstvo je preobremenjeno z delom za »zunanje« potrebe. Tako smo zgolj evidentirali, ne pa tudi analitiki. Če veste za kakšnega dobrega ekonomista, ga — prosim — pošljite k nam. Dobil bo stanovanje in osebni dohodek okoli 80.000 dinarjev. Sami smo namreč uvideli, da

Mladina izbira poklice. Delo strugarja je zanimivo in ni preveč naporno

Foto: Milan Sparovec

● Če bi imeli dovolj sposobnih kadrov, bi šlo. Ker jih pa nimamo, se po računovodski poti s tem le občasno in kampanjsko ukvarjamo. Drugi se s tem tudi ne ukvarjajo, ker imajo dovolj svojega dela. Ni prav, ampak...

● Pri nas imamo analitsko planski oddelek, ki vsaj delno skrbi za najbolj potrebne analize. Računovodstvo je preobremenjeno z vsem »zunanjim« delom za potrebe raznih družbenih organov (80 % vsega časa porabimo samo zanje), da bi lahko delalo kaj drugega, kot ugotavljalo stanje.

● Naš analitski oddelek ima v računovodstvu na razpolago vse podatke, kolikor jih pač potrebuje. Računovodstvo torej izpolnjuje svojo dolžnost...

● Mislim, da bi moral vsak računovodja vsaj pri sebi preračunati številke, ki jih ugotavlja njegova služba. Pri nas je tako, da me številke o ne dokončani proizvodnji takoj zbodejo v oči, da skupaj potem iščemo ozka grla, ki omenjeno povzročijo. Glede ostalega pa je res, da ugotavljamo samo stanje in ga primerjamo s prejšnjimi dosežki in predvidenimi rezultati.

Skromen povzetek: dejstvo je, da računovodje sami priznavajo, da so predvsem regulatorji dogajanj v podjetju. Vzroki, zakaj je tako, so različni: z ene strani obremenjevanje z »zunanjimi« zahtevami, ko različni organi in še posebej novinarji, kot sem tudi zvedel, hočejo vsak drugače podatke glede na metodološki pri obdelavi teh podatkov, sicer pa gre tudi za nerazčlene pojme o razmejitev delovnih obveznosti med posameznimi službami ter v zvezi s tem predvsem za dogovor, kako ob pomanjkanju strokovnih kadrov z razpoložljivimi močmi priti vsaj do najbolj nujnih analiz.

Osebni dohodki niso spodbuda

Računovodje naj bi potem odgovorili na vprašanje, kako je v njihovih podjetjih izpeljan sistem nagrajevanja strokovnih in vodilnih kadrov. Posameznih odgovorov ne bi navajali, ker je povsod enako: njihovi osebni dohodki so odvisni od ocene delovnega mesta, vsi pa participirajo na uspehu ekonomskih enot, kjer delajo, oziroma na povprečju podjetja. Samo v enem izmed teh podjetij imajo dodatni pogoji, da so vodilni uslužbenci upravičeni do ucinke šele tedaj, če podjetje v povprečju doseže rezultat, ki je najmanj za 10 % višji od predvidenega. Če v tem primeru lahko govorimo o vsaj nekoliko večji opredelitvi delovne obveznosti, je povsod enako: osebni dohodki vodilnih in strokovnih delavcev niso odvisni od njihovega prizadevanja za izboljšanje poslovnih uspehov, ampak avtomatično dobivajo učinek na račun poslovnega uspeha ekonomskih enot, oziroma podjetja kot celote.

Z osebnimi dohodki na vrhu

Podobno enotni so tudi odgovori na naslednje vprašanje: Ali ste zadovoljni s sedanjim delovnim mestom, z delom in z osebnimi dohodki; ali pa bi radi menjali zaposlitev?

Vsi računovodje so povsem zadovoljni z delom, ki ga zdaj opravljajo. Po osebnih dohodkih so na vrhu, na drugem ali tretjem mestu v podjetju in v povprečju zaslužijo med 70 in 100 tisoč dinarji. S temi dohodki (glede na razmerja z ostalimi vodilnimi delavci) so zadovoljni. Zaposlitev pa bo menjal samo eden, ker bo v drugem podjetju dobil večji osebni dohodek.

Nato je sledilo še zadnje vprašanje: Ali menite, da bi vam koristilo dodatno šolanje oziroma strokovno izpopolnjevanje?

Vseh pet računovodij z nepopolno srednješolsko izobrazbo je menilo, da se človek uči, dokler živi. Vsi so povedali, da imajo v podjetjih toliko dela, da bi si težko utrvali več kot teden ali deset dni, da bi se na primer udeležili kakšnega tečaja ali seminarja: za redno šolanje pa so prestari (njihova starost je od 35 do 55 let), ali pa ne utegnejo, ker ni časa. Za izjemo je poskrbel samo najstarejši izmed njih, ki se je navzlic vsemu in za vsak slučaj izredno vpisal na Višjo ekonomsko komercialno šolo v Mariboru.

Je to perspektivno?

Mala anketa med računovodji je torej razkrila stanje in nekatere vzroke, zakaj računovodske službe naših delovnih organizacij nastopajo predvsem kot post festum regulatorji finančnega poslovanja podjetij, za ekonomske analize pa so »zadodženi« drugi, ki pa jih v podjetjih žal nimajo... Težave, ki zaradi tega nastajajo v praksi, predvsem pri uveljavljanju neposrednega samoupravljanja, so številne in dobro znane, zato jih tudi ne bi ponavljali. Navzlic vsemu pa se lahko vprašamo, kdaj se bodo stvari spremenile na bolje.

Odgovor je en sam: takrat, ko bodo prišli v kolektive novi strokovnjaki. Teh pa ne bo prej, dokler v delovnih organizacijah ne bo prevladalo spoznanje, kaj vse lahko doprinese en sam ekonomist ali ekonomsko podkovani inženir. V tem spoznanju se skrivajo največje rezerve in možnosti hitrejšega napredka in boljših gospodarskih rezultatov. S tem pa seveda ni rečeno, da ne bi bilo mogoče poenostaviti predpisov o finančnem poslovanju podjetij, saj bi tako računovodjem ostalo več časa, da bi več delali tudi za potrebe podjetij.

G. M.

Kadar odpovedo
vsi organi
samoupravljanja
v neki komuni...

Česa nas lahko nauče piranski dogodki

Dohodek šolstva v piranski občini na trhlih nogah

Občinski odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti v Piranu je nedavno obravnaval materialni položaj šolstva in ugotovil, da je zelo kritičen:

- šole ne dobivajo redno sredstev po sprejetem letnem načrtu sklada
- v sklad za šolstvo dotekajo le tolikšna sredstva, da pokrijejo netto osebne dohodke
- banka obračunava dajatve med mesecem
- dogajalo se je celo, da so šole morale, da bi zvečale sredstva za OD, dati v banko denar od otroških malic

Čprav je predstavnik prosvetnih delavcev v občinski skupščini večkrat opozarjal na težak položaj šolstva, se stanje ni spremenilo. Zato je sindikat družbenih služb — odbor za šolstvo — poslal občinski skupščini pismo obrazložitev z zahtevo, da se naj končno že nekaj ukrene, ker pa tudi to ni zaleгло, je zahtevo postavil znova in tokrat zagrozil s prekinitvijo dela.

Ti skrajno zaostreni dogodki nujno terjajo obrazložitve.

Čprav vemo, da se samoupravljanje v našem šolstvu le polagamo razvija, so se v piranski občini po sprejetju zakona o financiranju šolstva leta 1961 resno lotili svoje nove družbene naloge. Zato gre zasluga predvsem sindikatu družbenih služb, ki mu je uspelo aktivizirati svoje podružnice po šolah tako, da so šole zelo zgodaj izdelale prve pravilnike o delitvi osebnih dohodkov, izdelale so merila, ocenile pedagoško uro. Obenem je sindikat odločilno sodeloval pri formiranju sklada za šolstvo in 1962. leta je bilo stanje šolstva v piranski občini tako glede sredstev za šolstvo in njihove delitve boljše kot v ostalih občinah. (Merilom za delitev dohodka po uspehu šole in

delu poedinih prosvetnih delavcev so tudi v kasnejšem razdobju prav sindikati posvetili več kritičnih razprav in analiz.) Medtem pa ko je šolstvo v drugih predelih okraja v letu 1963 napredovalo, je v piranski občini zaradi prav nič povečanih sredstev začelo stagnirati. Vendar je treba povedati, da so tedaj šolski kolektivi še z razumevanjem sprejeli obrazložitev občinske skupščine, da pač nima več denarja. Vsa reč se je začela ostriti šele meseca decembra 1963, ko je skladu za šolstvo zmanjkalo denarja za kritje osebnih dohodkov (moral je najeti 16-milijon-ski kredit v januarju, da je razdelil plače za mesec december) in ob pravi občinskega proračuna za letošnje leto, ki je predvidel za šolstvo samo 26 % celotnega občinskega dohodka, kar ni pomenilo nobene spremembe s kretklostjo.

Do tod vse lepo in prav. Zdaj bi lahko sklepali, da so kot prvi proučili osnutek občinskega proračuna, predvsem proračuna za šolstvo, stavili svoje predloge in opombe nanj samoupravni in družbeni organi po šolah. Če je namreč sindikatu uspelo v prvem obdobju samoupravljanja v šolstvu aktivizirati svoje članstvo, bi pač danes pričakovali, da je to članstvo samo že zrel upravljevec, pobornik za svoje materialne in nematerialne pravice do družbe in da se teh pravic, uzakonjenih z ustavo, tudi zaveda. Toda spet so odločilno posegli k sprejetju občinskega proračuna le sindikati. Na občinskem odboru so organizirali pripravo amandmaja na celotni občinski proračun, s popravkom proračuna za šolstvo, ki je terjal zdaj 6 % povečanje na račun osebnih dohodkov prosvetnih delavcev. K sodelovanju so pritegnili Svet za šolstvo in Sklad za šolstvo in obvestili o amandmaju vse pristojne organe. Kljub nekaterim nasprotjem je bil amandma, predložen občinskemu odbornikom pred sprejetjem občinskega proračuna, na skupščini sprejet.

Situacija pa je postajala od začetka leta sem, kljub vsemu, iz meseca v mesec slabša. Namesto 17 milijonov mesečno, je sklad razpolagal le z delnimi sredstvi, tako da je bila realizacija za prvo četrtletje le 70 % predvidenega dohodka (medtem ko delijo šole za osebne dohodke 85 % odobrenih sredstev). Prvega maja je bilo v skladu, le še 5 milijonov deljivih sredstev, vsota, ki je zadostovala samo za netto izplačila osebnih dohodkov. Marca in aprila so morale šole zaradi prenizke dotacije same položiti pred dvigom plač pobrana sredstva od otroških malic. V maju pa, ko so se šolam delili netto zneski, je banka sama vnovčila vsa sredstva pobranega denarja za malice. Prvega aprila je za dve šoli popolnoma zmanjkalo denarja za plače. (Pomorska in Osnovna šola Sečovelje.) Pomorska šola si je izposodila od Višje pomorske šole, Osnovna šola Sečovelje pa je čakala na priliv v mesecu aprilu in dvignila plače 10. aprila. Čprav je odbornik za prosveto v občinski skupščini trikrat obrazložil težko situacijo in zahteval rešitev, se nihče ni zganil.

Če motrimo letošnje mesece šolstva v piranski občini, se moramo vprašati, kako je pravzaprav posloval sklad za šolstvo in kolikšna je bil skrb zanj s strani občine. Res je, da je okraj Koper znižal v letu 1964 občini Piran participacijo za 12 %. Toda proračun za šolstvo je bil sprejet, dan tudi ključ, kako naj se sredstva stekajo v sklad. Od formiranja sklada 1961 do vključno 1963 je skrbel za sklad (po besedah predsednika občinskega odbora sindikata družbenih služb tovariša Avgusta Gojkoviča) sam sindikat. Sklad je posloval izven občinske uprave, imel je svojega tajnika, ki ga je plačeval s sredstvi sklada. Finančna inspekcija je ugotovila oktobra 1963, da je tako poslovanje nezakonito. Sindikat je vodil sklad kljub temu do konca leta s tem, da je zahteval od občine, naj uredi operativno sklada. Upravni organi na občini pa tega niso akceptirali, vprašanje tajnika so hoteli rešiti s honorarno zaposlitvijo, pa seveda niso dobili človeka, in od januarja 1964 dalje se praktično nihče več ni brigal, če sredstva v sklad pritekajo ali ne, sklad je hiral in hiral in prvega junija ni imel niti dinarja več.

Malomarnost poslovanja občinske uprave je v tem primeru vredna vsega obsojanja. Mimogrede naj ponovimo le 40. člen zvezne ustave, ki pravi: »Občina ustanavlja osnovne šole ter zagotavlja pogoje za njihovo delo.«

Znova se moramo vprašati, kaj so vse te mesece počeli samoupravni organi po šolah, ki si niso znali pridobiti svojih pravic in so morali stopati zanje v ogenj enkrat sindikat, enkrat občinski odborniki. Odgovor je menda kaj preprost. Zaradi velike aktivnosti sindikata delavcev družbenih služb, v tem

primeru predvsem njegovega podobora za šolstvo, so se samoupravni organi zanašali nanj, tako rekoč predali so svoje pravice sindikalnim zastopnikom. In kako to, da je sindikat stopil v operativno? Njegov korak je bil pravzaprav logičen. V trenutku, ko je videl, da so v občini odpovedale vse druge sile, je kot v preteklem obdobju znova moral prejeti vajeti v roke in želel izpeljati začetno akcijo do konca. Mogoče je pri tem zagrešil samo eno napako, in sicer, da ni obenem, ko je deloval tako rekoč »na vrhu«, angažiral tudi notranjih sil v sindikalnih podružnicah, ki bi osveščale kolektive, da bi potem ti kolektivi sami s svojimi organi upravljanja prav tako terjali svoje pravice.

Solsko leto se je bližalo koncu, šole so težila vsa bremena materialnih skrbí, potrebovale so sredstva za izlete, ekskurzije, honorarje, potnine, za delitev gibljivega dela — denarja nikjer. Pred vrati počitnic se je odbor sindikata družbenih služb zavedal, da če ne bo sredstev prvega junija, jih ne bo tudi v poletnih mesecih. Tako je sklenil, da obišče delegacija sindikata predsednika občinske skupščine z odprtim pismom in zahtevo, naj se vendarle stvar uredi. V pismu je bilo rečeno, da bi morda kazalo najeti kredit, kot so ga najeli za kritje potreb občinske skupščine, in našete so bile možnosti za pridobitev sredstev od gospodarskih organizacij. Predsednik skupščine je obljubil, da bo sklical delegate sindikata, odgovorne forumne in direktorje gospodarskih organizacij, nato je preklinal obljubo in sindikatovo zadevo je menda prevzel podpredsednik občine. Ko se je le-ta sestal s predstavniki sindikata, je dejal, da prosvetni delavci niso našli pravilne poti za reševanje (povedal je velik del resnice — opomba pisca) in zagotovil, da je šolam na voljo 20-milijon-ski kredit.

V nadaljnjem poteku dogodkov postajajo stvari vse bolj nejasne. Na eni strani, mi je zatrdil tovariš Gojkovič, bi bil sindikat pripravljen pristati tudi na 20-milijon-ski kredit, čeprav je bil sklad dolžan šolam 37 milijonov. Na drugi strani pa mi je povedal, da je sindikat podvomil v teh baje razpoložljivih 20 milijonov in sicer je (kot kaže pismeni material o poteku dogodkov) podvomil še istega dne (25. maja) po obljubi, ki jo je dal podpredsednik občine. Sindikat je ponovno poslal občinski skupščini odprto pismo (datirano 25. maja) z argumentacijo:

da meni sindikat, da bi bila rešitev z 20 milijoni le polovičarska in zahteva, naj pristojni organi

1. redno izplačujejo dvanajstine in likvidirajo dolg šolam do prvega junija (16.679.000 za tekoče dvanajstine in dolg od XII. 1963 do VI. 1964 20.412.000 din), ki se lahko izplača tudi do 10. junija t. l.;

2. naj skupščina uzakoni do konca letošnjega leta pedagoško uro za veljavnost v letu 1965;

— če prvega junija ne bo obljubljenih milijonov, bo sindikat organiziral 2. in 3. junija prekinitev dela in zborovanje prosvetnih delavcev;

— če se ostali dolg do 10. junija ne bo rešil, bo sindikat 11. in 12. junija ponovno organiziral prekinitev dela in zborovanje prosvetnih delavcev z zahtevo, da šole ne izdajo spričeval, dokler se vprašanje ne reši.

Zdaj je začelo vodstvo sindikata pomišljati ali naj vztraja do konca ali naj se potegne nazaj. Članstvo sindikata namreč še o zagroženosti prekinitev dela ni bilo obveščeno, ker ga na koncu šolskega leta, ko ima že itak toliko skrbi, niso hoteli vznemirjati. Končno je sklical izvršni odbor SZDL sestanek z zastopniki sindikata, predsednikom občinskega odbora SZDL, sekretarjem komiteja, podpredsednikom skupščine, predsednikom sindikalnega sveta, predsednikom sklada za šolstvo, načelnikom za splošne zadeve. Zastopniki sindikata so bili deležni ostre kritike, češ da je bilo njihovo ravnanje nepravilno in nekomunistično, materialno vprašanje šolstva pa se je začelo reševati.

Na koncu ostaja odprto vprašanje, koliko je bila akcija sindikata pravilna in upravičena. Nasploh smo namreč mnenja, naj gre sindikat v politično akcijo takrat, ko odpovedo vse sile organov upravljanja, v prvi vrsti pa naj skrbi, da te sile prebuja in usmerja. Toda v konkretnem primeru, po vsej zgodovini dogajanja, ki smo jo zapisali, ko je jasno razvidno, da se je edini v občini resnično zavedal nujnosti reševanja materialnega položaja šolstva samo sindikat delavcev družbenih dejavnosti, je kot tak zato tudi moral, in prav je tako, ukrepati. Vprašanje namreč je, kaj bi sploh bilo s šolstvom v Piranu, če bi ne bilo sindikata.

ALA PEČE

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

DRAMA-TIZACIJA SHAWOVH PISEM

»DRAGI LAŽNIVEC«
V CELJSKEM LJUDSKEM
GLEDALIŠČU

Georg Bernard Shaw, ki je dolga desetletja neizprosno zasmeval slabosti svojega meščanskega razreda, zabaval publiko in bralce svojih del z duhovitim racionalizmom, zakoreninjenim v historičnem materializmu, se nam zdaj smeje z odrskih desk Celjskega gledališča. Posrečeni domislitci Jeroma Kiltyja gre zasluga, da ima svetovna dramatika nepotvorjenega odrskega Shawa, odrsko biografijo, ki jo je poleg vsega napisal celo Shaw sam. Humorja polni Anglež si je namreč štideset let bolj ali manj vztrajno dopisoval z veliko igralko svojega časa, Beatrice Stelle Tannerjevo in Kilty ni storil ničesar drugega kot spretno in smiselno preli njuno korespondenco v odrsko govorico.

Pisma Bernarda Shawa in Stelle Tannerjeve so sama po sebi izpovedne umetnine, skozi katere se zrcalijo človeško

hotenje, čustvovanje in medsebojni odnosi dveh močnih osebnosti, zrcali se čas, v katerem živita, njuni umetniški nazori in pogledi na svet. Seveda so pisma polna vedrine, zvižčnosti in igrivosti, ki so bile značilna poteza tudi Shawovega značaja in za katerimi je Tannerjeva vselej znala razbrati resnico in odgovoriti nanjo s tankočutnim humorjem.

»Dragi lažnivec« Jeroma Kiltyja je torej delo, ki nam poleg tega, da nas zabava, posreduje veliko, zdravo in napredno osebnost iz nedavne evropske zgodovine.

Manj hvaležna od teksta je odrska izvedba »Dragega lažnivca«, ki sloni ves večer samo na dveh igralcih. Režiser Andrej Stojan kot gost je v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju izbral za vlogo G. B. Shawa Janeza Bermeža in za B. S. Tannerjevo Mijo Menčejvo. Čprav ju je vodil spretno v nekem irealnem času in prostoru, bolj stiliziral dogajanje in pripravil srečni bralni večer, ne pa klasično gledališko predstavo, mu vendarle ni uspelo izoblikovati dvoje enakovrednih likov. Med tem ko je bil Janezu Bermežu Shawov lik povsem jase in razumljiv, podal ga je celovito, razvojno in z dosledno ironijo, se je Mija Menčejeva lovila okrog svoje podobne in zapadala teatralčnosti (predvsem v letih starosti).

S Kiltyjevim »Dragim lažnivcem« je Slovensko ljudsko gledališče v Celju končalo svojo letošnjo sezono, lahko tudi rečemo uspešno sezono, ki je imela močan povdarek na humorističnih tekstih.

ALA PEČE

Mija Menčejeva in Janez Bermež v Kiltyjevem »Dragim lažnivcu« v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

UMETNINA ZA VSE ČASE

SOVJETSKI FILM
»LABODJE JEZERO«

Sovjetski film »Labodje jezero« je enostavna filmska predstava enega največjih baletov vseh časov: baleta Petra Iljiča Čajkovskega »Labodje jezero«. Sovjetski filmski ustvarjalci so v njem zbrali najvažnejše dokumente o življenju in delu skladatelja Čajkovskega, katerega genialno baletno delo je ob svojem rojstvu in prvi uprizoritvi leta 1876 doživelo popoln polom. Šele po njegovi smrti so na spominski svečanosti leta 1894 v Petrogradu ponovno uprizorili 2. dejanje »Labodjega jezera« in dosegli nepričakovan uspeh. Zato sta tedanja baletna pedagog in skladatelj Lev Ivanov in Marius Petipa pripravila celotno uprizoritev in od tedaj je »Labodje jezero« sestavni in nepogrešljivi del repertoarja vseh baletnih hiš

sveta. Med obema vojnama je slavna balerina Ana Pavlova s svojo skupino obšla skoraj ves svet in njene plesne tehnike in čustvene živčnosti v vlogi ljubke labodje kraljice Odette, ni dosegla poznejše nobene plesalka. Njej sta na sovjetskih odrih sledili Galina Ulanova, Maja Pliseckaja, na odrih v drugih deželah pa številne druge plesne umetnice.

Prav gotovo je vrednost filma predvsem v plesu Maje Pliseckaje in njenega plesnega partnerja Nikolaja Fadjeevili 2. dejanje »Labodjega jezera« in dosegli nepričakovan uspeh. Zato sta tedanja baletna pedagog in skladatelj Lev Ivanov in Marius Petipa pripravila celotno uprizoritev in od tedaj je »Labodje jezero« sestavni in nepogrešljivi del repertoarja vseh baletnih hiš

čudujemo na filmskem platnu in priznati moramo, da je v plesnem izrazu resnična ustvarjalca, ki v svoji vlogi živi, njen ples pa je resnična mojstrovina.

Brez dvoma pa bi lahko originalna verzija »Labodjega jezera«, ki se konča s smrtjo labodje kraljice in njenim znanim smrtnim plesom tudi v filmu dosegla večji umetniški učinek in mu ne bi bilo potrebno dodajati še zaključnega happy enda. To in pa vmesne scene iz gledališke dvorane, kjer mora gledalec poslušati nenehne aplavze in navdušenje gledalcev, je v filmu povsem odveč in samo moti in krni njegovo celovitost in resnično vrednost dela Čajkovskega.

IVA BOZOVIČAR

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

Machiavelli's »Mandragolo« v uprizoritvi amaterskega gledališča iz Tolmina je posebna žirija v Novem mestu izbrala kot predstavo, ki naj bi si jo ogledala žirija za Hvarski festival. Le-ta bo poleg predstav, ki so jih predlagale republike, izbrala še nekaj predstav po lastni presoji. Hvarski festival gledaliških amaterjev bo od 18. julija do 4. avgusta.

OGLEDALO GLEDALIŠKE KULTURE AMATERJEV

Leto se je zavrtilo. Programi kulturnih prireditev minule sezone so se tako rekoč iztekli. Tudi tisti, ki so jih pripravili slovenski gledališki amaterji. Kakšen je bil prispevek amaterskih gledaliških predstav v minuli sezoni k resnični gledališki kulturi samih amaterjev kot tudi publike, je seveda zelo težko oceniti. Toda nekaj ugotovitev, mimo katerih naša kulturna javnost ne more in ne sme, vendarle poznamo. Tretjini slovenskih naselij so danes amaterji žal še edini pri-nasalci žive odrske besede (v minuli sezoni so dali preko 1600 predstav). V po-slednjih desetih mesecih si je ogledal amatersko predstavo vsak peti Slovenec (bilo je preko petsto različnih uprizoritev). In prav to sezono beležimo tudi po-vabilo slovenske televizije gledališkimi amaterjem za sodelovanje v repertoarju televizijskih gledaliških predstav z njihovimi najboljšimi uprizoritvami. In kar je še posebno razveseljivo: odrska predstava ni več amaterjem edino srečanje z umetniško besedo. Nekaj deset literarnih večerov pomeni povečano skrb inter-pretaciji umetniške besede. Tudi prvi razgovori o gledaliških predstavah, gleda-liški kulturi in njenih problemih so si v tej sezoni utrlji pota v marsikateri kul-turni klub in tako najlepše ovrgli zmotno prepričanje, da v klub sodi le majhna, komorna gledališka uprizoritev.

Tudi letošnja revija dramskih sku-pin Slovenije v Novem mestu, sedma po vrsti, je bila zopet le zaključek ob-sežnega prizadevanja gledaliških ama-terjev, kjer so preko leta vnašali s svo-jo večjo ali manjšo nadarjenostjo, zna-njem in razgledanostjo, z bogatejšimi ali skromnejšimi umetniško-izpovedni-mi koncepti, večjo ali manjšo odrsko radoživostjo, sami ali ob pomoči po-klicnih gledališnikov, z večjimi ali skromnejšimi gledališkimi ambicijami svoj delež k resnični gledališki kulturi. Zato nas poleg tega, kar je novomeška publika lahko videla in kritično omeni-la kot najboljše hotenje in najvrednej-še dosežke gledaliških amaterjev v mi-nuli sezoni, zanima tudi vse tisto, kar je ostalo bolj ali manj zaprt v lokal-nih mejah kulturnega prizadevanja in kulturne atmosfere.

Ocena obsežnih prizadevanj amater-jev, izrečena v letošnjem parlamentu gledaliških amaterjev v Novem mestu, je sprožila marsikak problem. In če bo s svojim opozorilom pomagala vsaj po-stopno odstranjevati te probleme, bomo tega resnično lahko veseli.

KOMEDIJE, VESELOIGRE IN BURKE SE VEDNO STREŽEJO FINANČNEMU USPEHU IN CENENEMU OKUSU

Repertoarna politika terjaja v bodoče skrbnejšo pozornost dramskih sosvetov na vseh nivojih in pritegnitev k sode-lovanju poklicnih gledaliških in drugih kulturnih delavcev. Gledališče mora bolj kot doslej najti živo vez s proble-mi naših ljudi v našem času, ne glede na to, ali srka ta dih današnjega, ak-tualnega, splošno človeško veljavnega iz klasike ali sodobnih tekstov, trage-dije ali komedije, angažirane družbene drame ali satire, da bi gledalca lahko človeško etično in socialno osvetočalo. Tak repertoarni koncept terjaja seveda samostojen svetovnonazorski in literar-ni odnos do dramskega dela. Prav za-tegadelj tolikokrat v zadnjem času po-udarjamo, da ne gre le za to, da bi gledališki ljubitelj lahko stregel le svo-jim željam po kreiranju, pač pa naj bi bili prav amaterski gledališki kolektivi tudi tisti, ki naj bi ljubitelje na pod-ročju gledališke kulture estetsko-huma-nistično formirali.

Res, da je v tej sezoni skoraj polo-vica repertoarja amaterskih odrov bila odmerjena aktualnim izpovednim in sodobnim umetniško vrednim delom, kar je v primeri z lani že lep napredek. Uprizorjenih je bilo tudi več del iz sve-tovne in domače klasike. Zelo pogoste so bile tudi uprizoritve mladinskih in ljudskih iger. Manj razveseljivo pa je seveda to, da je še vedno zelo velika teža repertoarja na komedijah in vese-loigrah ter burkah, ki bolj, kot čemur koli drugemu, strežejo finančnemu uspehu in cenenu okusu, še najmanj pa dobremu repertoarnemu posluhu za specifično kulturno-socialno okolje tega ali onega predela Slovenije, pa naj bo industrijsko razvit, ekonomsko še za-ostalejši, mestu bližji ali oddaljen. Pro-ti takim, v bistvu vse prej kot kultur-nim pogledom, se bodo v bodoče mora-le angažirati ne le občinske dramske komisije, temveč tudi vsi v občini za kulturno politiko odgovorni samo-upravni organi.

RAZPIHANA, PRITAJENA ŽERJAVICA

Mimo repertoarnega problema, za čigar boljšo podobo bo moral v bodoče mnogo več kot doslej storiti tudi Pro-svetni servis, je treba letos ponovno spregovoriti tudi o problemu, za kate-rega se je zdelo, da je že ad acta. Pod pepelom, ki se je ohlajal že ne-kaj let, še vedno pritaženo tli žerjavica. In zahtuje, da jo nekdo le malo raz-piha (če ne zaradi drugega zato, da bo videl, kaj se bo zgodilo), že zagori in grozi s svojimi plahimi plamenčki, da bo uničila plod dolgoletnega prizade-vanja.

Za kaj gre? Če se letos lahko pohvalimo z več-jim številom premier amaterskih odrov, pa to še ne pomeni, da smo z njihovo uprizoritveno kvaliteto lahko vsaj po-vprečno vedno zadovoljni. Na področju celjskega okraja je bilo na primer kar 73 premier. Toda žal niti ena izmed predstav ni bila na takšni uprizoritveni ravni, da bi sodila na repertoar repu-bliške revije. Končno nič zato, bo rekel marsikdo, saj amaterji ne igrajo za re-publiško revijo, temveč za svojo doma-čo publiko. To je res. Res pa je tudi, da zaradi tega ne kaže opuščati strogih kriterijev pri izbiri predstav za repu-bliško revijo. Njen namen je končno z najboljšimi kar amaterji lahko poka-žejo, stimulirati repertoarno in uprizo-ritveno kvaliteto ter nuditi tudi publiko (letos novomeški) tisto, kar vendarle od take prireditve pričakuje. Njen na-men je ob predstavah revije z najstrož-jimi merili ovrednotiti dosežen uspeh, kar že leta nazaj pomeni tudi najboljši praktični seminar za amaterske reži-serje-goste, ki republiški reviji prisot-vujejo ter se bolj ali manj odkrito, pošteno in strokovno pogovarjajo o gle-dališču, njegovih uprizoritvenih pro-blemih.

Zal pa smo letos ponovno slišali ugovore, češ da bi morala žirija za re-publiško revijo izbirati tudi po terito-rialnem principu (to je bilo slišati že na terenu), da bi ne smeli z istimi me-riili ocenjevati popolnoma samostojno in samoniklo delo amaterjev in ama-terških gledališč, koder pa sodelujejo tudi poklicni režiserji. Da bi morali z drugimi merili presojati »žrtvovanje in napore« amaterjev neke na vasi, na nerazvitom področju, kot pa delo onih, ki imajo boljše pogoje. Ta zadnji ugo-vor me spominja na lanske zelo nesmi-selne, čeprav akademske razprave, na Hvarskem festivalu, ki so imele po-dobne pretenzije in ko so celo neka-teri poklicni gledališniki govorili o treh vrstah jugoslovanskega gledališče-

ga amaterizma: o tako imenovanem kmečkem, ki naj bi bil po elementar-nosti svojega izraza nekaj podobnega kot primitivno slikarstvo, o študent-skem (eksperimentalnem) in o onem tretjem, ki je neke na sredi in ki ga v svoji zagati tudi sami niso znali opredeliti.

O tem, da poznamo le eno gledali-šče, eno gledališko kulturo, smo si pri nas že zdavnaj na čistem. Vsaj menili smo tako, čeprav kaže pritaženo raz-pihovanje skoraj zamrlih ugovorov, da bomo o tem menda še kar naprej mo-rali nekoga prepričevati. Če amaterji na Gorjancih nimajo takih pogojev za delo kot n. pr. Amatersko gledališče iz Tolmina, pač niso krivi Tolminčani (še manj profesionalni režiseri, ki jim po-maga) niti Gorjanci sami. Toda ne le svojih kulturnih problemov, tudi svoje ekonomske in socialne bodo morali na Gorjancih verjetno ljudje drugače re-ševati, kot recimo v Tolminu ali Zagor-ju ali Velenju. Zaradi teh različnih poti tu in tam pa gledališče vendarle mora ostati gledališče in kriteriji za njegovo vrednotenje vendarle povsod gledališki.

Pred meseci, ko sem poslušala tele-vizijsko »kulturno tribuno«, sem se hu-dovala na nekoga, ki je zelo resno raz-pravljaj o nevarnosti naše »komunalne kulture«. Obsodila sem ga (tako sama pri sebi), da zlonamerno podtika ne-kaj, kar nihče noče. Mi vendarle vsi govorimo le o »kulturni politiki v ko-muni«! No, na to »komunalno kulturo« sem se spomnila tudi ob novomeških razgovorih, ki so žal potrdili, da neka-teri vendarle mislijo, da je kultura lah-ko tudi komunalno zaplankana ali po-sebna amaterska kultura, in prav zato so nekateri tudi na odru gledali ama-terje, ne pa gledališki dosežek. Če te-mu ne bi bilo tako, bi ne mogli trditi, da zanje predstave polpoklicnih, a v bistvu amaterskih gledališč, niso zani-mive, zlasti pa ne amaterske predstave, ki jih je režiral poklicni režiser.

Verjamem, da zabeležene misli pri določenem krogu amaterjev niso pre-več popularne. Končno pa so pepel sa-mi razpihali...

OD LORCE DO PRIESTLEYA

In končno smo pri predstavah. O njih je bilo v dnevnem tisku že več napisanega. Zato le glavne značilnosti.

Amatersko gledališče »Tone Cufar« z **Jesenic** je pokazalo nedvomno letoš-njo najlepšo predstavo, ki bo dosežke slovenskega gledališkega amaterizma dostojno zastopala tudi letos na Hvar-skem festivalu. »Dom Bernarda Albea, v svetu in pri nas zelo znano delo F. G. Lorce, je v jeseniški uprizoritvi zaživel pred nami kot pristno mračno prizorišče, ki ga je zapustila katoliška morala (tudi scena Bojana Čebulja, ki je tudi režiser predstave, je to vzdusje utesnitosti podčrtavala). To je svet, ki tudi nam še ni povsem tuj. Reper-toarna gesta torej aktualna. Predstava je bila zelo studiozna, od režije, ki je bila zelo domiselna in do podrobnosti izdelana, zlasti še v masovnih prizorih, do lepe odrske govornice, odlikovala jo je igra zelo nadarjenega ženskega an-sambla (malo je amaterskih odrov, ki imajo tako močno zasedbo za tako predstavo!) in je bila dostojen in spodbu-den jubilej tega delovnega odra — bila je namreč njihova 1500. predstava. Edino, kar bi ji lahko očitali, je bila morda premalo poudarjena protigra nosilk tistih vlog, ki izpovedujejo Lor-covo misel, da je kri mladosti tista, ki se edina zoperstavlja tradiciji morale te mračne hiše.

Madžarska dramska skupina iz Len-dave se je predstavila s situacijsko bul-varno komedijo M. May »Apuci, mamuci, babuci« (Očka, mamica in otroci), ki ima edini namen publiko zabavati. In kljub jezikovni pregraji smo se ob tej predstavi res odlično zabavali. (Predstavo je režiral Laci Varga.) Na-turnost in nadarjenost, zlasti pa tem-perament igralcev je novomeški avdi-torij osvojil tako, kot osvaja svojo do-mačo publiko (gostuje na področju, kjer živi preko 10.000 pripadnikov madžar-ske manjšine). Seveda bi bilo želeli, da bi v bodoče ta simpatični mladi ansam-bel svoje gledališko poslanstvo lahko opravljal tudi drugače, resneje, toda žal je dober sodoben odrski tekst v madžarščini zelo težko dobiti.

Prvič smo na reviji srečali **Ljubljansko šentjakobsko gledališče**, ki ima že dolgoletno tradicijo. Pred vojno vsaka-kor mnogo bolj spodbudno kot po vojni, o čemer smo zlasti lani dosti raz-pravljali in pisali (podcenjevanje dokaj stalnega občinstva v tem smislu, da ga repertoarno postopno ne vzgaja). No, v Novem mestu so nam pokazali Mi-kelnove »Golobe miru« v skrbni in za-nimivi režiji Srečka Tiča. Predstavo, ki je bila dovolj kultivirana in učinkovito groteskna (zlasti v prvem dejanju), ki je po zapletih mnogo bolj »vzgajata«, smo gledali prav žlahtni ljudski teater). S svojo arhaično teatraličnostjo sta zlasti navdušila Drago Karus in Jože Zakrajšek. Manj spodbudna pa je ugotovi-tve, da nismo videli v tem ansamblu mlajših igralcev (čeprav so v igri vloge zanje!), ki bi jim starejši kolegi s svojo rutino gotovo lahko marsikaj odkrili o odrskih čarih.

(Ker bi ob letošnji novomeški reviji bilo treba še marsikaj zapisati tudi o publiku, programiranju kulturnih pri-reditev, organizaciji kulturnih in ne »nekulturnih« prireditev, bom pač tudi o drugi polovici predstav spregovorila prihodnjič.) SONJA GASPERČIČ

IZZVANI ODGOVOR

H kritiki »Razkolnikova«

Dolžan sem odgovoriti na dopisa Rada Simoniti in Cirila Debeveca v zvezi z mojim poročilom o pre-mieri Sutermeisterovega »Razkolni-kova«. Motivi, ki so ju prisilili k javnemu odgovoru, iz njunega teksta niso razvidni, zato se — po nju-nem mnenju — verjetno ne bom dotaknil vsega bistvenega v tolikšni meri, kot bi bilo prav. Vrh tega je na postavljena vprašanja tovariša Debeveca težko odgovarjati z enakim tonom, če naj se izognemo metodi osebnih diskvalifikacij, dobro znani iz pravkar minulih dni slovenske publicistike.

Ustavimo se najprej za hip ob predlaganem razgovoru v redakciji »Delavske enotnosti«, ki ga omenja R. Simoniti. Prijemi podobne vrste pri nas niso neznan — vendar raz-govora nisem odklonil zato. Sodim namreč, da bi kaj malo pomagal bralcem DE, ki o njegovi vsebini ne bi bili obveščeni, bili pa so (tako je nemara mogoče sklepati iz obeh dopisov) docela napačno informi-rani. Namen predlaganega razgovora vsaj nekoliko razjasnjuje tale drob-na komparacija: »Ker sva se želela s tovarišem Debevecem... pogovoriti in uredništvo... kot enaka z ena-kim, sem prosil...« (R. Simoniti) — ter: »Ne glede na to, da nam v na-šem glasbenem in gledališkem živ-ljenju to ime (sc. moje, op. B. L.) še ne pove ničesar...« (C. Debevec). — Toliko o tisti »predgovodini« razgovora, ki jo je mogoče izluščiti iz samih tekstov.

Iz dopisa tovariša Simoniti sta razvidna dva odgovora. Prvi se vrsti okrog vprašanja, ali je mogoče pi-sati o neki izvedbi samo na podlagi natančnega študija izvedenega dela ali ne. O tem nudijo predvsem spori med gledališkimi delavci in časo-pisnimi poročevalci dovolj gradiva, ki ga R. Simoniti nedvomno pozna. Gre za problem omejenega časopis-nega obsega (pri DE je na poljo npr. 25—30 vrstic), za vprašanje funk-cije časopisne in revialne kritike, za vprašanje, kolikšne so pri nas prak-tične možnosti, da si ogledaš parti-turo ali klavirski izveleček sodobne opere, ki je pravkar v študiju, za celo vrsto drugih vprašanj in ne na-zadnje za tisto bistveno — ali je taka osnova za pisanje res edino mogoča. O tem bi moral preudariti tovariš Simoniti, preden se je od-ločil za svojo trditve. Dalje: sodim, da mi ni treba dokazovati, ali sem kdaj v gimnaziji prebral obvezno šolsko čtivo ali ne, kar pa zadeva njegov stavek, češ »od davnaj že vemo, da papir marsikaj prenese«, se mi zdi zelo dvorezen meč za sle-hernega, ki je karkoli že javno ob-javil.

Med 7 retoričnimi vprašanji Ci-ri-la Debeveca sta najpomembnejši

prvo in četrto, ker odpirata širši problem, vreden javnega razgovora. »Izjave dirigenta in režiserja«, po katerih me sprašuje, so naslednje:

»Ce vzamemo za primerjavo mi-lansko Scalo, Metropolitansko opero, pariško Grand Opero in Bolšoj teatr, potem bomo videli, da smo pri nas, v provinci, dali več sodobnega kot oni.« (Mimogrede: je sociološka funkcija našega in jugoslovanskih gledališč sploh enakovredna druž-beni vlogi naštetih opernih hiš? itd.). In dalje: »Ta velika gledališča nam morejo služiti za primerjavo: ko je bil Razkolnikov prvič izveden v Stockholmu, nismo bili pozorni nanj, ko je prišel v milansko Scalo, smo vedeli: zaradi nečesa je moral priti na repertoar.« (Oboje: R. Simo-niti). — Izbira repertoarja je seveda zahtevna in tvegana reč, zlasti kar zadeva nova dela. Neznano delo lahko prinese mnogo manj, kot smo pričakovali in opera, ki je dosegla »zunaj« lep uspeh, lahko izvenji skoraz brez odmeva... kakor se je npr. zgodilo »Razkolnikovu«, čigar »žlahtnost« je (vsaj premierska) publika mirno prestila — kar je, po mnenju C. Debeveca, »slabo zna-menje za naš čas«. — Nikakor pa ni razumljivo, čemu je dejstvo, da je Scala sprejela v repertoar neko delo iz stockholmske opere, res odlo-čilno merilo (kakor izhaja iz izjave R. Simoniti), da so družbena vlo-ga, cilji, ki jim sledi, poslanstvo, ki ga opravlja in publika, za katero dela enaki in ljubljanski in milanski operi.

Od tod ni težko poiskati odgovor na 4. vprašanje tovariša Debeveca. Napisal sem namreč: »Skoda je še večja (sc. zaradi uprizoritve »Raz-kolnikova«, op. B. L.), ker na naše odre le poredkoma zaidejo sodobna operna dela in bomo morali na na-slednje verjetno dolgo čakati, ne da bi nam to, kar smo pričakali, kar-koli povedalo...« — Opravičujem se zaradi premalo razčlenjenega iz-raza: iz konteksta je povsem raz-vidno, da sem imel v mislih sodobna in še posebej moderna dela. Nikakor pa ne potrjujem konsekvence, ki jo skriva vprašanje: da je namreč ab-solutno napak, ker so Razkolnikova uprizorili v Ljubljani. Napačno je zato, ker ni prinesel prav nič novega ali izredno kvalitetnega v okviru svojih izraznih sredstev ter izpoved-nega sveta, in tudi zato, ker je le eno redkih sodobnih (kaj šele mo-dernih!) del na našem odru. Če bi bil povsem »udomačen« in razumljiv repertoarni člen sezone (kakršnih bi bili vajeni iz preteklosti in bi jih pričakovali tudi v bodoče) bi bilo vse v redu in prav — zakaj te vrste spoznanja so kdaj pa kdaj koristna in gledališče mora tudi informirati. Ni torej napačno, ker so Razkolni-

kova uprizorili, ampak je narobe to, da je le ena izmed redkih lastovic v ljubljanskem repertoarju, ki bi, tak kot je, moral bolj pretehtati, katero izmed modernih (ali vsaj sodobnih) del bo ponudil občinstvu.

Izjav C. Debeveca v intervjujih z Ljubljanskim dnevnikom in Delom tu ne kaže posebej analizirati, ker zadevajo predvsem kvaliteto dela samega. Mislim, da se temu ali ome-nu z ozirom na prakso in ugled, ki ga uživa kot dojen slovenskih oper-nih režiserjev, lahko vendarle zde njegove sodbe »precej čudne«.

Na preostalih 5 vprašanj bom skušal odgovoriti kar se da kratko; so bolj osebnega značaja, torej za javni razgovor manj pomembna, vrhu tega pa je prostor tudi to pot omejen.

2. vprašanje: »Med podčrtavanja nekaterih vsiljivih dejstev« štejem n. pr. nenehno poudarjanje Sonjine usode, ki je gledalcem dovolj pre-zentna že prvič, predvsem pa delež, ki je v libretu odmerjen tragediji družine Marmeladova in zaradi ka-terega je dramaturška zgradba opere izgubila pravilna sorazmerja.

3. vprašanje: Dolgi govorjeni od-lomki v »Razkolnikovu« povsod tam, kjer nastopa Razumihin (še za-sti v prvi sliki); mimogrede? glasbe-no in zato psihološko so povsem ne-motivirani.

5. vprašanje: Odgovoril bom z vprašanjem. Kaj pomeni »žlahtno, plemenito« napisano delo ali »s frap-pantno neposrednostjo« absorbiran ruski ambient — da ne govorimo o michelangelovski grožnji? »Ce bo av-ditorij to žlahtnost prestila, bo to slabo znamenje za naš čas?«

6. vprašanje: »Ne vselej razumlji-vi« sta v scenografiji Vladimira Ri-javca obe projicirani sliki (v kolikor nista poznejši režiserjev domislek), veliki križi v peti sliki (na pokopali-šču v predmestju) ali rešitev zadnje slike na obrežju Neve.

7. vprašanje: S svojim zaključnim stavkom v inkriminiranem poročilu nisem želel povedati ničesar drugega kot sem napisal, namreč: »opero je režiral Ciril Debevec, tako kot vedno.«

Popolnoma verjamem, da lahko tov. Debevec tudi na pričujoči odgo-vor postavi vsaj še sedem podobnih vprašanj, ker da je po vsebini in ob-liko »vzor megleneja, nezrelega in kritično ohlapnega pisanja«. Retori-ka te vrste ni posebno zahtevna. A če se mu bo zdelo kaj takega zares potrebno, naj spotoma pojasni tudi motive, ki so ga pripravili k pisanju, in vzroke, zaradi katerih se je tako vehementno lotil samo nekaterih ocen ljubljanske uprizoritve Razkol-nikova. Dobro je namreč, če gre za stvari, ne za osebe.

BORUT LOPARNIK

Na dnevnem redu: VOLITVE V DELAVSKE SVETE

• **PODJETJE ZA POPRAVLJANJE ŽELEZNISKIH VOZIL DOBOVA:**

Spodbudnejša delitev vpliva na večjo storilnost

Na zboru delovnih ljudi delovnega kolektiva Podjetja za popravilne železniških vozil Dobova pri Brežicah so se zbirali na volitve v delavski svet, ki so bile zaključene minuli teden, podrobneje pogovorili tudi o izpolnjevanju letošnjih proizvodnih nalog. Ugotovili so, da je celotni delovni kolektiv skupno z organi dosedanjega delavskega upravljanja vložil vse napore za izpolnitev mesečnih proizvodnih planov v prvih petih mesecih letošnjega leta. Razprava o nagrajevanju po učinku pa je pokazala, da je uvažanje nagrajevanja po storjenem delu znatno pripomoglo k temu, da se je delovna storilnost znatno povečala in v tej zvezi tudi osebni dohodki zaposlenih, ki znašajo letos že okoli 30 tisoč din na zaposlenega.

• **SLOVENSKE KONJICE:**

Praznično razpoloženje na dan volitev

Volitve novih članov organov upravljanja v delovnih organizacijah na območju konjiške občine so bile letos prvič na isti dan.

Same priprave so trajale dober mesec in pol, saj je bilo potrebno v tem času urediti vrsto različnih organizacijskih, tehničnih, političnih, kadrovskih in drugih nalog. Na sestankih v delovnih organizacijah, v katerih volijo delavske svete, je sodelovalo več kot 2500 zaposlenih delavcev. Ob tej priložnosti so razen izbire kandidatov obravnavali še številne druge zadeve, zlasti iz gospodarjenja, upravljanja, delitve dohodka in nagrajevanja. Za kandidate v nove delavske svete so izbrali v teh podjetjih okoli 240 članov delovnih kolektivov, med katerimi je lepo število takih, ki so bili to pot prvič predlagani. Seveda so med njimi številni mladi delavci in delavke. Od skupnega števila predlaganih je bilo nekaj nad 200 kandidatov izvoljenih za člane delavskih svetov, saj so v nekaterih podjetjih predlagali na kandidatno listo večje število kot pa se jih izvolilo.

Na dan volitev je že zunanost tovarn, podjetij, obratov in drugih delovnih prostorov pokazala, da je za delovne kolektive v občini pomemben dogodek oziroma boljše rešeno praznik. Člani volilnih odborov in sindikalnih podružnic so okrasili volišča, da bi tudi na ta način poudarili praznično razpoloženje. V večjih podjetjih so poskrbeli, da je bilo povsod več volišč in s tem omogočili, da so lahko delavci v najkrajšem času opravili svojo volilno dolžnost ter se nato zopet vrnili na delovna mesta.

Med prvimi, ki so volitve s 100-odstotno udeležbo članov kolektiva zaključili do 7. ure zjutraj, so bili delavci tovarne umetnih brusov »KOMET« v Zrečah, dalje v gostinskem podjetju »JELEN« Slov. Konjice, v obrtnem podjetju »ELKOP« in trgovskem podjetju Dravinski dom v Slov. Konjicah. Sicer ni bilo medsebojnega tekmovanja, vendar pa so v vsakem podjetju skrbeli za to, da volitve čimprej opravijo.

Tudi v tistih delovnih organizacijah, kjer delajo v treh izmenah, so že v dopoldanskih urah dosegli zelo lepe rezultate. Tako so v usnjarskem kombinatu »KONUS« na nekaterih voliščih že zgodaj dopoldne dosegli nad 80-odstotno udeležbo. Podobno so volili tudi v tovarni usnjarskih strojev »KOSTROJ« in lesnem obratu, zelo malo pa so za njimi zaostajali v TKO Zreče in v tovarni kovinskih izdelkov v Vitanju ter v obeh delovnih organizacijah gradbene stroke. Vse to dokazuje, da so se na volitve dobro pripravili, kar razen ostalih akcij potrjujejo tudi dosegeni proizvodni rezultati v prvih mesecih letošnjega leta, o katerih smo že poročali.

L. V.

• **ŽELEZARNA ŠTORE:**

Skrbno pripravljene volitve

V petek, 12. junija, so štorski železarji volili svoje predstavnike v organe delavskega samoupravljanja.

Značilno za letošnje volitve so bile skrbne priprave tako organizacijskega kot političnega značaja. Na številnih zborih delovnih skupnosti so delavci razpravljali o pomenu volitev, novem zakonu o volitvah v organe samoupravljanja, poslovanju podjetja in delovnih enot, perspektivnem razvoju in o problemih na področju delavskega upravljanja. Že dan pred volitvami so bila volišča in vhod v tovarno slavnostno okrašena. Centralna volilna komisija je organizirala več posvetovanj z zapisnikarji in predsedniki obratnih volilnih komisij in izdala posebno številko Štorskega informatorja, ki so jo prejeli vsi člani kolektiva in se tako seznanili s pomenom, datumom in postopkom volitev ter še z nekaterimi informacijami. K uspešni izvedbi volitev pa je prispeval tudi izvršni odbor sindikalne podružnice, ki je razpisal medobratno tekmovanje v izvedbi volitev in za najbolj prizadevno enoto določil posebno nagrado.

Pohvalno je, da se je kljub temu, da je bilo na dan volitev 15 odstotkov volivcev upravičeno odsotnih, volitev udeležilo 91% članov kolektiva. To pomeni, da je prišlo okrog sto delavcev volit v rednih in bolniških dopustov.

lv

• **CELJE:**

Zakaj je novi obrat družbene prehrane v Celju samo na pol izkoriščen?

Novi obrat družbene prehrane v Celju ni predimenzioniran. Dnevno lahko pripravi 8 tisoč obrokov, kar glede na to, da celjsko gospodarstvo zaposluje 26.400 delavcev, ne bi bilo preveč, če bi vsi, ki nimajo doma urejene prehrane, vsaj kosili zunaj.

Podatki, ki jih je zbral celjski okrajni zavod za napredek gospodinjstva, pa kažejo, da zunanaj zajtrkuje samo 200 delavcev, v obratih družbene prehrane (z že omenjenim vred so 4) in v gostinskih obratih jih kosi 2120 in večerja 1217.

Ogromna večina se torej hrani doma. Če je gospodinja zaposlena, je primorana uvrščati v družinski jedilnik samo živila, ki jih je moč na hitro pripraviti, in kupovati na pol pripravljene jedi, ki so razmeroma drage. Jedilniki so zaradi tega precej enolični, normalni čas za kosilo pa čisto zamujen, tako da družine obenem kosijo in večerjajo.

Ta prehranski nered se seveda delavcem maščuje in jim zmanjšuje telesno odpornost ter delovno kondicijo, kar poleg drugega zavira zaželeni porast produktivnosti.

Ko so na zborih volivcev obravnavali vprašanje prehrane, je padlo več predlogov, naj bi v gosto naseljenih in prometnih predelih Celja uredili jedilnice in tja dovažali hrano iz novega obrata v Gaberju. Marsikdo bi se hranil tam, če bi ne bil tako od rok. Predlagali pa so že tudi lokale, ki bi se jih dalo z malenkostnimi investicijami tako adaptirati, da bi bila postrežba kulturna.

Verjetno bo občinska skupščina ustregla željam volivcev, saj bo s tem upravičila vložena sredstva v novi obrat družbene prehrane in omogočila, da se bo več občanov redneje in pravilneje prehranjevalo.

Po podatkih iz anket, ki so jih izvedli v celjskem okraju, je štiričlanska družina lani porabila za najnujnejšo prehrano 25.964 dinarjev. V letošnjem prvem četrtletju pa so porasli mesečni stroški na 26.939 dinarjev. Vsak družinski član je torej »zajedel« 4500 dinarjev. Izdelek je relativno majhen, za delavce, ki zaslužijo manj kot 25.000 dinarjev na mesec ali pa 25.000 dinarjev, pa je — velik. Takšnih delavcev pa je bilo lani v celjski občini še v gospodarskih dejavnostih 26,7%, v negospodarskih pa 24%.

Ob teh podatkih se kaže zamisliti, kako bi prehranjevanje izven doma vplivalo na gospodinjstvi proračun: ali bi zmanjšalo ali povečalo prehranske stroške?

Če se zaposleni delavci hranijo doma zaradi varčnosti, se pravi, če manj porabijo za prehrano kakor bi zunaj, potem jih niti kulturne in pravilno ločene jedilnice ne bodo odtrgale od domačega jedilnika in kuhinje.

Občinski sindikalni svet namerava to vprašanje načeti na prihodnjem plenarnem zasedanju skupno s člani zbora delovnih skupnosti in predstavniki mladine, ki ima prav tako interese, da se družbena prehrana uredi, saj zdravstveno stanje šoloobveznih otrok zdaleč ni zadovoljivo. Od 2323, kolikor so jih zdravniki pregledali v prejšnjem šolskem letu, jih je bilo 44,7% slabo hranjenih, podhranjenih pa 5,3%. Zdravo zobovje ima samo 22,5% pregledanih, ploske noge 23,3%, zaradi rahitisa nepravilno razvit prsni koš pa 11,4%. Vse te nepravilnosti so večinoma nastale zavoljo ne-

Nekateri učenci bolj, drugi manj veseli pričakujejo konec šolskega leta in seveda tudi spričeval
Foto: Milan Sparovec

zadostne, enostranske oziroma nepravilno sestavljene hrane, ki ji primanjkuje živalskih beljakovin, kalcija in vitamina A.

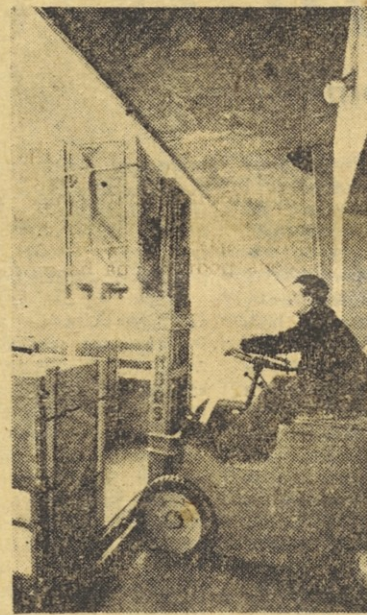
Prehranski problem je torej dovolj resen, da se mu oblastveni organi in družbeno politične organizacije skupaj z delovnimi kolektivi resno posvetijo.

M. K.

• **SKOFJA LOKA:**

Zamrznjeni milijoni

Lani je bilo v škofovljski občini registrirano 94.590 izpadlih delovnih dni zaradi bolezni, nesreč pri delu in poklicnih obolenj. Vsem delavcem je bilo izdano za 45.489.— din zdravil in računajoč po 700 din dnevno tudi 66.213.000.— vzdrževalnine.

Z viličarji gre delo mnogo hitreje in lažje od rok, to občutijo tudi delavci v Papirnici »Vevče«, saj jim ni potrebno več ročno nakladati težkih tovorov

Foto: Milan Sparovec

Glavno škodo pa predstavlja izpad narodnega dohodka zaradi odsotnosti z dela. Računajoč, da ustvari povprečno polno zaposleni delavec vsaj 1.200.000 din narodnega dohodka letno, smo tako izgubili 378.360.000 din narodnega dohodka. Celotni stroški izpadlih delovnih dni — zdravila, vzdrževalnina in izpad ND — znašajo 490 milijonov din. Z ustreznimi preventivnimi ukrepi bi se lahko v kratkem času zmanjšali vsaj za 30% ali 150 milijonov din.

Število izpadlih dni pride povprečno na zaposlenega v občini 12 dni letno, normalno povprečje pa je 8 dni. Zato bi že zmanjšanje števila izgubljenih dni za 30% pomenilo prihranek 150 milijonov din. Nadalje podatki kažejo, da je v občini povprečno 65-70% izkoriščanje delovnega časa zaposlenih v industriji, medtem ko je normalno 80% izkoriščanje. Zato bi že 5% povečanje izkoriščanja delovnega časa samo v industrijskih podjetjih pomenilo 400 milijonov din večji narodni dohodek. Ravno tako je intenzivnost dela za približno 30% izpod maksimuma. Če samo 5% povečanje intenzivnosti dela bi torej pomenilo zopet nekaj sto milijonov novega narodnega dohodka.

Če samo ti podatki kažejo, da je danes v gospodarstvu škofovljske komunice zamrznjenih še precej sto milijonov din sredstev, ki bi jih z manjšimi sredstvi, vloženimi v preventivo in boljšo organizacijo dela, uspešno aktivirali.

RO

• **»BREST«, CERKNICA:**

V pripravi na skrajšani delavnik

Komisija za skrajšani delovni čas pri delavskem svetu kombinata »BREST« v Cerknici zaključuje analize v zvezi s prehodom na skrajšani delovni čas. Dosedanje proučevanje tega problema je opozorilo, da prehod ni nemogoč, če bodo v podjetju izkoristili možnosti, ki jih ponujata boljša organizacija dela in proizvodnje. Glede na sestav podjetja (primarna proizvodnja, tovarna iverk, 2 tovarni pohištva) in z ozirom na različno opremljenost teh obratov pa bodo skrajšani delavnik uvažali postopno. Dogovorili pa so se za sistem prostih sobot ter za uvedbo četrte izmene v tovarni iverastih plošč. Kakor napovedujejo, bodo skrajšani delavnik v nekaterih oddelkih te tovarne vpeljali verjetno že v začetku naslednjega meseca.

-mG

• **CELJE:**

Preventivni ukrep zoper »birokracijo«

V večjih delovnih organizacijah se najmanj en član nenehno ukvarja z zbiranjem raznih statističnih podatkov, ki jih zahtevajo zdaj banke, zdaj gospodarske zbornice, občinska ali okrajna skupščina. Zaradi različnih analitičnih metod je treba za vsakega prosilca na novo premetavati številke in trati čas z vsemi štirimi osnovnimi računskimi operacijami. Često pa ne izgubljajo po nepotrebnem časa samo delovni kolektivi ampak tudi analitične službe ustanov in družbenih organov, ker dela ne koordinirajo med seboj.

V celjskem okraju, kjer so predstavniki podjetij že večkrat javno negodovali zaradi poplave obrazcev in odvisne birokracije, so se odločili za preventivni ukrep, ki bo po vsej verjetnosti uspešen. Statistične podatke bo poslej zbiral samo zavod za statistiko in metodo zbiranja prilagodil službam, ki jih potrebujejo. Reorganizacija pa bo zajela tudi vse analitične službe: delo bo točno razmejeno, tako da ne bo več nepotrebnega dupliranja.

Pričakujejo, da bo ukrep naroknikom, zbiralcem in analitikom podatkov koristil in jim pomagal, da bodo plodneje izkoristili delovni čas.

M.

• **SLOVENSKE KONJICE:**

Turistični teden

Priprave za turistični teden so v ospredju vseh dogodkov konjiške občine, saj je bila njegova otvoritev že v soboto dne 13. junija. Predsednik domačega turističnega društva tov. Novak ima od jutra do večera polne roke dela, saj je do tega časa treba potrebno urediti celotno vrsto nalog. Glavne ceste so z obnovno fasado dobile popolnoma drugače lice. Tov. Novaka smo naprosili za krajši razgovor, v katerem nam je o pomenu tedna povedal naslednje:

»Turistični teden naj bi predvsem pripomogel k večji afirmaciji turizma v naši občini, za kar imamo vse naravne pogoje. Zato v kulturnem domu pripravljajo razstavo južnega Pohorja, ki bo pokazala nekaj zgodovinskih zanimivosti naših krajev. V njej bo zastopano med drugim tudi Skomarje, rojstni kraj pohorskega pesnika Jurija Vodovnika. Konjiška gostišča bodo v teh dneh pripravljala razne domače specialitete ob so-

delovanju pohorskih kuharic. Gostje bodo v ribnikih lahko sami lovili ribe, katere jim bodo po želji pripravili na različne načine. Računamo tudi na obisk tujcev, zato bo v razstavnih prostorih menjalnica denarja. Da bi v dnevih tedna, katerega zaključek bo 21. junija, pritegnili v Slov. Konjice čim več ljudi, smo organizirali tudi več prireditev. Razen teh bo pri nas še celodnevni seminar članov likovnih sekcij iz vseh krajev celjskega okraja in plenarna seja okrajnega sveta Svobod. Pripravili in napravili smo vse, kar je v naši moči.

L. V.

7 dni
v sindikatih

CRNOMELJ — Udeleženci nedavnega plenuma Občinskega sindikalnega sveta Crnomelj so podrobneje in konkretnije razpravljali, kako z vsakodnevnim delom v sindikalnih podružnicah in ostalih prizadevanjih v občini uresničiti skipe in v smernice nedavnega V. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije. Ugotovili so, da kljub vsem prizadevanjem, še vedno niso bili dosegli takih uspešnih izboljšanj življenjske ravni zaposlenih, kot v drugih krajih. V občini še vedno ni rešeno vprašanje glede družbene prehrane, čeravno se že to vprašanje obravnava nekaj let na sindikalnih, mladinskih in ostalih sestankih. Čas je, da se v Crnomlju in ostalih večjih središčih v skladu s potrebami uredijo obrati družbene prehrane, ki naj bi nudili zaposlenim kvalitetno prehrano po zmernih cenah. Stanovanjska vprašanja in stanovanjsko izgradnjo bo potrebno reševati ob izdatni pomoči delovnih kolektivov in tudi posameznikov. Dogaja se, da ravno tisti, ki bi lahko vložili nekaj sredstev za stanovanjsko izgradnjo, ne vlagajo, temveč porabijo sredstva za druge namene. V Celju, da bi se člani sindikalnih podružnic temeljiteje seznanili z gradivom kongresa sindikatov, so pričeli vodstvom sindikalnih podružnic, da naj o tem razpravljajo in te pravne povežejo s konkretno prakso. Zavzeli so se tudi za to, da naj vložijo sindikalne podružnice vpreddno z ostalimi prizadevanji več skrbi za usposabljanje članov sindikata za aktivne upravitelje v delovnih kolektivih.

ZAGORJE OB SAVI — Občinski sindikalni svet Zagorje ob Savi je tudi letos pripravil vrsto srečanj članov sindikalnih podružnic s področja zagorske občine za pokal prvoborca Slavka Pintarja-Robina in v počastitev 3. julija — dneva slovenskih rudarjev.

Letos bodo člani sindikalnih podružnic tekmovali v nogometu, streljanju, šahu, kroganju, plavanju, rokometu, odbojki in namiznem tenisu. Tekmovanja so se začela 22. junija, zaključila pa jih bodo 2. julija, ko bo na vrsti finale nogometnega turnirja.

Tekmovanj se bodo letos udeležili člani sindikalnih podružnic rudniških obratov Škotež, Kisoval, Separacija, uprava, Lesno-industrijskega podjetja, Strokovno izobraževalnega centra, TEVE-VARNOSTI, Občinske skupščine, Zdravstvenega doma, Tovarne elektronorcelana, Gradbenega podjetja, Industrije gradbenega materiala, prosvetni delavci in upokojeanci.

-K-

Tudi ob Sori je vsako nedeljo vse več kopalcev

Foto: Milan Sparovec

TAUBI ODHAJA, TAUBI NE ODHAJA...

Kot najhujša katastrofa je ljubitelje košarke pretresla vest, da zvezni kapetan Aca Nikolić ni uvrstil Boruta Bassina med kandidate za Tokio. Razpoloženo primerno so posvetili tudi številni naši časopisi »vprašanju Taubi« precej dragocenega prostora:

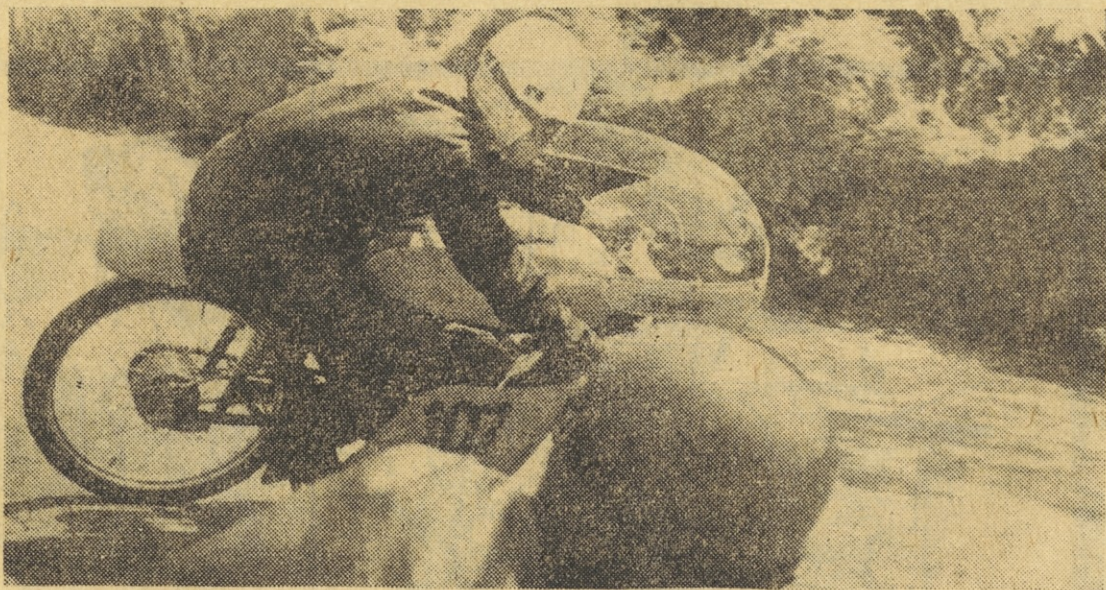
... Košarkarske kroge v Ljubljani je neprijetno presenetila vest, da je mladi, odlični igralec Olimpije Borut Bassin sklenil zapustiti svoje matično društvo. Bassin bo v sredo odpotoval v Beograd, kjer bo prestopil v moštvo Crvene zvezde. Kaj je privedlo talentiranega igralca do tega sklepa? Mogoče je vzrok v tem, da ni bil uvrščen v državno reprezentanco. Izjava Boruta Bassina: »Odhajam v Beograd.« Ne bi rad, da bi iz tega naredili senzacijo. Nisem užaljen, s soigralci in klubom sem bil v najlepših odnosih. Mislim pa, da bi s svojim slogom igre lahko v drugem moštvu več dosegel...

... V nedeljo pozno zvečer je košarkarska novica iz Beograda neljubo presenetila slovensko športno javnost: zvezni kapetan reprezentance Jugoslavije Aca Nikolić ni uvrstil talentiranega košarkarja Olimpije, Bassina, niti med 16 reprezentantov za mednarodni turnir v Zadru. Odločitev je tembolj presenetljiva, ker je največji strokovnjak v zgodovini moderne košarke — trener Boston Celticsa Red Auerbach pred komaj 14 dnevi prav njega ocenil kot enega najbolj obetajočih evropskih košarkarjev in prestižnega kandidata za prvo petorko Jugoslavije!

... Mislimo, da je vsak komentar odveč. Bassin je odločil tekmo v Karlovcu, kjer je v »Sancu« za vsako tekmujočo ekipo življenjsko nevarno če dobi tekmo. Bassin je — nekaj zares učinkovitimi meti v Tivoliju mnogokrat presenetil Američane, medtem ko je na primer Korač z vsemi »stalnimi« meti izgubljal živce ob blokadah Rusella in Lucasa. Zakaj pa zvezni kapetan med potekom ZKL ni niti enkrat obiskal prvenstvene tekme v Ljubljani, kakaj je ocenjeval formo igralcev iz Beograda po tekmah na domačem stadionu, ljubljanske kandidate za reprezentanco Jugoslavije pa po tekmah na tujem...

Danes sicer nihče ne ve, kaj se bo izcimilo iz vsega tega. Dejstvo je le, da se la- ni, nekako ob istem času, ko so bili ljubitelji košev deležni prav enakih novic o Taubiju, ni izcimilo prav nič. Sicer pa menim, da bo odločitev Ace Nikolića bolj koristila Taubiju, kot pa škodila. Prav na račun te bo namreč v kratkem pri nas tako popularen kot sta v Ameriki Cousy in Lucas.

Torej, hvala Nikoliću, Taubiju pa srečno pot! Seveda, če se ne bo še premislil...

Tudi letos so naši tekmovalci dosegli s Tomosovimi motorji v Opatiji lepe uspehe

SE ŽE SMEMO POSLOVITI OD SREDNJIH ŠOL?

VLOGA IN VPRAŠANJE KADROVSKIH ŠOL

Glede na veliko pomanjkanje telesnokulturnih strokovnjakov je po sklepu Prosvedno-kulturnega zbora, da se z letošnjim letom začno ukiniti učiteljska, javnost upravičeno zaskrbljena, kaj bo prinesla prihodnost. Vprašanje je namreč, za koliko bomo na boljšem, če bomo učiteljska enostavno ukiniteli, ne da bi predhodno poskrbeli za ustreznost šole, ki bi ublažile današnjo hudo kadrovsko krizo.

Od 25 kadrovskih šol za vzgojo telesnokulturnih strokovnjakov imamo danes v Jugoslaviji 3 visoke šole, 8 višjih, 8 pedagoških akademij in 6 srednjih šol za telesno kulturo. Poleg tega živi danes še posebej na zvezna ustanova, Zvezna trenerska šola, ki vzgaja kadre za potrebe družbenih organizacij. Vse pa kaže na to, da bo omenjena ustanova v kratkem ukinitvena in da bodo njeno delo prevzele ustrezne visoke šole. Ob primerjavi števila kadrovskih šol v letu 1963 in v letu 1958 opazimo, da smo na boljšem za dve visoki šoli (Ljubljana, Zagreb) in za 7 pedagoških akademij. Tudi pri srednjih šolah za telesno kulturo beležimo številni porast s 4 na 6.

SO ŽELJE REALNE?

Visoke šole za telesno kulturo, kot šole na najvišji ravni, vzgajajo bodoče profesorje telesne vzgoje, torej kader, ki bo delal pretežno v gimnazijah, srednjih strokovnih šolah in ostalih šolah druge stopnje. Glede na univerzitetno raven študija prihajajo iz teh ustanov ljudje z akademsko izobrazbo, ki imajo poleg omenjenih možnosti dela tudi priložnost, da se vključijo v katerokoli aktivnost v zvezi s telesno vzgojo, saj je njihovo osnovno znanje za to dovolj široko.

Ljubljanska visoka šola in beogradska imata dvostopenjski študij. Diploma prve stopnje ustreza ravni višjih šol, s četr- tim letom študija pa je zaključena druga stopnja. Zagrebska visoka šola deluje še v starem smislu. Vsi slušatelji zaključijo študij šele po štirih letih.

Vse tri visoke šole pa omogočajo svojim slušateljem, da se v teku študija že delno specializirajo za določeno področje dela. S tem rešujejo visoke šole v veliki meri vprašanje visoko kvalificiranih kadrov v družbenih organizacijah, delovnih ko-

lektivih itd. Razlike so le v tem, da je usmerjanje v specializacijo v Beogradu neobvezno, torej fakultativno, medtem ko je v Ljubljani in Zagrebu obvezno, to je, sleherni študent se mora odločiti za to ali ono usmeritev.

Kot na drugih visokih šolah se tudi na visokih šolah za telesno kulturo predvideva tretja stopnja študija oziroma možnost postdiplomskega študija. Na vseh treh visokih šolah so za sedaj v teku šele priprave za otvoritev tretje stopnje. Naj dodamo, da sprejemajo visoke šole z organizacijo postdiplomskega študija tudi skrb za strokovnjake-specialiste na najvišji ravni.

Višje šole vzgajajo izključno kader za višje razrede osnovnih šol. Odseki za telesno vzgojo na višjih šolah morajo pri svojih slušateljih razviti smisel za delo v organizacijah za telesno kulturo, specialne izobrazbe za določena področja pa ne morejo nuditi, ker je njihov učiteljski kader preskromen, študij pa prekratek. Zato stopa v ospredje vprašanje eventualne potrebe, da odpremo na določenih višjih šolah odseke za specializacijo in ne le oddelke za telesno vzgojo. Dandanes materialni in kadrovske pogoji tega še ne omogočajo, toda potrebe po takih strokovnjakih so ogromne.

Srednje šole delujejo z namenom, da vsaj delno ublažijo veliko pomanjkanje kadrov z višjo in visoko strokovno izobrazbo. Drug namen srednjih šol je, da nudijo visokokvalificiranim strokovnjakom nekakšne »pomočnike«. Z današnjimi šolskimi predpisi ti kadri ne bi smeli delati v nobenih šolah. V perspektivi pa se bo vprašanje prav gotovo še bolj zaostri.

ZA BOLJŠO STIMULACIJO

Na podlagi objektivnih podatkov vemo, da vlada danes med mladino razmeroma majhen interes za študij na kadrovskih šolah za telesno kulturo. Izjemo pa predstavljajo srednje šole za telesno kulturo, za katere vlada precejšnje zanimanje.

Nekateri pripisujejo manjši vpis na omenjene visoke šole novim višjim šolam, ki so nekako bližje kandidatom. Resnici na ljubo pa je treba povedati, da opažamo tudi na marsikateri višji šoli nezadosten priliv novih kadrov, kar skušajo potlej uprave šol ublažiti na ta način, da znižujejo kriterije za vpis ter se poslužujejo še drugih, vse prej kot priporočljivih ukrepov. Glede na neizkoriščenost kapacitet nekaterih višjih šol se smemo povsem upravičeno vprašati po smislu in ekonomičnosti tolikšnega števila višjih šol oziroma odsekov za telesno kulturo pri višjih šolah.

Glede na tako situacijo naših kadrovskih šol bi morali nekaj ukreniti in pogledati za objektivnejši merilni za stimulacijo mlade generacije pri študiju telesne vzgoje.

Na primer:

● Telesna vzgoja predstavlja kot stroka še vedno nekaj manj kot drugi predmeti na šoli in je tako v inferiornem položaju. Podobno je z nagrajevanjem telesnokulturnih delavcev. Pio-

nirsko delo večine učiteljev telesne vzgoje je vezano na zelo velike težave, kajti večina jih dela v izredno primitivnih pogojih. Sami se morajo boriti za tiste osnovne stvari, brez katerih ne gre, in ki jih imajo predavatelji ostalih strok že »a priori« (samo 10,8 % šol ima telovadnico, le 41,7 % šol ima igrišče). Torej, če želimo povečati interes za študij na kadrovskih šolah za telesno kulturo, bi morali v prvi vrsti ukreniti nekaj v tej smeri in postaviti telesnovzgojnega delavca v enakovreden položaj s svojimi kolegi.

● Zelo značilen je pojav zmanjševanja števila štipendistov na vseh kadrovskih šolah. Na visokih šolah smo imeli v letih 1959/60 138 štipendistov, študijsko leto pozneje 132, naslednje leto pa samo še 115. Število štipendistov pa še nadalje pada. In če je telesna kultura po številu potrebnih kadrov v izrazito deficitnem položaju, bi bilo prav — nekako tako, kot v primeru matematikov — napraviti korak v smeri prioritete pri delitvi štipendij. Morda le za določeno dobo. Poleg tega bi morale za zainteresirane družbene organizacije »žrtvovati« del svojih sredstev vsaj za tiste študente, ki izhajajo iz vrst najboljših športnikov, ter za one, ki se usmerjajo za določeno specialno delo.

● Študij na kadrovskih šolah je razmeroma težak, posebej v pogledu fizične obremenitve. Kadrovske šole bi morale imeti svoje internate zaprtega tipa s kvalitativnimi pogoji za življenje. To bi delovalo kot velika stimulacija za vpis novih kandidatov. Posebno pomembno bi bilo to za žensko mladino, ki se prav zaradi neurejenih življenjskih razmer tako težko odloči za študij na kadrovskih šolah za telesno kulturo. Znano pa je, da je procent deklet na omenjenih šolah še posebej zaskrbljujoč.

Telesna kultura in samoupravljanje

Glede na to, da predstavlja telesna kultura široko dejavnost mnogih družbenih organizacij bi človek pričakoval, da prednjači v krepitevi ter uveljavljanju našega samoupravljanja. Vendar, čeprav smo v ta namen že marsikaj storili, dandanes ugotavljamo, da so prav telesnovzgojne organizacije tiste, ki jih lahko dajemo za primer izrazitega zaostajanja v razvoju samoupravljanja.

Tako z novo ustavo SFRJ uzakonjena načela samoupravljanja na vseh področjih družbene dejavnosti, podprta z načelom rotacije, v telesni kulturi še niso prišla do polne veljave. Statuti republiških organizacij (ZTKS in strokovnih zvez), okrajnih in občinskih zvez, kakor tudi osnovnih organizacij še niso prilagojeni v celoti novim načelom. Za oceno današnje situacije le podatek, da so v 28 statutih oz. pravih republiških strokovnih organizacij le v 13 primerih že uzakonjena načela rotacije, malokje je poudarek na vključitvi aktivnega članstva v vodstva in kot zanimivost še to, da je skupno pri 30 republiških organizacijah povprečna doba predsedniškega mandata sedanjega predsednika štiri leta in pol.

Deklarativno in statutarno so sicer naše športne organizacije poskrbele za decentralizacijo, toda v metodi dela so obdržale še marsikaj, kar diši po stari praksi. Pri tem imamo v mislih republiške zveze in v določenem pogledu tudi občinske zveze za telesno kulturo, ki nosijo še danes specifične oblike centralizma. Ne le, da demokratični mehanizem še ni dograjen in popoln, temveč ima v svoji začetni fazi celo resne deformacije: nimamo še adekvatne metode samoupravljanja v organizacijah za telesno kulturo; veliko število članstva je povsem pasivno; skupščine osnovnih organizacij so institucije manjšine (od nekaj sto ali celo tisoč članov je prisotnih na skupščinah le nekaj deset!); ukrepi osnovnih organizacij so običajno brez pečata članstva itd.

Zaradi zanemarjanja dejstva, da je potrebno v smislu decentralizacije in demokratizacije usklajevati odnose z vsemi odgovarjajočimi faktorji, ne pa poskrbeti le za formalno orientacijo v tej smeri, opažamo še dandanes močne tendence trdne organizacijske izgradnje za vsa vprašanja od baze do vrha.

Član uprave nekega društva ali organizacije postane človek običajno po zaslugi svojega družbenega položaja ali na osnovi osebnega poznanstva z najodgovornejšimi klubskimi voditelji. Radi ali neradi moramo poudariti, da samoupravljanje v organizacijah za telesno kulturo, ki ima specifične oblike družbenega dela, še ni postalo praksa, pa čeprav sloni na postopku demokratične procedure v izboru, delu in upravljanju.

Nesporno je, da predstavlja princip kolektivnega upravljanja v ogromni večini društev za telesno kulturo le deklarativno postavko. Princip kolektivnega odločanja se marsikdaj izraža le kot pravica potrjena s statutom organizacije. Ni laž če trdimo, da še vedno izhajamo iz tega, da mora vse pomembno vedeti le peščica funkcionarjev, da pa smejo biti istočasno ostali pasivni, oziroma nezainteresirani za vsa vprašanja in delo kolektiva katerega pripadajo.

S predpostavko, da se v naših organizacijah procesi samoupravnega mehanizma — od skupščine do izvršnih organov — spoštujejo in da si prizadevamo te odnose še bolj izpopolniti ter jih postaviti še na višjo raven, moramo danes jasno razpraviati o sodelovanju aktivnega članstva v tem samoupravnem aparatu.

Zakaj pravzaprav zaostajamo to vprašanje bolj kot kateri drugi problem v sklopu demokratizacije odnosov v telesni kulturi?

Vprašanje je aktualno, njegov pomen pa splošno družbenega značaja. Danes so se moči v naših osnovnih organizacijah polarizirale z ene strani okoli uprave in z druge okoli vrst tekmovalcev, s katerimi se upravlja. Napraviti moramo samo majhno analizo sestave aktivnega članstva in uprave pa si bomo na jasnem, da pripada aktivno članstvo pretežno generaciji mladih, da je v večini in, da prav mladih ljudi po pravilu sploh ne najdemo v upravnih organih.

Mar smemo v nadaljnjem razvoju demokratičnih odnosov tolerirati upravljanje nad nečim — v tem primeru nad aktivnimi tekmovalci — ali jim moramo morda omogočiti da sodelujejo v samoupravljanju? Nesporno je, da je treba nuditi priložnost članstvu, da dela v svoji organizaciji, da predstavlja subjekt in ne objekt s katerim se upravlja, da se skupno z njim išče najboljša pota in rešitve ter v imenu njega in za njega.

Ballnanje sodi med najbolj priljubljeno rekreacijo delavcev

Odkar smo ugotovili, da smo se navadili zanemarjati zakonite predpise, smo sklenili, da odločno zahtevamo od inšpekcij, naj vendarle dosledno opravljajo svoje dolžnosti.

Prav zaradi tega so se v občini Podhrb odločili, da imenujejo svojega edinega inšpektorja za direktorja podjetja »Tolmun«, kajti po preudarnih razpravah na vseh občinskih forumih so ugotovili, da na noben drug način ne bodo mogli preprečiti tamkaj zakoreninjenega familizma, protekcionizma in drugih človeških razvad, ki so v očitnem nasprotju s socialistično moralo, demokracijo in zavestjo naših delovnih organizacij.

Na ta način so občinski možje dokončno obračunali s »pojmom zvez in protekcij« v svoji komuni in so se lahko mirno lotili reševanja drugih problemov. Točariš bivši inšpektor pa je kot novo pečeni direktor sklenil (porabiti doslej neizčrpano energijo čaruh zakonitosti. Ob razpisu za tajnico je hotel preizkusiti vso pravilnost in prednost zakonitega ravnanja. Razpisal je delovno mesto tajnice direktorja in ta razpis po vseh predpisih in navadah objavil v časopisju.

Ko je bilo to delo opravljeno, se je oglasil pri direktorju najprej komercialni direktor. Pojasnil mu je, da je zdaj na vrsti namestitev njegove nečakinje, ki je pravkar

V IMENU ZAKONA

končala administrativno šolo. Ob tej priložnosti je informiral direktorja, da je tako v skladu z dogovorom, da bodo potem, ko so zaposlili ženo tehničnega direktorja, hčerko računovodje in brata oddelkovodje Pavla, sprefeli v službo njegovo nečakinjo na prvo delovno mesto v pisarni, ki bo na novo odprto oziroma, da bodo odprli novo delovno mesto, če le-tega ne bo med rednimi delovnimi mesti na razpolago.

»Nak,« je rekel direktor. »Prepuštil bom komisiji delavskega sveta, da iz prispelih ponudb izbere rešitev.«

Na ta način je zavrnil še naslednjih pet posredovalcev, ki so bili na vrsti za komercialnim direktorjem. Tako je protekcionizem in familizem v kralji zatrl.

Komisiji ni preostalo nič drugega, kot da se loti dela in izbere izmed petnajstih kandidatov najboljšo tajnico. Po tehtnem, vestnem in trudu polnem delu, je komisija čez tri tedne izbrala za direktorjevo tajnico tovarišico Majdico: prvič zato, ker je pokazala največ znanja, drugič, ker je bila primerno oblikovana, se je simpatično smehljala in prikupno obnašala.

Direktor je bil z načinom dela komisije silno zadovoljen, zlasti zato, ker se je izkazalo, da izbrana oseba ni v sorodstvu z nobenim delavcem v podjetju. Administraciji je takoj naročil, naj ponudnicam takoj sporočijo rezultate razpisa, novi tajnici pa dan nastopa službe.

Čoda — prvega, ko so novo tajnico z nestrpnostjo pričakovali, so bili silno razočarani. Tajnica sploh ni prišla. Tudi naslednjega dne ne. In dan za tem tudi ne.

Direktorja in vse člane uprave je zaskrbelo. Je zbolela? Je morala nujno odpotovati. Se je ponesrečila?

Poslali so kurirja na naslov, ki jim ga je pustila in mu naročili, naj poizve, kateri od teh vzrokov je pravi. Kurir je šel in ugotovil, da nobeden od teh vzrokov ni bil pravi. »Rekla je,« je povedal ob vrnitvi, »da sploh ni verjela, da bomo ravnali natančno po razpisu in da se je zato medtem že zaposlila s pomočjo svojih zvez.«

Direktor se je prijel za glavo. Potem... Potem pa je prvič v svojem čisto zakonitem življenju storil nekaj nezakonskega: poklical je tovariša komercialnega direktorja in mu naročil:

»Pripravi vendar že tisto tvojo nečakinjo.«

VIKTOR SIREC

Za razvedrilo in kratek čas

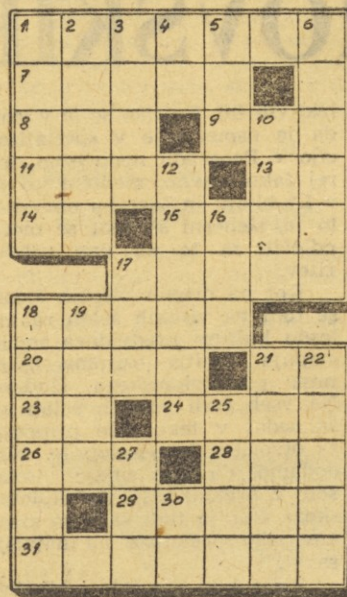

— Hej, vi tam, malo hitreje! Mojega dopusta je prvega konec!

Križanka

Vodoravno: 1. letna vzdrževalna vladarske hiše, 7. ameriška denarna enota, 8. starorimsko ime za 13. ali 15. dan v mesecu, 9. veznik, 11. konjska griva, 13. angleško pivo, 14. medmet, 15. okrajšano moško ime, 17. priimek francoske pisateljice (»Dober dan, žalost!«), 18. original. razv. za Finsko, 20. šivalna prebščina, 21. velika sibirska reka, 23. medmet, 24. naziv za zvezde, ki zablestijo brez kakih predhodnih znakov in se njihova svetloba poveča tudi do stotisočkrat (množ.), 26. rimski bog smrti in podzemlja, 28. tihot, 29. veliko finsko jezero, 31. morpariški čin.

Navpično: 1. druga največja italijanska reka, 2. oder v razredu, 3. drag kamen, 4. predlog, 5. nadav, 6. grški bog sonca, 10. omedlevica, huda nezavest, 12. kozaški načelnik, 16. mesto na japonskem otoku Sago, 17. začimba, 18. škofjski cerkveni zbor, 19. riba, ki po obliki telesa spominja na jeguljo, 21. zapreka, 22. mineral, 25. arabsko moško ime, 27. ime amer. filmske igralk (Novak), 30. znak za kem. element.

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. makadam, 8. Alarodi, 9. gala, k, 10. oro, 11. Ala, 13. tm, 14. obed, 15. Idaho, 16. sirena, 18. Ilija, r, 20. tisa, 21. si, 22. na, 23. vas, 24. edinica, 27. šampion.

NOVO POLETJE — NOVA MODA!
Številne novosti iz ženske, dekliske in otroške konfekcije prinaša

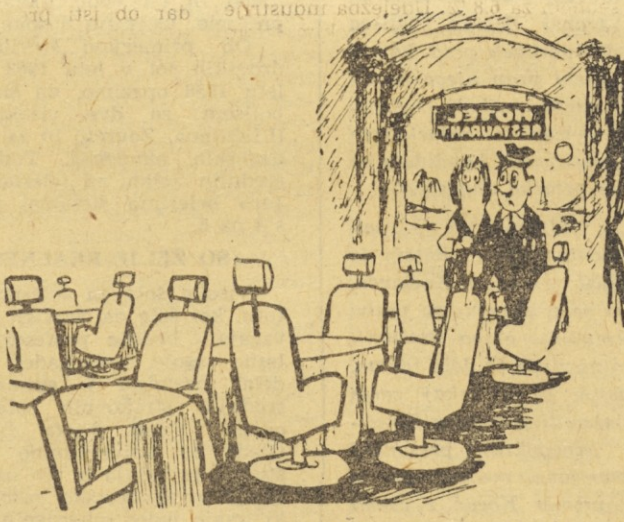
PRODAJNI SERVIS
Modna hiša
LJUBLJANA • MARIBOR

— Gremo na morje... ne gremo... gremo... ne gremo!

— Je že res, da sem prepeval, vendar nisem prepeval zato, ker grem iz gostilne, pač pa zato, ker se vracam s kolodvora, kamor sem spremil svojo ženo, ki je šla na dopust!

— Kar pojdiva! Predpostavljam, da v tem hotelu goste strižejo!

Spored RTV Ljubljana za teden od 25. junija do 1. julija 1964

CETRTEK

25. junija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Zvočni kalendar — 8.05 Slovenske narodne pesmi — 8.25 Českoslovaška zabavna glasba — 9.00 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Vesele počitnice — 9.30 Uvertura, idila, intermez in scherzo — 10.15 Z opernimi pevci po svetu — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.10 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Z jugoslovanskimi pevci zabavne glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Poje kvartet »Veseli fantje« — 14.20 Listi iz albuma z zabavnimi melodijami — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Pesmi in priredbe za klavir — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi po glasbenih galerijah s slovitimi interpreti — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Turistična oddaja — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napevkov — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Petar Stojanović: Serepada za flavto in godalni orkester — 22.10 Glasbena medija — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 Po sledih sodobne svetovne glasbe — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

26. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! — 7.15 Od uverture do finala — 8.05 Majhni zabavni ansambli — 8.35 Chopin in Szymanowski — 9.00 Pionirski tehnik — 9.30 Madžarska zabavna glasba — 10.15 Pihalne godbe vam igrajo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medija — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.10 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kar po domače... — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 Pojo trije mladinski zbori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi s pevci popevk — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Promenadni koncert — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Trideset minut v studiu 14 — 20.30 Zbor Roger Wagner — 20.50 Arena za virtuoz — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Plesna glasba — 22.50 Literarni nokturmo — 23.05 Baročni nokturmo — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

27. junija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Jutrzanja glasbena srečanja — 8.05 Pesmi mlajših slovenskih skladateljev — 8.25 Iz koncertov in simfonij — 9.00 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Mladi muzikantje — 9.30 Zabavna glasba iz Sovjetske zveze — 10.15 Zvočni godal — 10.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.10 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Lahek opoldanski spored — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Prijetno zabavo — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Poje mešani zbor »Slavček« iz Trbovelj — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Vedri uvodni takti — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Richard Wagner: Zaključni prizor opere »Siegfried« — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Serenada z rogom in godali — 20.30 Sobotni večeri v naših krajih — 21.15 Plesna glasba — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Nočni akordi — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

28. junija

6.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Domači in narodni zvoki — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.38 Pesmi mladosti — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 1. — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Pesmi borbe in dela — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.10 Zabavna glasba — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 12.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15 Mične skladbe z vzhoda in zahoda Evrope — 15.05—19.00 »Danes popoldne« — 16.00 Humoreska tega tedna — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 P. I. Čajkovski: Labodje jezero — 20.50 Sportna poročila — 21.00 Melodije v izloženem oknu — 22.10 Godala v noči — 23.05 Nočni koncert hrvaške in slovenske komorne glasbe — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PONEDELJEK

29. junija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Jutrzanja glasbena srečanja — 8.05 Slovenske narodne priredbe za ansamble in soliste — 8.30 Tako pojo in igrajo v Sofiji — 9.00 Tako mlade radovedneže — 9.15 Otroške pesmi tujih skladateljev pojo naši solisti — 9.30 Pripovedke iz dunajskega gozda — 10.15 Nastopajo jugoslovanski instrumentalni solisti — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medija — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.10 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kar po domače — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 Igra pihalni orkester LM — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi — Obisk v beograjski operi — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zvočni razgledi — 18.45 Na mednarodnih krizpotih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Lepe melodije — 20.15 Koncert Komornega zbora RTV Ljubljana — 21.25 Iz glasbene zakladnice L. van Beethovna — 22.10 S popevkami po Evropi — 22.50 Literarni nokturmo — 23.05 Po svetu jazza — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

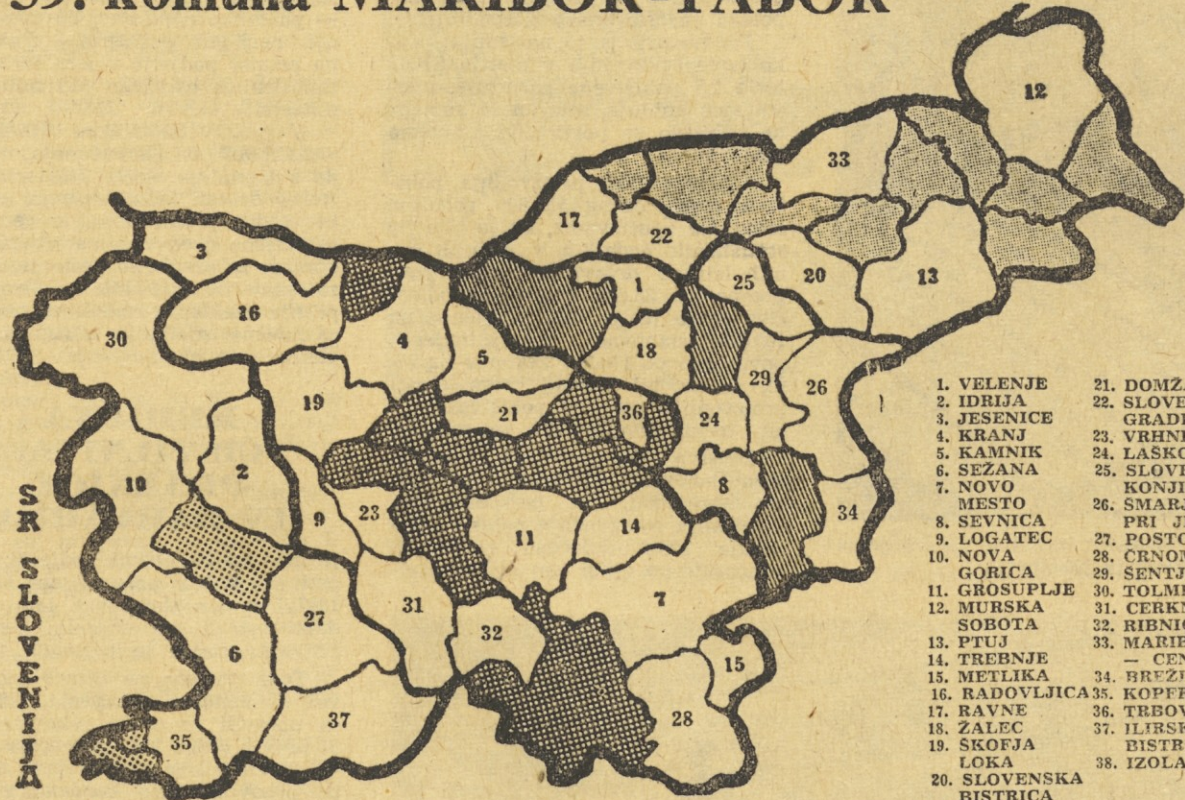
30. junija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Lahka koncertna glasba za dobro jutro — 8.05 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 8.35 Poje Komorni zbor RTV Ljubljana — 9.00 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Hans Hendrig Wehding: Pravljica s »Skrate« — 9.30 Cetr ure z ansamblom Jožeta Privška — 9.45 Pesmi in plesi iz Vojvodine — 10.15 S pevci svetovnega slovesa — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.10 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Mali koncert lahke glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 George Gershwin: Kubanska uvertura — 14.20 Narodne pesmi iz Francije — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torku na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z zabavnimi orkestri — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Koncert po željah poslušalcev — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Dvajset minut s skladatelji nove romantike — 20.20 Nagrajeno delo s »Tedna radijske in TV igre« — 21.20 Glasbeni nokturmo — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni koncert del slovenskih skladateljev — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

1. julija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Domači in narodni zvoki — 8.05 Plesni orkester Kurt Henkels — 8.25 Sita, rapsodija in ples — 9.00 Svet skozi sončna očala — 9.20 Zvočni mozaik — 10.15 Solistična instrumentalna zabavna glasba — 10.30 Človek in zdravje — 10.40 Med skladbami Lucijana Marije Škerjanca — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.10 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kar po domače — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Zbojrovske skladbe Alojza Srebotnjaka — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z našimi solisti — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Iz simfoničnega opusa Milana Ristića — III. simfonija — 20.30 Za ljubitelje zabavnih melodij — 21.20—24.00 Giacomo Puccini: Manon Lescaut — Opera v 4 dejanjih — 22.50—23.00 Literarni nokturmo — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

1. VELENJE	21. DOMZALE
2. IDRIJA	22. SLOVENJ
3. JESENICE	23. GRADEC
4. KRANJ	24. VRHNKA
5. KAMNIK	25. LASKO
6. SEŽANA	26. SLOVENSKE
7. NOVO	27. KONJICE
8. MESTO	28. PRI JELSAH
9. SEVNICA	29. POSTOJNA
10. LOGATEC	30. CRNOMELJ
11. NOVA	31. SENTJUR
12. GORICA	32. TOLMIN
13. GROSUPLE	33. CERKNICA
14. MURSKA	34. RIBNICA
15. SOBOTA	35. MARIBOR
16. PTUJ	36. - CENTER
17. TREBNJE	37. BREŽICE
18. METLIKA	38. KOPPE
19. RADOVLJICA	39. TRBOVLJE
20. RAVNE	40. ZALEC
21. ZALEC	41. ILIRSKA
22. SKOFJA	42. BISTRICA
23. LOKA	43. IZOLA
24. SLOVENSKA	
25. BISTRICA	

Občina onstran Drave

Nedvomno je prav, da začnemo z opisom in nekaterimi podatki o občini MARIBOR-TABOR. Seveda se pri tem ne moremo izogniti številkam, ki povedo čisto več kot naštevjanje in opisovanje uspehov posameznikov, kolektivov itd.

Sodimo, da dejstvo, da občina Tabor površinsko obsega 18.657 ha in šteje okrog 42.350 prebivalcev (l. 1961 točno 42.326), še ne daje povsem prave podobe o delu in dosežkih občanov in občine v preteklosti in sedanjosti. Zato je prav in povsem razumljivo, da zapišemo tudi podatke o doseženem družbenem bruto produktu občine, ki je leta 1962 znašal 16.705 milijonov, po oceni za 1963. leto 18.244 milijonov dinarjev, medtem ko predvideva družbeni načrt občine za leto 1964 že 20.951 milijonov dinarjev bruto produkta. Zaradi nenehnega naraščanja proizvodnje pa naglo naraščata tudi narodni in družbeni dohodek. Realizacija narodnega dohodka je leta 1962 znašala 15.314 milijonov, minulo leto 16.885 milijonov, za leto pa je predvidenih 19.302 milijona dinarjev narodnega dohodka.

Skratka, napišemo naj, da bo tudi v perspektivi družbeni produkt v družbenem sektorju gospodarstva naraščal hitreje kot v zasebnem, tako da se bo že letos v družbenem sektorju povečal za 15,1 % in v zasebnem za 6,8 %. Udeležba industrije se bo v primerjavi z lanskim letom povečala kar za 17,6 %, medtem ko bodo tudi druge gospodarske panoge udeležbo v skupno doseženem bruto produktu povečale, in sicer: gradbeništvo za 8,7 %, promet za 9,6 %, trgovina za 13,1 %, gostinstvo za 8,3 %, obrt za 10,4 % in najmanj kmetištvo, za 1,6 odstotka.

Predvideno povečanje proizvodnje, družbenega produkta in narodnega dohodka temelji izključno na povečanju produktivnosti dela, saj računajo, da bo le-ta letos v družbenem gospodarstvu porasla za 14,4 odstotka v primerjavi z letom 1963, in sicer le ob neznatnem povečanju števila zaposlenih (za okrog 0,6 %). Največje povečanje produktivnosti bo nedvomno doseženo v industriji (16,2 %).

Vsekakor je razvoj gospodarstva v občini v glavnem odvisen od uspeha INDUSTRIJE, saj le-ta ustvarja okrog 70 % skupnega narodnega dohodka občine. Vendar ni industrija deležna večje pozornosti samo zaradi omenjenih dejstev, temveč tudi zaradi izrabljenosti osnovnih sredstev, ki je prav tu ogromna (81 %).

Nedvomno je torej povsem pravilna politika občine, ki v naslednjem perspektivnem razdobju predvideva predvsem razvoj tistih gospodarskih organizacij, katerih perspektiva je zagotovljena, medtem ko se ukvarja tudi z mislijo o preusmeritvi tekstilne industrije v drugo industrijo. Menijo pa, da bodo potrebne tudi nekatere novogradnje, ker so prav prostori v industriji čisto vzrok za težave nekaterih gospodarskih organizacij.

Spričo vse silovitejše investicijske dejavnosti je letos pričakovati tudi porast obsega gradenj in s tem vrednosti gradbenih del, tako pri gospodarskih kot negospodarskih objektih. Če povemo samo, da je znašala vrednost gradbenih del na področju občine lani okrog 3420 milijonov din in da se bo le-ta letos povečala za okrog 20 %, potem vemo dovolj o gradbeni dejavnosti.

Čeprav RAZVOJ TRGOVINE ni miroval, je dejstvo, da primanjkuje trgovskih lokalov, kar pomeni, da razvoj trgovskega omrežja ni bil skladen z večanjem proizvodnje v gospodarstvu in niti ne z življenjsko ravnijo občanov. Vendar pa so tudi na tem področju predvidene nekatere spremembe. Tako bodo letos vsa prizadevanja usmerjena predvsem v večanje in modernizacijo trgovskih zmogljivosti. Program razvoja predvideva gradnjo trgovskih centrov le v novih naseljih, in sicer

gradnjo trgovskega paviljona ob Fochovi ulici, potrošniškega centra ob Metelkovi ulici ali Betnavski cesti, medtem ko novo samopostrežno trgovino že gradijo v ulici Moše Pišada. Razumljivo je, da bo takemu razvoju sledilo tudi povečanje blagovnega prometa, ki bo že letos porastel za 8,2 % v primerjavi s minulim letom.

GOSTINSTVO IN TURIZEM sta med seboj tesno povezana. Obe gospodarski panogi sta prav lani dosegli kaj dobre rezultate, na katere je zlasti vplivala dolgotrajna zima in s tem povečan in trajnejši zimski turizem. Pohorje (ob vsakem letnem času) in Mariborsko jezero dajeta občini široke možnosti za razvoj turizma tudi v perspektivi, da bodo morali še bolj izkoristiti nekatere gostinske obrate, tako na primer v Lovrencu na Pohorju, postojanko ob Mariborskem jezeru in weekend hišice na Pohorju. Poudariti velja tudi znatnejša investicijska vlaganja, predvsem za zboljšanje gostinskih in turističnih storitev, za katero bodo namenili okrog 261 milijonov din.

Kot gospodarska panoga je v občini pomembna tudi OBRATNA DEJAVNOST, ki lani ni zabeležila vidnejšega napredka. Vrednost družbenega produkta in narodnega dohodka se je sicer lani v obrti, v primerjavi z letom 1962, povečala za 6 %, vendar ob isti proizvodnji in produktivnosti. Nasprotno pa letos predvidevajo povečanje gospodarskih rezultatov zlasti v obrtnih podjetjih proizvodnega značaja.

Nemara ni treba posebej dokazovati, da kmetijska proizvodnja ni uspešna, saj je le neznatno udeležena pri ustvarjanju narodnega dohodka občine (le s 4 odstotki). Vendar bo letos prav zaradi zaostajanja namenila več investicijskih sredstev tudi za kmetijstvo (238 milijonov dinarjev), zlasti za zboljšanje mehanizacije, nakup zemlje, gradnjo hlevov (poudarek živinoreji) in deloma za sadjarstvo ter hmeljarstvo. Računajo, da bodo investicije pripomogle k povečanju kmetijske proizvodnje od lanskih 29,4 % na 32 % letos.

Stanovanjska izgradnja je v občini zelo uspešna, saj je lani samo družbeni sektor za gradnjo stanovanj namenil 1734 milijonov din, medtem

ko so zasebniki v ta namen vložili nadaljnjih 140 milijonov dinarjev. Letos bodo za izgradnjo stanovanj namenili še 2689 milijonov v družbenem sektorju in okrog 140 milijonov dinarjev v zasebnem sektorju. Tudi v izgradnjo komunalnih objektov bodo vložili letos okrog 380 milijonov din, katere bodo porabili predvsem za izgradnjo kanalizacije, vodovodnega omrežja, plinovodnega omrežja, javne razsvetljave in še v nekatere komunalne dejavnosti.

Nazadnje naj omenimo še SOLSTVO IN KULTURO, ZDRAVSTVO TER SOCIALNO VARSTVO. Nova šola »Angel Besednjak«, popravilo starih šol, povečano financiranje družbenih organizacij in društev, uspešno delo Splošne bolnišnice, ki ga posebej opisujemo v reportaži, investicije za gradnjo treh dispanzerjev in podobnih zdravstvenih ustanov, vse to zagotavlja napredek tudi na teh področjih, v splošno zadovoljstvo vseh občanov.

MANJKA DOLGOROČNI NAČRT GRADNJE

ZAVOD ZA STANOVANJSKO IN KOMUNALNO IZGRADNJO OKRAJA MARIBOR že od leta 1957 uspešno opravlja vse investitorske posle tako za stanovanjske sklade kot za druge investitorje na področju mesta Maribor. Skratka, dejavnost zavoda je sila pestra.

Kot vedo povedati na zavodu, spremljajo njihovo delo prenekatere težave, katerih uspešna rešitev, ki je v pristojnosti občinskih skupščin mesta in Mestnega sveta. Naj bodo torej težave take ali take, eno je prav gotovo — manjka jim dolgoročen plan gradnje zacetotno mestno področje, kajti dosežanja stanovanjska izgradnja dovolj zgovorno kaže na neekonomično reševanje tega problema, ki so ga doslej reševali le skozi ogledalo ene občine in ne skozi ogledalo potreb celotnega mariborskega mestnega področja.

Naj bo tako ali drugače, vsekakor bi bilo nepravilno, če se omejimo samo na prikazovanje težav, ne da bi kaj napisali tudi o dosežkih ZAVODA ZA STANOVANJSKO IN KOMUNALNO IZGRADNJO

Pohorska vzpenjača — največja turistična pridobitev na mariborskem turističnem področju

OKRAJA MARIBOR v preteklem razdobju. Morda ne bi bilo napak, če omenimo, da je na temelju prizadevanj zavoda v mnogih primerih bila izboljšana kvaliteta gradbenih in deloma obrtniških del. Nedvomno so k temu dosežku veliko prispevali mehanizirane podjetji, boljši projekti, strokovnost operativnega tehničnega kadra itd., toda nič manj pa tudi prizadevnost zavoda kot operativno tehničnega zastopnika investitorja, katerega naloga je skrbeti za vso dokumentacijo in

nadzorovati gradnjo objekta po tehničnem uslužbencu — nadzornem organu. Naloga nadzornega organa pa je, da redno spremlja celoten potek vseh del, daje tolmačenja iz projekta itd.

Ceprav so nekatere napake še ostale, pa je nedvomno zavod na temelju te službe dosegel določene rezultate, ki so se odražali tudi v nižjih cenah gradnje.

NAMEN — STANOVANJSKA IZGRADNJA

STANOVANJSKI SKLAD SKUPŠČINE OBČINE MARIBOR-TABOR je samostojen družbeni sklad, ki je bil ustanovljen leta 1960, ustanovitelj pa je bila Skupščina občine Maribor-Tabor.

Težko je le v nekaj besedah napisati, kakšno in kolikšno je bilo delo sklada, nedvomno pa je bilo obsežno in uspešno. Tako so na primer lani največ razpravljali o uporabi sredstev sklada, o neposrednem vlaganju v stanovanjsko izgradnjo, investicijskih programih stanovanjske izgradnje, natečajih za dajanje posojil (za popravilo starih hiš in novogradnjo ter nakup stanovanj).

Nedvomno bodo z uspehom nadaljevali tudi letos, saj njihov plan predvideva gradnjo dveh poslovno-stanovanjskih zgradb (s trgovinami in stanovanji), treh polstolpnic (90 stanovanj), medtem ko imajo letos v planu pripravo dokumentacije za pričetek gradnje tako imenovanega »Ruškega kareja«. To pa še ni vse. Sklad bo sodeloval kot investitor tudi pri izgradnji »Jadranskega kareja«, kjer predvidevajo gradnjo 620 stanovanj.

Vendar ne samo večje gradnje, v planu so tudi posojila za gradnjo individualnim graditeljem za nakup stanovanj in popravilo stanovanjskih hiš. Za te namene predvidevajo okrog 160 milijonov din.

Težave so torej precejšnje, vendar na STANOVANJSKEM SKLADU občine Maribor-Tezno upajo že letos na zadovoljivo rešitev in zato tudi na še večje uspehe.

Novo središče komune Tabor

TOVARNA UMETNIH BRUSOV BOGATI ASORTIMENT PROIZVODNJE

TOVARNA UMETNIH BRUSOV MARIBOR je pod zaščitnim imenom »Swaty« znana po vsej državi kot edini proizvajalec umetnih brusov in specialnih brusnih izdelkov za potrebe industrije, obrti in široke potrošnje.

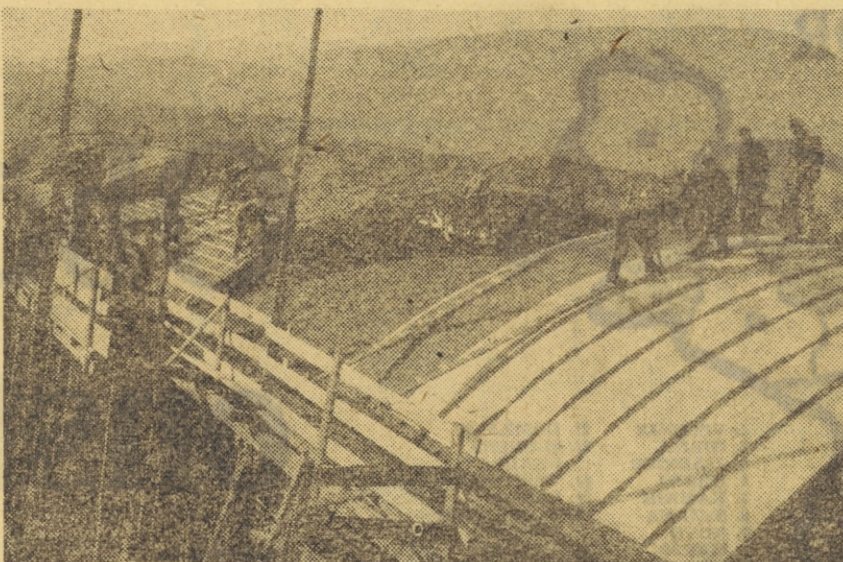
Podjetje obstaja že 85 let in si je s svojo tradicijo in kvaliteto izdelkov pridobilo širok krog odjemalcev. Kljub temu, da je bilo podjetje, ki ga je do konca minule vojne vodil bivši lastnik, deloma razrušeno, deloma pa ga je bivši lastnik odtujil, je kolektiv z delovnim poletom in marljivostjo pripomogel, da so bila kmalu nadomeščena novejša osnovna sredstva. Tako je že leta 1946 kolektiv obnovil zastarele strojne naprave in dosegel proizvodnjo, ki je bila višja kot v uspešnih minulih letih. Vendar je bila industrializacija države terjala čedalje več industrijskih brusov, kar je podjetje gnalo v razvoj, ki je v prvih letih zahteval čim smotrnejše izkoriščanje obstoječih zmogljivosti brez kakršne koli večje rekonstrukcije. Z lastnimi silami je podjetje nadomestilo izgubljene stroje. Iz leta v leto je podjetje pridobivalo nove zmogljivosti in usvajalo nove proizvode, zlasti še, ker je rast težke industrije terjala vedno večje količine brusov. Z manjšimi racionalizacijami ter novimi napravami, izdelanimi v podjetju in nabavljenimi drugod, je kolektiv TOVARNE UMETNIH BRUSOV do leta 1959 povečal proizvodnjo od pičlih 200 ton na 1000 ton letno.

Doseženi gospodarski uspehi so pripomogli, da je podjetje ustvarilo ustrezna finančna sredstva, s katerimi je bilo leta 1959 mogoče začeti rekonstrukcijo, zlasti še, ker je skupnost tovarni pomagala s prodajo potrebnih deviznih plačilnih sredstev. Tako je podjetje v letih 1960-1961 v inozemstvu kupilo dve sodobni tunnelski peči za žganje umetnih brusov, zgradilo je nove obratne prostore in nabavilo osem visokoproduktivnih obdelovalnih strojev, ki jih domača industrija še ni mogla izdelati.

Tako je bila ustvarjena osnova za proizvodnjo 2000 ton kvalitetnih umetnih brusov, po katerih se je povpraševanje v industriji znatno povečalo. Izkušnost in marljivost kadra sta pripomogli, da je podjetje dalo na trg malodane zadostne količine kvalitetnih izdelkov, ki jih je bilo treba prej uvažati, hkrati pa je TOVARNA UMETNIH BRUSOV začela izdelovati še vrsto kvalitetnih specialnih in novih artiklov, s čimer je zadostila okrog 80 do 90 % vseh potreb po umetnih brusih v državi, tako da danes uvažamo le še bruse, ki jih mariborsko podjetje ne more izdelovati. Predmet uvoza so tudi še nekateri specialni izdelki, katerim tovarna ni mogla posvečati zadostne pozornosti, tem prej, ker je bila njena naloga, oskrbovati domačo industrijo z velikimi količinami industrijskih brusov, ki tvorijo večino potreb. To so torej vzroki, zaradi katerih se tovarna doslej ni mogla v večji meri posvečati razvojnemu delu za proizvodnjo specialnih brusnih artiklov. Vendar je razvojno delo tovarne kljub navedenim pomanjkljivostim že lani obrodilo lepe uspehe, saj je podjetje v letu 1963 postreglo s prvimi količinami novih specialnih artiklov, ki jih letos že uvaja v redno proizvodnjo. Med te artikole sodijo na primer brusne plošče za rezanje kovin in nekovin, delavarne armirane brusne plošče za obdelavo kovin pri velikih obodnih hitrostih in z brusnim zrnom obloženi fiber, diski za površinsko obdelavo vsakovrstnih ravnih in krivih površin z brusilnimi stroji, ki imajo veliko število obratov.

Brusna plošča je artikel, ki je precej iskan na domačem tržišču. Dosedanji uvoz teh plošč je presegel 100.000 kosov letno in pri povprečni ceni pol dolarja za kos pomeni že kar precejšen devizni izdatek. TOVARNA UMETNIH BRUSOV je uspela lani izdelati manjše količine teh plošč, katerih uporabnost je že moč primerjati z uvoženimi in je zato že letos začela redno proizvajati tovrstne plošče v nekaterih kvalitetah. Za podjetje pomeni tovrstna proizvodnja dodatni gospodarski učinek, za vse uporabnike pa povečanje storilnosti in ogromen prihranek časa, saj plošča za rezanje kovin prereže v 10 sekundah to, za kar navadna strojna žaga potrebuje pol ure. Pomembno je tudi to, da stroje, na katerih te plošče uporabljajo, izdeluje tudi že domača industrija.

Delavarne brusne plošče za velika brusna posnemanja je naša industrija začela uvajati tudi v svoje proizvodne procese, ker znatno povečujejo storilnost in znižujejo proizvodne stroške. Te brusne plošče, ki vsebujejo pojačanje iz nekaj plasti steklenega pletiva, delajo pri obodni hitrosti 80 m/sek. in izkazujejo trikrat večjo produktivnost od doslej uporabljanih brusnih plošč. So pa pri delu tudi popolnoma varne, ker stekleno pletivo preprečuje, da bi se plošče poškodovale ali celo raz-

Swaty — kritje strehe novega tovarniškega objekta. Izvajalec tega objekta je bilo Obrtno podjetje Klepovod iz Maribora

letele. Lani je podjetje proizvedlo več poizkusnih serij teh plošč, letos pa jih že redno proizvaja.

Tretji artikel, s katerim je TOVARNA UMETNIH BRUSOV MARIBOR začela oskrbovati domači trg, pa so z brusnim zrnom obloženi diski iz fiber kartona. S temi ploščami, ki se uporabljajo na specialnih brusnih strojih, katere prav tako izdeluje domača industrija, je moč za nekaj desetkrat povečati produktivnost pri površinski obdelavi kovin in nekovin, najsi bodo njihove površine ravne ali krive. Tudi ti, tako imenovani fiberflex diski delajo pri velikih hitrostih, ki dosegajo do 80 m/sek.

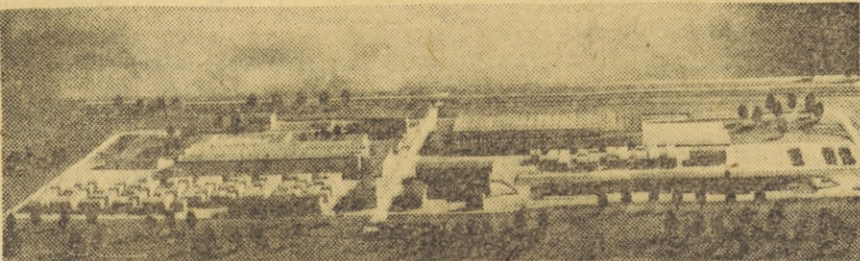
Ce upoštevamo, da je TOVARNA UMETNIH BRUSOV »SWATY« MARIBOR lani dala domači industriji 2300 ton umetnih brusov v skupni vrednosti 2300 milijonov din, in če to primerjamo z bore 200 milijoni v prvih povojnih letih, se lahko prepričamo o ogromnem porastu in napredku domače industrije umetnih brusov. Z novo usvojenimi brusnimi proizvodi, ki smo jih našli, bo podjetje dalo skupnosti za nadaljnje četrtil milijarde din kvalitetnih proizvodov in za približno to vrednost se bo zmanjšal tudi uvoz tovrstnih specialnih artiklov, ne da bi bila v ta namen potrebna kaka večja investicijska vlaganja.

Končno naj navedemo še, da je TOVARNA UMETNIH BRUSOV »SWATY« MARIBOR kljub nepopolnemu sortimentu, ki je v ta namen potreben, letos pretežno v zahodnoevropske države izvozila že večje količine umetnih brusov. Vendar bodo naraščajoče potrebe tako domačega kot še posebno inozemskega trga po tovrstnih izdelkih nedvomno terjale nadaljnjo rekonstrukcijo podjetja.

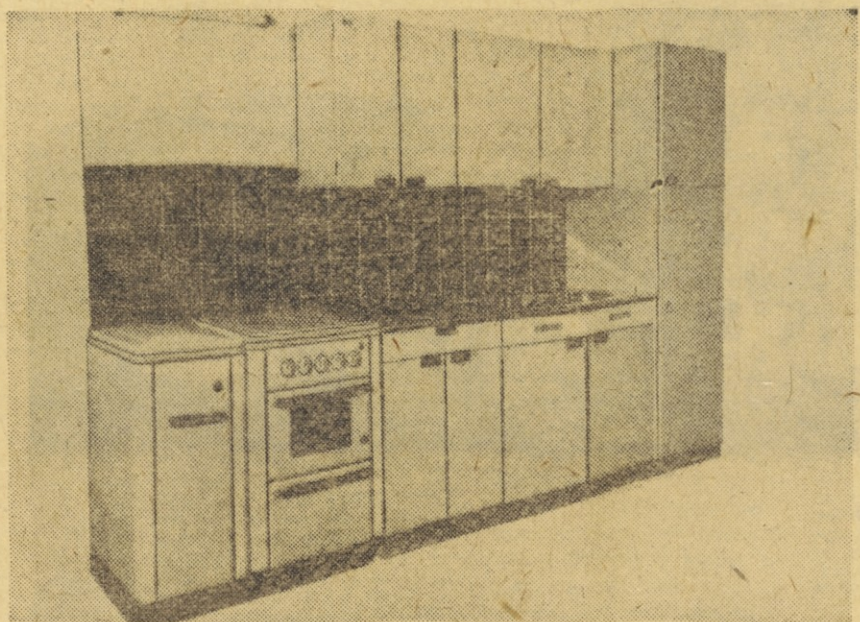
Podjetje je doslej potrebno skrb posvečalo tudi svojim delavcem, ki jim je zagotovilo ustrezne osebne dohodke, z nakupom 30 stanovanj pa je v občutni meri ublažilo problem pomanjkanja stanovanj. Tovarna je uredila tudi enega najlepših obratov družbene prehrane v Mariboru, v Rovinju pa ima lep počitniški dom.

»MARLES« POSPEŠUJE DELITEV DELA MED OBRATI

LESNA IN POHIŠTVENA INDUSTRIJA »MARLES« MARIBOR obsega naslednje dejavnosti: proizvodnjo žaganega lesa in proizvodnjo končnih lesnih izdelkov kot pohi-

MARLES, Maribor

MARLES — veliki komplet sodobne kuhinje TIP — S/63

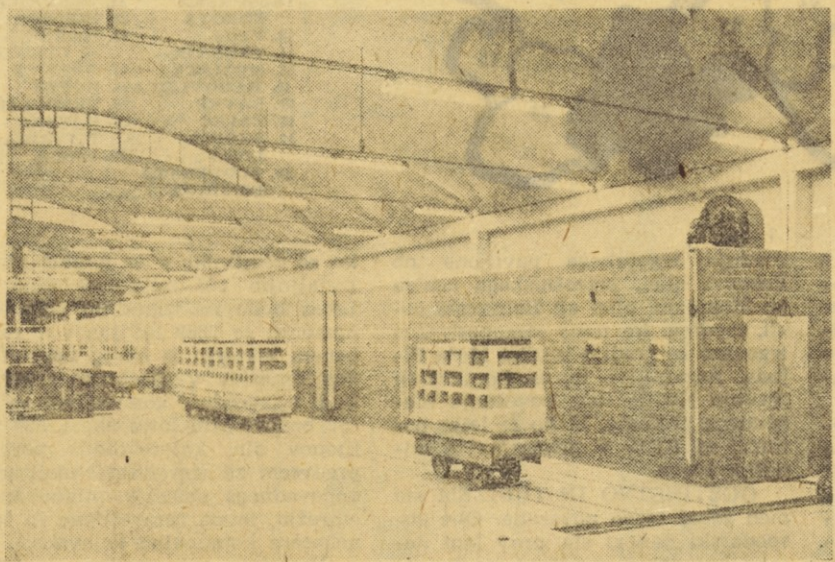
kot tudi razpoložljivi stanovanjski prostor, ki v povprečju z njim razpolaga jugoslovansko gospodinjstvo.

Predvidevanja so naslednja: vsako novo stanovanje v merilu SFRJ terja 2,5 pohištvene garniture, upoštevajoč kuhinjo, sobo in še komadno pohištvo za povprečno 2,5-sobno stanovanje.

Jugoslovanska proizvodnja pohištva znaša okrog 250.000 garnitur letno. Če upoštevamo, da je bilo po statističnih podatkih v zadnjih osmih letih v državi osnovanih povprečno po 88.000 novih gospodinjstev letno in je bilo zgrajenih po 105.000 stanovanj ter sklenjenih povprečno po 170.000 zakonov na leto, se na tej relaciji mora gibati proizvodnja garnitur pohištva.

gih terjal temeljitejših in podrob-

Dejstvo, da približno polovica državljanov, ki sklenejo zakon, nima stanovanj, pri perspektivnem planiranju proizvodnje pohištva narekuje sicer določeno opreznost, vendar je po vsem tem moč predvi-

Swaty — ena izmed dveh novih tunnelskih peči za žganje umetnih brusov

štvene opreme, lesenih zgradb, barak, stanovanjskih hiš, weekend hišic itd. Specializirani obrat v Podvelki pa izdeluje lesene stanovanjske hiše.

PODJETJE »MARLES« proizvodnih kapacitet v glavnem ne bo širilo, izvedlo bo le specializacijo zunanjih obratov oziroma njihovo preusmeritev na proizvodnjo polfinalnih proizvodov po sistemu kooperacije z matičnimi obrati v Limbušu, ki so pravkar v izgradnji.

V skladu z navedenim programom rekonstrukcije bodo vsi obrati, ki so zdaj raztreseni po vsem Mariboru, koncentrirani na novi lokaciji v Limbušu, kjer poteka novogradnja, zunanji obrati, in sicer v Lovrencu, Podvelki, Boračevi (Slatina-Radenci), Ljutomeru in Ormožu pa bodo ohranili svojo samostojnost in se bodo še nadalje specializirali. Tako bo na primer obrat v Ljutomeru proizvajal izključno sedežno pohištvo, pri čemer bo vsa potrebna oprema iz dosedanjih mariborskih obratov, ki ni starejša od 4 do 5 let — premeščena v Ljutomer. Obrat v Boračevi bo nadalje proizvajal le polproizvode (noge) za ljutomerski obrat itd. Vsi zunanji obrati bodo načeloma proizvajali le polproizvode, medtem ko bo končna proizvodnja s kontrolo namenjena obratom v Limbušu.

Skupno bo PODJETJE »MARLES« za izgradnjo obratov v Limbušu investiralo 180 milijonov din.

Kar zadeva program razvoja PODJETJA »MARLES« za obdobje 1964-1970, temelji na analizi domačega kot tudi zunanjskega trga, pri čemer so analitiki upoštevali tako obseg stanovanjske graditve v državi

Cetudi jih spremljajo težave — saj imajo precej zastarelih strojev — pa lahko napišemo, da proizvodnjo nenehno povečujejo. Tako je na primer podjetje v letu 1963 s 56 zaposlenimi ustvarilo 180 milijonov dinarjev.

V KOVINSKEM PODJETJU »ALCROM« RUŠE računajo, da bodo z izgradnjo novih delovnih prostorov dosegli boljše delovne uspehe in utrdili proizvodnjo, ki je sedaj usmerjena predvsem na izdelovanje opreme za mlekarne (cisterne, stroje za pasteriziranje mleka, stroje za pranje steklenic, hladilne naprave za mlečne izdelke in transportne cisterne za mleko).

KEMIČNA ČISTILNICA, PRALNICA IN BARVARNA

je med najstarejšimi podjetji v občini, saj je bila ustanovljena že leta 1947, vendar skozi vsa leta svoje dejavnosti ni spreminjala: kemično čiščenje, pranje in barvanje.

Toda potrebe po njihovih storitvah so nenehno naraščale, tako da so opravili že vrsto rekonstrukcij, ki prav z letom 1962 prehajajo v zaključno oziroma zadnjo fazo, ki bo po predvidevanjih končana v letu 1965. V tej rekonstrukciji zlasti predvidevajo nabavo nekaterih novih strojev za kemično čiščenje, laboratorij, kotlarne, remontno delavnico in skladiščne prostore. Skratka, povečane kapacitete bodo povsem zadovoljile potrebe občanov mesta Maribora vsaj za 30 let.

POSLOVNO ZDRUŽENJE »BRUS« MARIBOR

je bilo ustanovljeno leta 1959, katerega združeni člani so: Tovarna dušika Ruše, Tovarna umetnih brusov »Swaty« in Podjetje za izdelavo umetnih brusov in magnezitnih izdelkov »Comet« Zreče. Skratka, POSLOVNO ZDRUŽENJE »BRUS« zastopa interese vseh proizvajalcev abrazivnih sredstev na jugoslovanskem območju. V kratkem, verjetno še letos, bo Zdrženje povečalo število svojih članov, in sicer z novo zgrajenima tovarnoma, katerih proizvodnja bo stekla že letos. To sta: »8. mart« v Adi (Vojvodina) in »Idnina« Kratovo (Makedonija).

Potreba po poslovnem združenju, ki naj zastopa celotno abrazivno industrijo, je bila nedvomno povsem upravičena, saj so dolgoletne izkušnje pokazale, da le skupno združena in enotna industrija (abrazivna) lahko uspešno nastopa tako na domačem kot zunanjem trgu. Omembe vredno je tudi dejstvo, da je le ob takih, pogojih lahko uspešno analizirati in usmerjati celotno proizvodnjo vseh tovarn, skratka, obravnnavati ter reševati probleme z enega koncentriranega mesta.

Nedvomno pomembno vlogo predstavlja združenje pri osvajanju zunanjskega trga, kjer vse do pred kratkim industrijska podjetja (člani) niso izvažala svojih izdelkov oziroma proizvodov. Na temelju skupnega dela in proučevanja zunanjskega trga pa je združenje uspelo del proizvodnje brusov plasirati na zunanji trg, medtem ko Tovarna dušika Ruše izvažala skoraj 50 % celotne proizvodnje korrunda.

Perspektivni program združenja predvideva še nadaljnje širjenje proizvodnje na domačem in zunanjem trgu, medtem ko bodo v perspektivi vsi pozornost posvetili usklajevanju proizvodnih programov svojih članov, nič manj pa seveda tudi specializaciji, ker menijo, da je od pravilne proizvodne specializacije odvisen uspeh podjetij. Njihova naloga je torej usklajevanje proizvodnje ter čim večji in uspešnejši plasma brusnih proizvodov na zunanjem in domačem trgu.

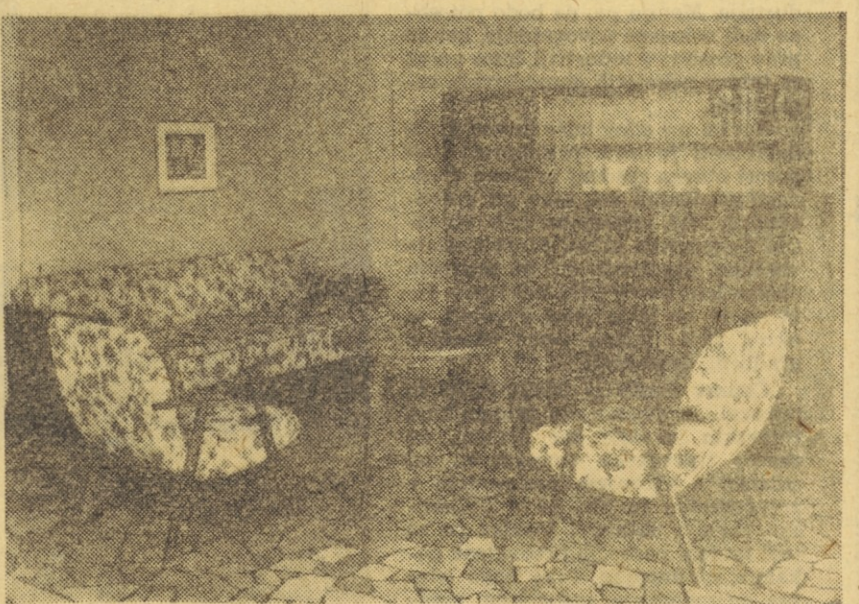
Na koncu naj povemo, da nudi POSLOVNO ZDRUŽENJE »BRUS« MARIBOR svojim članom razen komercialnih storitev tudi tehnične in ekonomsko-analitske usluge, za katere ima ustrezne birole.

UGODEN VPLIV DELITVE DELA V KROJAŠTVU »OBLAČILA«

MODNO KROJAŠTVO »OBLAČILA«, ustanovljeno leta 1948, posluje pod navedenim imenom od leta 1954 dalje. Kar zadeva storitveno krojaško dejavnost, je podjetje uspelo navezati stalne stranke, ukvarja pa se tudi z izdelovanjem konfekcije po meri, večidel uniform. Najbolj pereč problem podjetja je vprašanje, kako zvišati izredno nizke osebne dohodke, ne da bi bilo treba podražiti storitve, zlasti še, ker so cene reprodukcijskega materiala že lani izredno porasle.

KOVINSKO PODJETJE »ALCROM« RUŠE

Kot marsikatero drugo je bilo tudi to podjetje leta 1958 ustanovljeno z namenom: opravljati kovinske storitve prebivalcem Ruš. Vendar so zaradi kasnejših finančnih težav v podjetju kaj kmalu pričeli z uvajanjem proizvodnje in obnavljanjem ter gradnjo delovnih prostorov.

MARLES — klasična dnevna soba »MAJA« v orehovem furnirju — površinska obdelava — visoki sijaj

V PROIZVODNJI VOZIL NISO VEČ ZACETNIKI

Ustanovitev **TOVARNE ŽELEZNIŠKIH VOZIL »BORIS KIDRIČ«** MARIBOR sega skoraj v prvo polovico devetnajstega stoletja (ustanovljena leta 1843), ko je Družba Južne železnice sklenila ustanoviti v Mariboru glavne delavnice za popravilo železniških vozil. Podjetje je takrat obsegalo 80.400 m² (pokritih prostorov 32.700 m²) in zaposlovalo več sto delavcev, katerih število pa je hitro naraščalo, saj je bilo leta 1880 zaposlenih že okrog 1070 delavcev.

Pomen tovarne je bil vse do druge svetovne vojne sila velik, saj je podjetje predstavljalo najmočnejšo industrijo Štajerske.

Vendar, desetletja so tekla, vrstile so se vojne, tuji kapital in okupator sta prispevala z grabežem k opustošenju tovarne. Po osvoboditvi so bile posledice najbolj očite. Vzkliko je najvažnejše vprašanje: »Kako ustvariti v porušeni objekti pogoje za čim uspešnejše popraviljanje vagonov, ki so bili prav v tem obdobju bolj potrebni kot kdajkoli prej.

Nastopilo je leto 1950, preokretnica v upravljanju podjetja — delavci so prevzeli upravljanje v svoje roke. V tem času, do leta 1960, je tovarna tudi dobila sedanji naziv **TOVARNA ŽELEZNIŠKIH VOZIL »BORIS KIDRIČ«**, medtem ko je do tega leta imela tovarna tudi enega samega naročnika in sicer Generalno direkcijo JŽ, ki si je kot edini odjemalec lastila pravico nakazovanja razvoja. Razumljivo je, da v takem položaju kolektiv z vodstvom nikakor ni mogel biti zadovoljen, niti ni imel nikakih možnosti širjenja lastne iniciative razvoja.

Ceprav je bila torej leta 1960 dirigentska vloga Generalne direkcije JŽ ukinjena, pa so se pojavili novi problemi, nove težave. Treba je bilo preusmeriti proizvodnjo na nove potniške, tovarne vagon in lokomotive. Opozemljeno pa so kolektiv, da je usmeril vse sile v popolno preusmeritev proizvodnje s pomočjo izvajanja prve stopnje rekonstrukcije tovarne, ki naj bi bila po takratnih predvidevanjih končana do leta 1963. Svoj načrt so torej lani izpolnili. V proizvodnji novih vozil niso več začetniki, saj poleg modrega vlaka in mnogih salonskih ter hladilnih vagonov po naših progah vozi tudi mnogo dvoosnih potniških vagonov in nekaj motornih voz, katerih izvedba je v celoti uspešna. Prav tako izdelujejo po domačih načrtih 4-osne potniške vagon, vagon-prekucnik in avtobusne karoserije A 3000, specialne kamione na šasijah TAM 4500 in kiskarne.

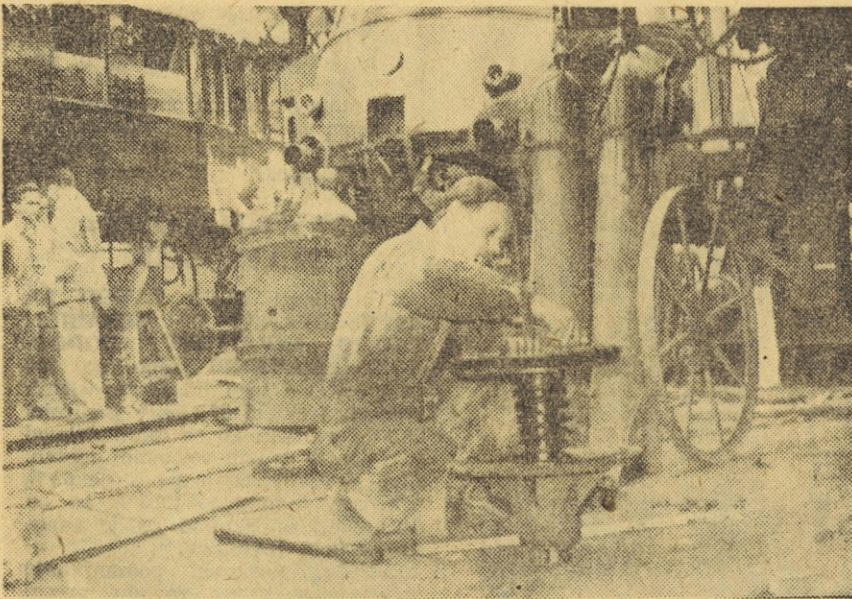
V zadnjem času se je močno pospešil razvoj kooperacije med TAM in TZV na področju karoserijske dejavnosti. Glede na prehojene izkušnje bodoči sedemletni program razvoja TAM in TZV predvideva intenzivnejši razvoj integracije med obema tovarnama, ki temelji na interesih obeh delovnih kolektivov.

Skratka, tovarna dosega vsako leto večje uspehe. To izkazuje tudi ustvarjeni bruto produkt, ki je leta 1962 znašal 6.352 milijonov, medtem ko znaša plan za letošnje leto že 10.641 milijonov dinarjev. Vendar pa je treba pripomniti, da plan upošteva tudi milijardo dinarjev kooperacijskih del podjetij »Vaso Minsk in Crni« iz Sarajeva in »Janjko Gredelj« iz Zagreba, ki sodelujeta pri novi proizvodnji potniških oziroma tovornih vagonov.

Zato je bila njihova investicijska dejavnost pestra in načrtna. Od leta 1952 je bilo zgrajenih več novih objektov. Med temi zlasti prednjači: hala za gradnjo potniških vagonov (okrog 2000 m² površine) hala za izstop in predajo lokomotiv (800 m²), hala za obdelavo lesa (1500 m²), centralno skladišče (5500 m²) in še vrsta manjših objektov, medtem ko so leta 1960 pričeli z gradnjo hale za motorna vozila (7200 m²) in jo usposobili za proizvodnjo lani. Vendar bo celotna gradnja končana šele letos, ko bo dograjen drugi del hale v skupni površini okrog 4000 m². Nedvomno je to le del investicij (prva grupa), saj so med drugim dogradili še: centralno kurjavo v hali za remont lokomotiv, razne sanitarne in druge objekte v vseh prostorih tovarne, ambulanto za splošno in zobno zdravljenje z vso opremo in okrog 2000 m transportnih cest ter podhod pod železniško postajo. Seveda pa je treba zapisati, da pri vseh investicijah niso pozabili na obnovo strojnega parka.

Kaj pa tržišče, boste morda vprašali. Naj torej napišemo, da je podjetje lani prvič v svoji zgodovini izvozilo 200 komadov ozkotirnih tovornih vagonov za novozelandske državne železnice, s katerimi je bil kupec sila zadovoljen. Tudi letos bodo z izvozom nadaljevali. To jim zagotavlja že sklenjena pogodba z Madžarsko za dobavo 100 komadov hladilnih vagonov, za Vzhodno Nemčijo 150 tovornih, ter 15 potniških vagonov za vzhodne države.

Spričo nenehnega razvoja tovarne in samih sprememb v proizvodnem procesu pa so pred podjetjem nove naloge — prilagoditi sestavo in izobrazbo kadra zahtevam proizvodnje. To nalogo z uspehom opravlja njihov Izobraževalni center, medtem ko z mnogimi štipendisti

V Tovarni železniških vozil »Boris Kidrič« Maribor

rešujejo vprašanje višje usposobljenega kadra.

V **TOVARNI ŽELEZNIŠKIH VOZIL »BORIS KIDRIČ«** MARIBOR tudi niso pozabili na družbeni standard delavcev. 226 družinskih stanovanj, zgrajenih po osvoboditvi, 100 samskih ležišč, dva počitniška doma ter dobro organizirana družbena prehrana so potrdilo o nenehni skrbi tovarne za izboljšanje družbenega standarda svojih delavcev.

SKRAJŠAN DELOVNI ČAS V TOVARNI DUŠIKA RUŠE

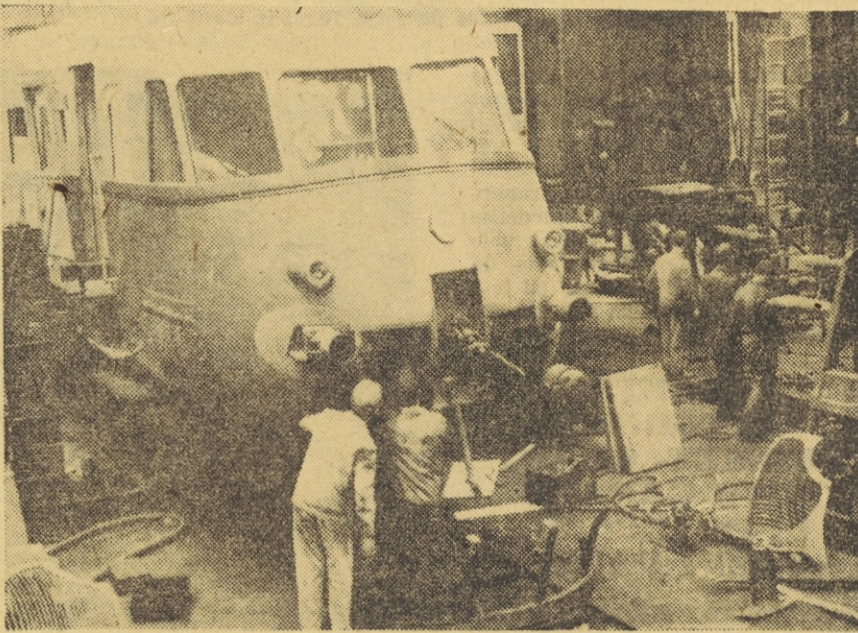
TOVARNA DUŠIKA RUŠE je bila zgrajena ob koncu prve svetovne vojne in tako obratuje že nad 45 let. Prvotno je proizvajala le kalcijski karbid in apneni dušik, pred minulo svetovno vojno pa je začela proizvajati še ferokrom zlitino za izdelavo plemenitih jekel.

Prva leta po osvoboditvi je tovarna proizvodnjo razširila na vrsto kemičnih izdelkov, ki so bili nujno potrebni za obnovo in začetni razvoj domače industrije, kot na primer na amonijak, amonsulfat, sečnino, di-ciandinamid itd. Te kemikalije je proizvajala v majhnih improviziranih napravah in je to proizvodnjo opustila, brž ko so bile zgrajene druge tovrstne sodobne tovarne. Svojo osnovno proizvodnjo pa je na starih napravah brez pomembnejših investicij iz leta v leto povečevala, tako da je do leta 1962 presegla maksimalno proizvodnjo za tri in polkrat.

Tovarna, v kateri so že nekdanji kapitalistični lastniki zaradi neren-tabilnosti nameravali prenehati s proizvodnjo, dosega danes 10 milijard bruto produkta. Vendar se člani kolektiva zavedajo, da so iz starih naprav iztisnili vse, kar je bilo iztisniti mogoče, in da je proizvodnjo mogoče nadalje povečati le s temeljitimi rekonstrukcijami in z uvajanjem novih tehnoloških postopkov na novih napravah.

Pomemben napredek v tej smeri so v **TOVARNI DUŠIKA RUŠE** že dosegli z uvedbo proizvodnje elektrokorunda, osnovnega materiala v brusni tehniki za izdelavo umetnih brusov, brusnih papirjev in drugih izdelkov. S to novo proizvodnjo so lani dosegli 1,5 milijarde din bruto produkta, letos pa so že delno zgradili naprave, na katerih bo mogoče povečati proizvodnjo za dvakrat. Ta investicija bo dala zmogljivosti, ki bodo pomembne tudi v mednarodnem merilu in ki zagotavljajo racionalno in kakovostno proizvodnjo.

V okviru programa proizvodnje abrazivnih in ognjestalnih materialov nameravajo vpeljati tudi industrijsko organizirano proizvodnjo si-

V TZV — remontu vagonov in strojnih lokomotiv

licijevega karbida in elektromagnezita vseh vrst ter kakovosti za domači in svetovni trg. Ta dva proizvoda poizkusno že z uspehom proizvajajo, v sorodni proizvodni program pa so vključili še proizvode silimanit, mulit itd.

Ker razvoj te proizvodnje ni odvisen le od investicijskih vlaganj in uspešnosti prodaje na mednarodnem trgu, marveč tudi od strokovne sposobnosti, ki bo omogočila realizacijo programom za razvoj proizvodnje tega programa, so v Rušah ustanovili inštitut za abrazive. Strokovnjaki

tega inštituta bodo znanstveno in tehnično proučevali zamotane probleme tehnoloških postopkov, kakovosti in ekonomičnosti proizvodnje ter usmerjali izgradnjo.

Poleg nujne dokončne izgradnje moderne tovarne za abrazive in ognjestalne materiale, ki bi omogočila visoko rentabilno proizvodnjo tudi za svetovni trg, so v Rušah pripravili tudi inženiring za izgradnjo fosfornih obratov in investicijske programe za razvoj acetilenske kemije.

Hkrati s programi za novo proizvodnjo pripravljajo tudi tehnično-ekonomsko dokumentacijo za modernizacijo proizvodnje ferolegur, modernizacijo kisikarne in dokončno rekonstrukcijo obrata za karbid.

V **TOVARNI DUŠIKA RUŠE** imajo tudi bogato tradicijo v proizvodnji umetnih gnojil. Prav sedaj se tovarna udeležuje zveznega natečaja za financiranje rekonstrukcije obrata mešanih gnojil. Trudijo se, da bi v skladu z zveznim in republiškim

znatno poslabšuje pogoje poslovanja tovarne, zlasti še, ker kolektiv — če izvezamo pline in gnojila, ki jih ne izvaža — polovico proizvodnje, v vrednosti 2,5 milijona dolarjev, plašira na zunanjih trgih. Mnogo smotrnejši bi bil vsekakor uvoz kromove rude, ki je skoraj enkrat cenejša od domače. S tem bi dosegli rentabilnost proizvodnje ferokroma in konkurenčnost tovarne na svetovnem trgu.

Izvoz bi bil lahko še večji, če bi imeli dovolj električne energije. Že v letošnjem prvem tromesečju je kolektiv zaradi pomanjkanja električne energije utrpel izgubo nad 1 milijardo dinarjev. Napovedi za bodoče sušne mesece pa so še bolj zaskrbljujoče.

Nedavno so v **TOVARNI DUŠIKA RUŠE** začeli uvajati tudi skrajšani delovni čas. Uvajali ga bodo postopoma. Zaradi sistema nagrajevanja po učinku, ki je uveden že od leta 1955, nimajo rezerv in ne morejo uvesti nujne četrte izmene brez zaposlitve novih delavcev. Ker so v proizvodnih obratih že doslej delali neprekinjeno v treh izmenah, tudi na delovnih mestih, kjer so delovni pogoji zaradi visokih temperatur, fizičnega napora in prahu izredno težavni, notranjih rezerv ne morejo iskati v izkoriščanju zmogljivosti. Prav ti težavni delovni pogoji so osnovni vzrok, zaradi katerega se je kolektiv odločil uvesti skrajšan delovni čas.

Z novozaposlenimi bodo nadomestili le nadure, ki jih je bilo doslej 10 % in ki so nastajale predvsem zaradi dela ob nedeljah in praznikih. Tako ni bojazni, da bi povečanje števila zaposlenih negativno vplivalo na produktivnost, ampak narobe, predvidevajo, da bodo s skrajšanim delovnim časom dosegli ugodnejše proizvodne rezultate.

Skrajšan delovni čas narekuje tudi povečano skrb za zaposlene. Glavno pobudo za izvedbo te naloge je prevzel novi sindikalni odbor. V kratkem času je uredil vprašanje letnih dopustov, dal pobudo za ustanovitev stanovanjske zadruge, poskrbel sredstva za razvedrilo v samskem domu (šah, radio, televizor) in se zavezal za ureditev družbene prehrane.

Ker razvoj tovarne terja visoko strokovnost zaposlenih, podjetje samo izobražuje kvalificirane delavce ključavničarske in elektrostroke s prirejanjem tečajev za pridobitev tako imenovane industrijske kvalifikacije, hkrati pa na rednih šolah štipendira 22 študentov, na srednjih šolah pa 26 dijakov. Po nedavnem sklepu kolektiva pa bodo v prihodnje štipendirali vse bolj že zaposlene delavce, ki si žele zagotoviti strokovni kader s praktičnimi izkušnjami.

BRIVSKO-FRIZERSKI SALON RUŠE

zaposluje le tri brivsko-frizerske delavce. Čeprav je bilo podjetje ustanovljeno že leta 1946, jim ni uspelo izboljšati delovnih pogojev. Sedanji prostori delavnice so namreč sila majhni in neprimerni, saj deli moški oddelek od ženskega le lesena pregrada.

Deset zaposlenih letno ustvari okoli 6 milijonov dinarjev prometa.

MODERNIZACIJA OBRTNIH LOKALOV V RUŠAH

Ruše kot zelo razvit industrijski to obrt in trgovino, saj je potrošno zakraj vsekakor potrebujejo zelo razvilede tu dokaj razsežno. Tako torej ni naključje, da se obstoječe obrtne organizacije ne zadovoljujejo le s podedovanimi kapacitetami, marveč si jih prizadevajo še razširiti in modernizirati. **KLAVNICA IN MESARIJA** na primer gradi prodajni lokal in predelovalnico mesa v paviljanskem slogu, kar bo veljalo 12 milijonov dinarjev investicij (60 % lastnih sredstev). **PEKARNA IN SLASČICARNA** je nova, saj je bila zgrajena konec leta 1961, in hapeče okrog pol milijona kilogramov kruha in peciva letno. Tudi **CEVLJARSTVO »OBUTEV«** si bo uredilo nov lokal za sprejemanje obutve v popravilo in za storitveno dejavnost. Med obrtnimi podjetji v Rušah velja navesti tudi **KROJAŠTVO »MODA«**, ki je lani ustvarilo za okrog 4,5 milijona dinarjev bruto prometa.

TRGOVSKO PODJETJE »ŠUMIK« RUŠE

je bilo ustanovljeno iz manjših razdrobljenih prodajalen v bližnji okolici Ruš, leta 1959.

Sedaj ima podjetje 6 prodajalen z mešanim blagom in sicer v Rušah, Bistrici pri Mariboru, Selnici ob Dravi, Zgornji Selnici in Gaju.

Z 28 zaposlenimi je **TRGOVSKO PODJETJE »ŠUMIK«** RUŠE lani ustvarilo 380 milijonov realizacije, medtem ko predvidevajo, da bodo do leta 1970 dosegli že 450 milijonov dinarjev prometa. Za doseg postavljene cilja pa bodo v kratkem obnovili dve prodajalni, kar bo nedvomno vplivalo na večji promet.

Tovarna dušika Ruše — priprava surovin

Tovarna dušika Ruše — delo pri visokih pečeh

VISOKE GRADNJE IN STANOVANJSKI OBJEKTI

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE »GRADNJE« MARIBOR je bilo ustanovljeno leta 1951 kot remontno podjetje. Vendar je z naraščajočimi potrebami po gradbenih storitvah podjetje širilo svojo dejavnost, tako da danes opravljajo vsa gradbena, gradbeno-obrtniška dela in dela pri hidrogradnjah (kanalizacija, vodnjake in podobno).

Skratka, podjetje je vse od usatovitve dalje raslo in večalo proizvodnjo, zlasti v zadnjih letih, ko so dosegli največji razmah. Jasno je, da so glede na večanje proizvodnje ustvarili večje dohodke in z njihovo pomočjo izboljšali mehansko opremljenost podjetja in standard delavcev. Vendar tudi na investicijska vlaganja niso pozabili. Največ so vložili v nabavo gradbene opreme, in sicer v višini 46 milijonov dinarjev, in stanovanjski sklad v višini 28 milijonov dinarjev. Vsa investicijska dela so opravili z lastnimi sredstvi in najetimi posojili, toda le v višini 9,4 milijona dinarjev. S takim načinom vlaganja se je seveda bistveno menjala struktura podjetja, zlasti v zadnjih letih, ko je podjetje sposobno vršiti vsa gradbena dela na vseh večjih gradbenih objektih.

Ceprav je podjetje močno izboljšalo stanje osnovnih sredstev, pa je opremljenost podjetja še vedno nezadostna, in sicer največ zaradi tega, ker je podjetje vsa osnovna sredstva (pretežno) nabavilo iz lastnih sredstev, ki so bila kljub prizadevanju celotnega kolektiva še vedno nezadostna. Ozko grlo v proizvodnji je zato neizbežno, medtem ko tudi dopolnitev iztrošene opreme še ne predstavlja pogojev, ki bi povsem dokazovali doseganje ekonomičnosti in rentabilnosti podjetja. Z večjimi krediti bi namreč lahko znatno izboljšali sedanjo opremljenost podjetja in dosegli tudi večjo ekonomičnost poslovanja. Trenutno rešujejo pomanjkanje mehanizacije s kooperiranjem z drugimi gradbenimi podjetji v Mariboru.

SPOLOŠNO GRADBENO PODJETJE »GRADNJE« MARIBOR posveča vso pozornost tudi skrbi za vzgojo svojega kadra in za družbeni standard svojih delavcev, saj so med drugim do sedaj zgradili za delavce že 16 stanovanj, tako da so v glavnem rešili problem pomanjkanja stanovanj. In še to: šele sedaj bodo pričeli z gradnjo upravnih prostorov (sedaj so v barakah).

ZNATNE INVESTICIJE ZA MODERNIZACIJO CEST

Preteklo leto so bile na območju okraja Maribor vložene doslej največje investicije v modernizacijo cestnega omrežja. Tako je CESTNO PODJETJE MARIBOR lani končalo modernizacijo tako imenovane severne magistrale Črna—Dravograd—Maribor—Radgona—Radenci—Lendava razen odseka pri Ožbaltu in dolžini 100 m, ki bo dokončan letos, in odseka v Črni, ki velja za hudo-urniško območje.

V izgradnji sta nadalje dve cestni povezavi Madžarske s cesto prvega reda št. 10, na katerih so se prva dela začela že minulo leto. Doslej je bil že asfaltiran odsek Kidričevo—Škole, pospešeno pa se nadaljujejo zemeljska dela na odseku med Ormožem, Ljutomerom in Bratonicami. Letos bo skupno asfaltiranih najmanj 10 km ceste, in sicer med Bratonicami ter Pragerskim.

Letos bo CESTNO PODJETJE MARIBOR prav tako prelozilo klanec od Ljutomera na Kamenšak, in sicer prek Kačur, tako da bo imel namesto 24% le 6% vzpona.

Obnoviti bo nadalje treba vse ceste, ki vodijo iz Ljutomera v Radgono in iz Ptuja v Ormož, ker so zaradi posledic minule zime vse v kipenju.

Lani so se začela tudi zemeljska dela na odseku 9 km ceste Slovenj Gradec—Mislinja, kjer bo letos predvidoma do konca junija asfaltiranih okrog 11 km cestišča, medtem ko se bodo zemeljska dela pri modernizaciji te ceste nadaljevala.

Na odseku med Slovenj Gradcem in Dravogradom bo letos zgrajen most, ki bo izpeljan tako, da bo moč preložiti nevarno serpentino pri Jedrti.

Medtem ko so navedena dela investirana s 50 % sredstev iz republiškega sklada in s 25 % sredstev iz okrajnega in občinskih skladov, bo letos s sredstvi okraja moderniziranih 4 km ceste iz Hoč na Pohorje, medtem ko je bilo lani že asfaltiranih prav tako 4 km ceste do odcepa na Petkovo sedlo. Asfaltirana bo — predvidoma do 1. maja — tudi cesta skozi Ruše, lani pa je bila asfaltirana tudi cesta skozi Rače. Lani je CESTNO PODJETJE MARIBOR asfaltiralo skupno 50 kilometrov cest.

Skupno upravlja CESTNO PODJETJE MARIBOR s cestami v dolžini okrog 1555 km. Od tega je 532,411 kilometrov cest prvega in drugega reda ter 1022 km cest tretjega reda. Medtem ko je asfaltiranih, betonskih

Cenena polstolpnica na Groharjevi ulici, katero je zgradilo GP GRADNJE, investitor pa je bilo Obrtno podjetje Tekol iz Maribora

in kockanih cest prvega in drugega reda v dolžini 374.283 km, je cest tretjega reda z modernim cestiščem le okrog 39 km. Od tod izhajajo tudi perspektivne naloge: modernizirati predvsem cestno omrežje in primerne vzdrževati obstoječe moderne ceste, za kar pa bo potrebovalo mnogo več sredstev glede na to, da se je promet v SR Sloveniji od leta 1957 do 1962 povečal za več kot 600 odstotkov.

PODJETJE »AVTOBUSNI PROMET« GRADI NOVE GARAŽE IN POVEČUJE VOZNI PARK

»AVTOBUSNI PROMET« MARIBOR opravlja prevoze potnikov na avtobusnih progah medmestnega, primestnega in mestnega prometa. Razen tega v sezoni vzdržuje sezonske turistične proge iz Maribora v Rovinj in Novi ter mednarodno avtobusno progó Maribor—Celovec.

Podjetje močno razvija svojo dejavnost in s svojim sedemletnim perspektivnim planom predvideva povečanje obsega prevozov v povprečju za 79 %, pri čemer pa bo obseg prevozov v mestnem prometu do leta 1970 povečalo za nad 100 odstotkov.

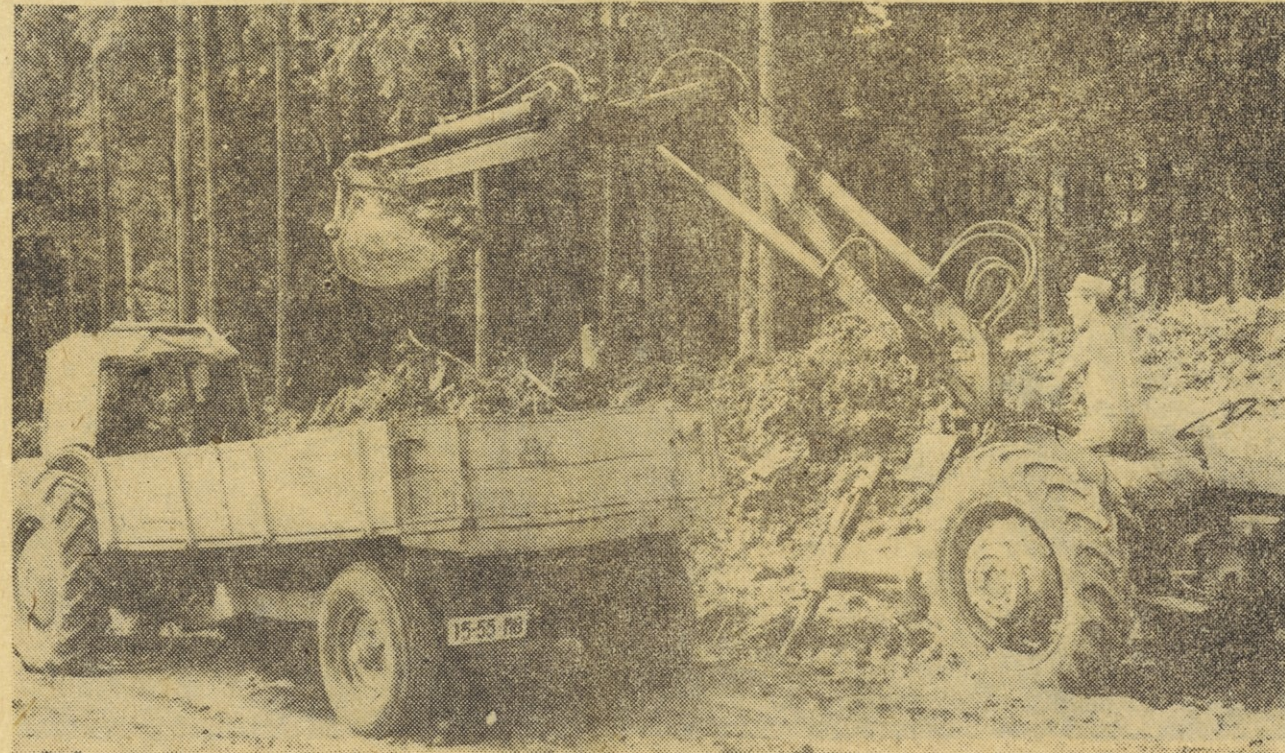
V zadnjih letih se je močno razvil mestni promet. Tako se je prebivalec Maribora v letu 1963 160-krat poslužil avtobusov mestnih prog. Če označimo obseg mestnega prometa v letu 1957 z indeksom 100, ugotovimo naslednji porast:

Leto	Število vozil	Število prog	kilometri potniki
1957	100	100	100
1960	210	100	250
1962	300	150	350
1963	400	200	404

Podjetje uporablja obratne storše, ki so bili zgrajeni leta 1939, za kapaciteto 40 avtobusov. Število vozil je pa močno preraslo kapacitete obratnih prostorov, kar podjetju v poslovanju povzroča velike težave. Po daljših razpravah so se organi upravljanja odločili, da bo podjetje zbralo potrebna investicijska sredstva in že letos začelo graditi nove delavnice in garaže za okrog 120 avtobusov.

Poleg prevozov na rednih avtobusnih progah opravlja podjetje še prevoze po naročilu. V letu 1963 je bilo izvršenih 1739 takšnih voženj za razne ekskurzije in ob drugih priložnostih. Od tega števila je bilo 1642 enodnevnih, 63 dvodnevnih in 34 večdnevni voženj.

Letos bo podjetje »AVTOBUSNI PROMET« MARIBOR predvidoma nabavilo okrog 20 novih avtobusov,

Cestno podjetje gradi in obnavlja tudi cesto Bistrica—Pragersko

pripravlja popolne reklamne elabore za podjetja, izvršuje vse priprave za tiskanje prospektov in katalogov.

Sirjenje turistične propagande, ki v našem gospodarstvu dobiva vse večji pomen, zagotavlja podjetju široke perspektive in obsežno delo.

»BODOČNOST« MARIBOR

V sedanji obliki ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE IN REHABILITACIJO INVALIDOV »BODOČNOST« MARIBOR zaposluje 398 delavcev. Od tega jih je zaposlenih v servisni službi 53,7 %, v papirnici 24,5 %, medtem ko so ostali delavci zaposleni v drugih poslovnih enotah. ZAVOD torej redno zaposluje 62 % delavcev, honorarno 26,5 % in na domu 11,5 %. Skupno pa je zaposlenih 79 % invalidov.

Vendar povzroča pomanjkanje strokovnega kadra zavodu precej težav. Najbolj občutijo pomanjkanje tehničnega kadra.

Kljub dokajšnji izrabljenosti osnovnih sredstev je celotni promet

nost preusmerilo na izdelavo karoserij, skratka od izdelave lesenih konstrukcij so prišli na jeklene.

Kolektivu je uspelo v etapah zgraditi sedanje nove poslovne prostore, v katere so preselili konstrukcijski, kleparski in montažni oddelki. V drugi etapi gradnje pa bodo v nove prostore preselili še lakirnico.

Doslej so v gradnjo vložili 126 milijonov dinarjev, od tega 99 milijonov lastnih sredstev. Sprito nenehna naraščanja motorizacije ugotavljajo, da so njihove kapacitete premajhne, saj je povpraševanje po njihovih storitvah iz dneva v dan večje, medtem ko je tudi njihova proizvodnja deloma usmerjena v izdelovanje specialnih karoserij (sanitetna vozila, za prevoz kruha itd.).

NAJSODOBNEJŠI PLESKARSKI OBRAT

»TEKOL« MARIBOR je podjetje, ki je nastalo iz slikopleskarske zadruge »Slikoplesk«, ki je bila usta-

Avtobusna postaja na glavnem trgu v Mariboru

od katerih bo več kot polovica uporabljenih za razširitev omrežja avtobusnih prog in za povečanje omrežja. V mestnem prometu bo z novimi avtobusi povečalo število voženj na najbolj frekventnih mestnih progah. Tudi za izlete bodo na razpolago nova in moderna vozila.

UČINKOVITA TURISTIČNA PROPAGANDA

PODJETJE »REKLAMPUBLIK« MARIBOR je bilo ustanovljeno šele pred nekaj meseci. Njegova naloga je, da glede na obsejni in tranzitni položaj Maribora skrbi za ekonomsko in turistično propagando.

Odkrivanje novih rešitev na področju turistične propagande, zbiranje idej, novi metodološki postopki v organizaciji turistične reklame, uveljavljanje najsodobnejših propagandnih metod — to so torej široko zastavljeni cilji mladega podjetja.

Glede na splošne potrebe po učinkovitejši turistični propagandi in reklami, se namerava podjetje organizacijsko povsem prilagoditi novim nalogam. Sedanje analize namreč kažejo, da je moč z dobro organiziranim delom bistveno izboljšati razmere v turistični publicistiki. Zato je podjetje za prihodnje obdobje izdelalo že vrsto načrtov za izboljšanje turistične propagande in smotnejšo koordinacijo domačih turističnih organizacij in gostinskih podjetij v določenih reklamnih akcijah. Koordinacija je zlasti pomembna pri turistični propagandi v tujini, kajti le s takimi akcijami bo lahko dosegli, da dobi to področje dejavnosti večji pomen in odločilnejšo vlogo v našem gospodarstvu.

Naj na koncu še zapišemo, da PODJETJE »REKLAMPUBLIK«

zavoda v preteklih letih hitro naraščal, tako da je znašal v letu 1963 že 191 milijonov, medtem ko je znašal leta 1961 samo okrog 60 milijonov dinarjev.

V prizadevanjih za izboljšanje dela so na zavodu izdelali proizvodni program posameznih delavnic, in sicer naj bi program temeljil na kooperaciji z gospodarskimi organizacijami in področju Maribora.

Dejavnosti ZAVODA ZA ZAPOSLOVANJE IN REHABILITACIJO INVALIDOV »BODOČNOST« so naslednje: grafični obrat s tiskarno, knjigovodnico, kartonažo in papirno embalažo, dalje kovinska delavnica, mizarska in čevlarska delavnica, šivalnica, elektro servis, servisna služba ter rehabilitacija. Zavod bo namreč v perspektivi sprejel na rehabilitacijo 40 oseb, kar predstavlja 7,8 % vseh zaposlenih v Zavodu, oziroma 16,4 % zaposlenih v proizvodnih delavnicah. Končno predvideva perspektivni program tudi usluge za druge zavode in podjetja, in sicer z usposabljanjem invalidov in poklicnim usmerjanjem.

IZ KOLARSTVA — KAROSERIJSSTVO

OBRTNO PODJETJE »KAROSERIST« MARIBOR je bilo ustanovljeno leta 1948. Razvilo se je iz majhne kolarske delavnice, v kateri je bilo zaposleno le okrog 20 delavcev, ki so ustvarjali letni bruto produkt 2.300.000 din. Kasneje se je njih obrtna dejavnost razširila še na mizarsko in parketarsko stroko. Leta 1959 so se vse tri dejavnosti osamosvojile in nastala so tri samostojna obrtna podjetja. Tako je nastalo tudi sedanje podjetje »KAROSERIST«, ki je svojo osnovno dejav-

novljena takoj po osvoboditvi. Zadruga je vse do leta 1952 izvrševala predvsem lokalna dela, ki so iz leta v leto bolj preraščala v kapitalno izgradnjo in zahtevala večje zmogljivosti za zaščito vedno novih in pomembnejših objektov socialističnega gospodarstva.

Delovna enota je bolj in bolj napredovala in razširila svojo dejavnost na zahtevnejša dela pri zaščiti objektov, kot je na primer antikorozijska zaščita daljnovodov, železnarn in najrazličnejših tovarniških objektov v Sloveniji.

Kolektiv podjetja »TEKOL« MARIBOR je nedvomno dosegel zavidljive uspehe, saj so v podjetju nenehno večali proizvodnjo. Kako, nam najboljše pove ustvarjeni dohodek leta 1953, ko je le-ta znašal nekaj več kot 109 milijonov (zaposlenih je bilo 366 delavcev), in leta 1963, ko so ustvarili s 655 zaposlenimi milijardo dinarjev skupnega dohodka. Naj še napišemo, da je podjetje lani ustvarilo 79 milijonov din skladov. Te številke nedvomno lahko govorijo o veliki prizadevnosti kolektiva podjetja.

OBRAČUN DESETLETNEGA POSLOVANJA

Izdelovanje jutranjih halj, opreme za novorojenčke, bluz, ročno in strojno vezanje vseh vrst izdelkov je osnovna dejavnost OBRTNO KONFEKCIJSKEGA PODJETJA »VEZENINA« V MARIBORU. Kljub pestrosti izdelkov, ki predstavljajo večji del dohodka, se je družina 116 žensk, kolikor jih danes zaposluje omenjeno obrtno podjetje, specializirala tudi za izdelavo vseh vrst praporov in spominskih trakov. S svojimi solidno izdelanimi in ličnimi izdelki je postalo podjetje »Vezena« Maribor pomemben kooperant Tovarne čipk in vezenin na Bledu ter nepogrešljiv dobavitelj trgovskih podjetij v Ljubljani in drugih krajih Slovenije. Vezena Maribor posluje že 10 let in nenehno razvija svojo dejavnost, vendar beleži pomembnejši uspeh v proizvodnji šele v obdobju zadnjih treh let. Svoje izdelke tudi uspešno plasira na zunanje tržišče, zlasti v Zahodni Evropi — na področju konvertibilnih valut. Po teh izdelkih je v tujini pa tudi doma veliko povpraševanje, zato namerava podjetje povečati proizvodnjo. Zdajšnjih 300 milijonov skupnega dohodka, kakor pravijo, bodo nedvomno že letos presegli, saj so izboljšali organizacijo proizvodnje in sistem nagrajevanja po delu, ki znatno vplivata na kvaliteto in kvantiteto izdelkov.

V bližnji prihodnosti se bo kolektiv preselil v nove prostore, ki si jih je sam prigrabil in ki so porok za nove uspehe in hkrati najlepše darilo za 10-letni trud.

USMERJENI V SPECIALIZIRANO PROIZVODNJO

TOVARNA STROJEV »STROJNA« MARIBOR je bila ustanovljena leta 1948, in sicer je podjetje nastalo iz večje obrtne delavnice za izdelovanje manjših strojnih naprav in rezkanje zobnikov.

Toda obrtniška proizvodnja je povzročala vedno večje težave in raznizaciji dela, bila je draga in razmeroma skromna, kar pa ni nič čudnega, saj so k temu veliko pripomogli stari izrabljeni stroji, pomanjkanje tehničnega kadra, deloma pa tudi pogoji na trgu.

Prizadevanja celotnega kolektiva so bila zato usmerjena vedno bolj v specializirano in tipizirano proizvodnjo z utrjenim programom, kajti spoznali so, da bodo le tako dosegli zaželene uspehe. Leto 1962 je bilo torej prelomnica v njihovem delu. Našli so pravo rešitev: izdelali so tehniško dokumentacijo za tipizirano elektromotorna gonila in tako razvili za pogonsko tehniko prepotrben element: elektromotorno gonilo, v sedmih velikostih, v stoječi, ležeči in prirobnični izvedbi, s prigradenim elektromotorjem.

In uspeli so. Kako tudi ne, saj so številni projektanti v naši državi, v birojih za strojne konstrukcije in vzdrževalnih oddelkih tovarn navdušeno sprejeli ponudbe za tipizirana gonila, kajti ni jim bilo treba pogonov samim in posebej projektirati.

Podjetje si torej vsestransko prizadeva doseči čim večji uspeh tako v specializirani proizvodnji kot kvaliteti izdelkov. Pri tem cilju predvideva njihov sedemletni program razvoja rekonstrukcijo — predvsem strojnega parka, notranjo reorganizacijo proizvodnega sektorja in več visokokvalificiranega tehničnega kadra za razvojno delo in organizacijo proizvodnje. Pri rekonstrukciji strojnega parka zlasti nameravajo zamenjati stare orodne stroje z novimi, saj je v podjetju nekaj takih strojev, ki so bili kupljeni pred 40 leti. Nove stroje bodo kupili z lastnimi sredstvi in menijo, da bodo v teh strojih dobro naložena. Z modernizacijo proizvodnje, povečanjem števila delavcev za 25 % nameravajo povečati proizvodnjo od sedanjih nekaj sto reduktorjev in motornih gonil letno na tisoč kosov letno.

Čeprav je TOVARNA STROJEV »STROJNA« MARIBOR v minulih letih večji del sredstev namenila za rekonstrukcijo oziroma modernizacijo strojnega parka, niso pozabili na družbeni standard delavcev. Sredstva, ki so jih vložili za izgradnjo ali odkup stanovanj, sicer niso bila velika, so pa le zadostovala za kritje najnujnejših potreb (za družbeni standard so namenili v zadnjih letih 120 milijonov). Skratka mislili so na stanovanja delavcev in na njihov standard, saj so razen stanovanj zgradili lastno kuhinjo in sodelovali pri izgradnji letovišča mariborske kovinske industrije v Poreču.

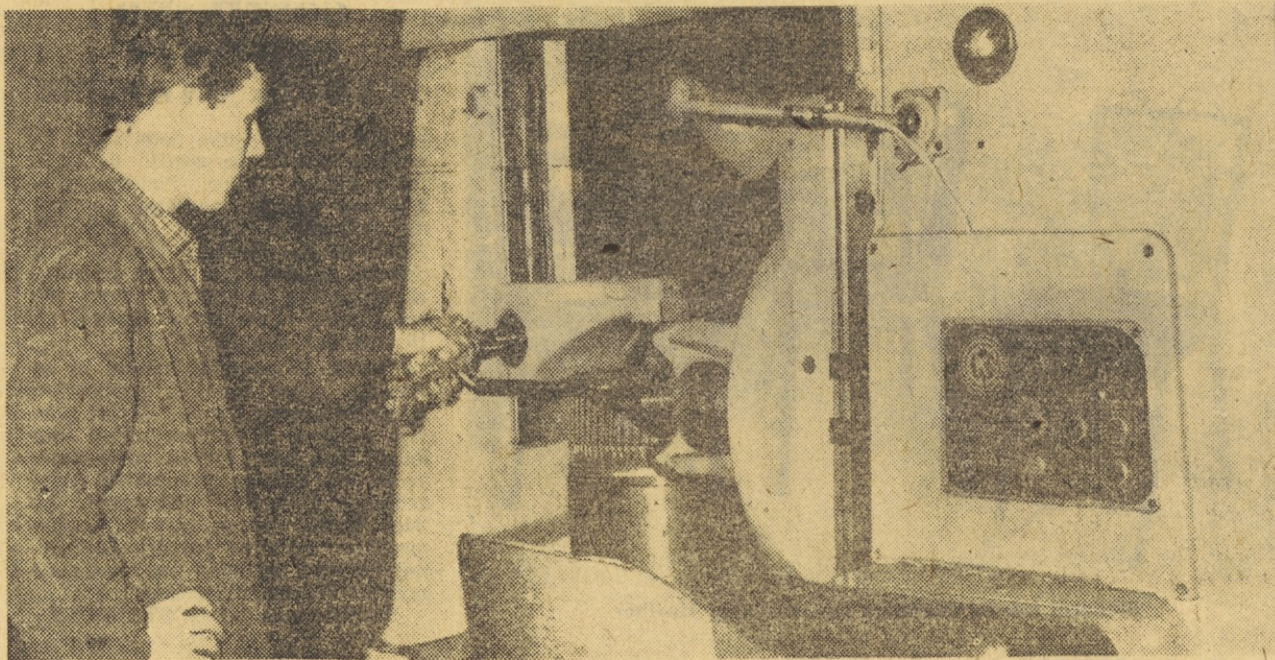
Naj na koncu zapišemo: kolektiv je trdno odločen izvršiti rekonstrukcijski program, specializirati proizvodnjo, to pa doseči, s sodobno organizacijo dela in sodobnimi delovnimi sredstvi.

DEFICITARNOST STROKE TERJA NADALJNI RAZVOJ

Nastanek OBRTNEGA PODJETJA »KLEPOVOD« MARIBOR sega v leto 1949, ko je majhna obrtna delavnica (državni obrtni mojster) zaposlovala le 7 delavcev, ki pa se je kasneje širila in končno leta 1959 preimenovala v OBRTO PODJETJE »KLEPOVOD«. Danes zaposluje 98 delavcev.

Podjetje je imelo prvotno sedež v občini Center, vendar se je moralo zaradi gradnje novega mostu preseliti. Toda potrebovali so sredstva za adaptacijo novih prostorov, teh pa seveda niso imeli, saj odškodnine zaradi rušenja starih prostorov niso dobili, lastnih sredstev pa niso imeli dovolj. Da so uspeli obnoviti nove prostore (za to so porabili več kot 30 milijonov dinarjev), gre zahvala predvsem občini Tabor, ki jim je tudi omogočila najetje kreditov za adaptacijo delovnih prostorov.

Danes podjetje proizvodnjo deli na: vodovodne instalacije, centralno kurjavo, stavbno in galanterijsko kleparstvo in strelkovne naprave. Delokrog dela pa ne predstavlja samo področje mesta Maribora, temveč delajo njihove skupine tudi v Dalmaciji, Istri, Primorju, skratka, s svojim delom se uveljavljajo daleč izven okrajnih meja. Omenimo naj, da je njihova skupina uspešno sodelovala tudi pri izgradnji porušenega Skopja oziroma pri graditvi naselja Vlaje. Toda ne samo večja popravila, opravljajo tudi ogromno manjših popravil po hišah in stanovanjih, industrijskih in drugih objektih. Zaradi razdrobljenosti del seveda ne dosegajo visoke realizacije, vendar so vkljub vsemu v letu 1963 dosegli 100 milijonov din bruto produkta ali za 30 % več kot leto prej, čeprav so število delavcev povečali le za 10 %. Glede na to je porasel čist dohodek podjetja za 46%, kar dokazuje dvig produktivnosti in

Strojna — rezkalni stroj za obdelavo čelnih zobnikov

uspešno zniževanje stroškov. Pri tem pa je treba še upoštevati, da podjetje zaradi preselitve skoraj tri mesece ni redno poslovalo, kar nedvomno vpliva na končni rezultat poslovanja.

Vendar na vzgojo kadra niso pozabili. Vzgojili so več kvalificiranih delavcev, ki pa so kasneje prešli v industrijo. Zaradi tega jim strokovnega kadra primanjkuje, pa čeprav vsako leto vzgajajo najmanj 10 vajencev. Delo namreč postaja vedno zahtevnejše, skladno s tem pa narašča tudi potreba po večji strokovnosti delavcev.

Spričo dejstva, da je sila občutna deficitarnost tovrstne obrtne dejavnosti, perspektivni program razvoja OBRTNEGA PODJETJA »KLEPOVOD« MARIBOR predvideva nadaljnji razvoj v strokovnem in tehničnem izpopolnjevanju, ki naj bo zagotovilo za zadovoljevanje potreb, ki rastejo vzporedno s pospešeno gradnjo stanovanjskih ali drugih objektov.

TOVARNA »JEKLO« RUŠE PREUSMERJA PROIZVODNJO

TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV »JEKLO« RUŠE je lani ustvarila 426 milijonov din vplačane realizacije, letos pa je predvidena prav tako realizacija. Letos v prvem tromesečju je TOVARNA »JEKLO« namesto planiranih 102 milijona din ustvarila realizacijo v vrednosti 130 milijonov din, kljub osnovnim sredstvom, ki so že povsem dotrajana, saj njihova vrednost znaša vsega skupaj okrog 190 milijonov dinarjev.

Da bi lahko zadostil naročilom in izboljšal kvaliteto proizvodov, se je kolektiv TOVARNE »JEKLO« odločil preurediti predvsem termične kapacitete tako, da bo peči preuredil na kurjenje s težkimi kurilnimi olji, kar bo omogočilo povečanje proizvodnje od lanskih 720 in letos predvidenih 840 ton na 1000 ton letno, hkrati pa se bodo izboljšali tudi delovni pogoji delavcev.

Kolektiv TOVARNE »JEKLO« bo v naslednjem sedemletnem obdobju moderniziral tudi strojno opremo, tako na primer večjo stiskalnico, in nabavil nekaj pomembnejših orodij za kovaške izdelke, s katerimi bo v perspektivi nadomestil nazadujočo proizvodnjo klasičnega kmetijskega orodja. Gre predvsem za izdelke, ki jih tovarna že uvaža, in sicer za odkovke, razne kovance, ohišja za ležaje in podobno.

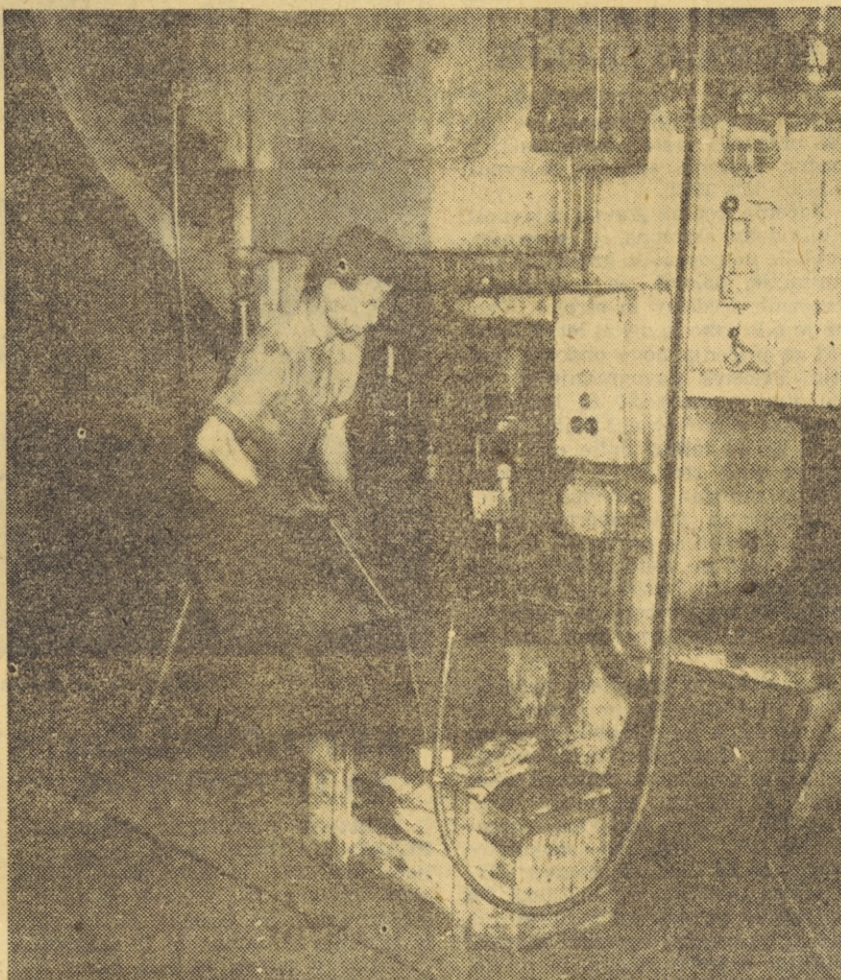
TOVARNA »JEKLO« se je uvrstila tudi med izvoznike, saj v inozemstvo prodaja za ca. 70.000 dolarjev kovanih izdelkov letno. Letos bo izvozila izdelke v enaki vrednosti, in sicer izključno v območja s konvertibilnimi valutami.

KMALU BODO IMELI 50 TRGOVIN

PRESKRBOVALNO PODJETJE »POVRTNINA« MARIBOR je bilo

TP Povrtina — sodobna prodajalna sadja in zelenjave v središču Maribora

»Jeklo« Ruše — ekscentrična 350-tonska stiskalnica za izdelavo raznih odkovkov

ustanovljeno že leta 1954, ko so poslovala v Mariboru s sadjem in zelenjavo še druga podjetja. Vendar »Povrtina« danes ne oskrbuje več samo mesta Maribora, temveč je svojo dejavnost razširila na večji del mariborskega okraja, tako da ima poleg 24 poslovalnic v Mariboru, še poslovalnice v Slovenski Bistrici, Poljčanah, Ptuj, Lenartu, Radgoni, Radencih, Murski Soboti in Lendavi, še na Koroškem v Črni, Žerjavu, Mežici, Prevaljah, Ravnah, v Dravogradu (že 2), Vučurju, Radljah in novoodprti v Muti ter v Podvelki. V načrtu je poslovalnica na Pragerskem in še ena v Ptuj ter Sentilju pri obmejnem prehodu.

Podjetje ne povečuje samo števila trgovin, temveč skrbi tudi za izboljšanje preskrbe prebivalcev s povrtnino. Zaradi tega se je pripojilo leta 1962 Kmetijsko gospodarstvo Zrkovci, ki posluje sedaj kot samostojen Kmetijski obrat »Povrtine« z nalogo, da izpopolnjuje tople grede, ter arondira posestvo z nakupovanjem posebnih zemljišč. Podjetje si vsesplošno prizadeva doseči čimvečje uspehe pri preskrbi potrošnikov in se tako povezuje s kmetijskimi prebivalci v okraju, kakor tudi s preskrbovalnimi centri na jugu, kamor pošilja sadje in krompir.

Potreba po sadju in zelenjavi se nenehno veča in se tako podjetje samo od sebe širi ter mora izboljševati trgovanje. In tako predvideva podjetje še izgradnjo garaž, povečanje prevoznega parka, nabavo hladilnih naprav, da bi se rešilo težav s prevozom iz južnih krajev in s tem prevoznih stroškov. Skladišča bo treba opremiti še z nadaljnjimi hladilnimi napravami.

»Povrtina« vedno bolj kooperira z »Agrokombinom« v Mariboru, kar zagotavlja obema podjetjema najboljše uspehe v korist domačih proizvajalcev in potrošnikov.

VELETRGOVINA »PREHRANA« OBNAVLJA TRGOVSKO MREŽO

VELETRGOVINA »PREHRANA« MARIBOR se ukvarja s prodajo živil, gospodinjinskih potrebščin in mešanega industrijskega blaga ter ima 68 trgovskih lokalov, od tega 33 v Mariboru in 35 na podeželju. Zaposluje 390 delavcev in 90 vajencev.

Zlasti v minulih dveh letih je podjetje doseglo zadovoljive poslovne uspehe, ki se med drugim kažejo tudi v povečanem obsegu prodaje in v zvišanju storilnosti zaposlenih. Tako je na primer znatno porasla vrednost poslovnih sredstev na zaposlenega, ki je v letu 1962 znašala 837.000 din, v letu 1963 pa se je povečala na 1.030.000 din. Mnogo skromnejši pa je bil v navedenem obdobju porast neto produkta na zaposlenega: medtem ko je leta v letu 1962 znašal 1,096 milijona din, se je v letu 1963 povečal že na 1,107 milijona din, kar dokazuje, da je akumulacija za podjetje le neznatno napredovala.

Kljub omejenim možnostim investiranja je podjetje lani adaptiralo trgovski lokal v Pekrah in na Pobrežju, medtem ko je klasični lokal na Betnavi preuredilo v samopostrežno prodajalno.

Letos je podjetje preselilo trgovino v Dobrovcih v nove prostore, v teku je preureditev trgovine v Pernici, preureja pročelje lokala v Rušah, medtem ko v ulici Moše Pijada v občini Maribor-Tabor »Prehrana« gradi samopostrežno trgovino, ki bo odprta predvidoma novembra letos.

Minulo leto je kolektiv odprl novo trgovino klasičnega tipa v Ulici heroja Vojka v Mariboru, letos pa bo predvidoma obnovil tudi trgovino z mešanim blagom v Račah in na Duhu (Djakovičeva).

PO programu razvoja bo VELETRGOVINA »PREHRANA« MARIBOR v obdobju 1964—1970 za modernizacijo trgovske mreže vložila 463 milijonov din lastnih in okrog 280 milijonov din kreditnih sredstev, kolikor bo to dovoljeval ustvarjeni dohodek.

PEKARSKO PODJETJE »PIRAMIDA«

PEKARSKO PODJETJE »PIRAMIDA« MARIBOR zaposluje okrog 90 pekarskih delavcev v šestih pekarskih obratih in šestih prodajalnah. Svoje pekarske dobrate nudi na območju vseh treh občin, kjer ima svoje prodajalne in pekarnice.

Dnevna proizvodnja znaša okrog 12.000 kg kruha in okrog 31.000 kosov peciva. V tem letu bo majhen, toda pogumen kolektiv začel z rekonstrukcijo pekarnice na Trgu revolucije, ki bo omogočila letno proizvodnjo 3 in pol milijona kilogramov kruha in 9 milijonov kosov raznega drobnega peciva. S tem bo nedvomno podjetje uspešneje zadovoljevalo naraščajoče potrebe tamkajšnjega prebivalstva.

ZA VEČJI RAZVOJ TRGOVSKE DEJAVNOSTI

TRGOVSKO PODJETJE SMREKA Maribor deluje južno od Drave na področju komun Maribor-Tezno in Tabor. Ustanovljeno je bilo leta 1961 z združitvijo manjših delovnih kolektivov.

Njihova glavna dejavnost je preskrba z gradbenim materialom in kurivom, žaganje lesa na lastnih žagah. Zagajajo pa le po naročilu in dimenzijah, ki se ne dobijo pri večjih proizvajalcih. Na zalogi imajo žagan les vseh vrst, ki je bistvenega pomena za stanovanjske servise, gradbena podjetja in zasebnike. Vse naročeno blago dostavljajo z lastnim prevoznim parkom.

Pri prodaji kuriva imajo težave, ker so potrebe, posebno po premoğu vedno večje, a zahtevanih količin jim rudniki na dostavljajo.

V letu 1963 je kolektiv ustvaril 282 milijonov prometa, medtem, ko si je za leto 1964 postavil isti plan, saj so morali vnaprej upoštevati delni izpad zaradi manjšega kontingenta hlodovine in manjših količin kuriva.

Tudi za standard svojih članov skrbijo. Ni člana, ki bi bili njegovi osebni dohodki manjši od 25.000 dinarjev. Zdaj se pripravljajo za prehod na 42-urni tednik. Seveda tudi v tem, 110-članskem kolektivu marsikoga tarejo stanovanjske težave. Podjetje je doslej kupilo eno stanovanjsko hišo s petimi stanovanji.

Z lastnimi sredstvi so si uredili skladišča, upravne prostore, lani nabavili tudi dva nova kamiona. Kolektiv krepi svojo trgovsko dejavnost. Prav glede na potrebe po taki dejavnosti lahko zapišemo, da se bo podjetje še naprej uspešno razvijalo.

POVEČAN PROMET Z ODPADNIMI SUROVINAMI

PODJETJE ZA PROMET Z ODPADNIM MATERIALOM »SUROVINA« MARIBOR obsega skupno 28 zbiralnic, razmeščenih po vsej Sloveniji in delno tudi po Hrvaški, ter zalaga z odpadnimi surovinami vse slovenske železarnice in livarne, papirno industrijo in podjetja drugih industrijskih panog.

Iz podatkov o poslovanju tega podjetja je moč razbrati, da se potrebe industrije po odpadnih surovinah nenehno večajo v skladu z naraščanjem obsega proizvodnje in da se je skladno s tem povečal tudi odkup odpadnih surovin. Tako je na primer porastel promet z odpadnim železom lani v primerjavi z letom 1962 za 90 %, promet z litino je nekoliko nazadoval (za 10 %), promet s kovinami je ostal na isti ravni, promet z gumo se je povečal za 125 in s papirjem za 72 odstotkov.

V istem obdobju se je neto produkt povečal za 113 %, promet na zaposlenega pa za 50 % pri povprečno 294 zaposlenih.

Po predvidevanjih plana bo podjetje »SUROVINA« letos samo železarnam v Sloveniji dobavilo okrog 20.000 ton odpadnih surovin. Pričakovati je, da se bo ustrezno povečal tudi odkup papirja, ker povečane kapacitete papirne industrije terjajo nadaljnje količine odpadnih surovin.

Po planskih predvidevanjih se bo v skladu s potrebami povečal zlasti odkup papirja, za katerega pa bo podjetje moralo nabaviti ustrezno mehanizacijo za sortiranje. Izkoriščene tudi še niso rezerve odpadkov litine, kosti, stekla in tekstila, kamor bo podjetje »SUROVINA« v prihodnje pretežno usmerilo svoja prizadevanja za povečanje odkupa.

IZDELUJEJO OPREMO PO NAROČILU

»SLOG« — OBRATNO PODJETJE ZA NOTRANJO OPREMO MARIBOR je naslednik bivšega podjetja »Zvezda«, ki se je leta 1959 zaradi prevelike raznolikosti razdelilo na tri specializirana podjetja. Ob likvidaciji podjetja »Bor« iz Središča ob Dravi se je k podjetju pridružil še kolektiv mizarskega in žagarskega obrata iz Središča, ki sicer spada pod občino Ormož, vendar dosedanje skupno delo dokazuje možnost tudi takih združitvev.

Naj nekoliko spregovorimo o proizvodnem programu podjetja. Izdelujejo predvsem opremo po naročilih za vse vrste organizacij in ustanov. Opremlili so že mnogo hotelov, gostinskih in turističnih objektov, šol, laboratorijev, birojev, zdravstvenih ambulant ter institutov. Izdelujejo tudi vgrajeno pohištvo, medtem ko del zmogljivosti odpade na serijsko izdelavo spalnic, za kar ima v prihodnjih letih več perspektive obrat v Središču.

Nasploh si podjetje prizadeva ustvariti s solidno izdelavo in vgrajevanjem opreme dober sloves in s tem tudi pogoje za nadaljnje delo. Kolektiv se trudi in prizadeva, vendar včasih tudi brez uspeha, kajti nabava surovin pomeni včasih za podjetje kaj pereč problem. V podjetju menijo, da se v občini in okraju vse preveč zavzemajo za ekstenzivno gospodarjenje s tehničnim lesom, kar postavlja podjetje v sila neugoden položaj. Zaradi tega so tudi sklenili svojo proizvodnjo vse bolj usmeriti v kombinacijo lesa s kovino in plastično maso (zaradi pomanjkanja lesa), ker menijo, da bodo le tako uspešno širili proizvodnjo tudi v prihodnje. Spričo take usmeritve proizvodnje jim je prav gotovo zagotovljena prihodnost, saj je znano, da se tovrstna kombinirana oprema vse bolj uveljavlja na domačem in tujem trgu.

Ceprav je podjetje oziroma kolektiv dosegel že lepe uspehe, pa se vseskozi borijo s finančnimi težavami. Toda ne glede na skromna sredstva si organi družbenega upravljanja in ostale družbene politične organizacije v podjetju nenehno trudijo, da bi kljub skromnim možnostim nudile svojim delavcem vsaj nekaj dobrin družbenega standarda. Uspeli so le toliko, da so kupili rekreacijski objekt na Jadranu. Precej pozornosti posvečajo vzgoji kadra, zlasti kvalificiranim mizarjem. Ker pa mizarjev primanjkuje, so pričeli priučevati žene, in kot je videti, bo v petih letih v podjetju od skupnega števila zaposlenih skoraj 90 % žensk in to največ kvalificiranih.

PODJETJE »SLOG« MARIBOR danes zaposluje okrog 200 delavcev, in kot kažejo letošnji rezultati, bodo do konca leta ustvarili okrog pol milijarde bruto produkta.

KROJAŠKA OBRATNA ZADRUGA MARIBOR

je bila ustanovljena že leta 1908, ko so jo ustanovili krojaški pomočniki. Sedanja njihova dejavnost je predvsem usmerjena v šivanje oblek po meri, medtem ko prevzamejo tudi večja naročila za izdelovanje delovnih oblek. Obnavljanje šivalnih strojev predstavlja za zadrugo največji problem, pa čeprav so doslej uspeli s svojimi sredstvi deloma zamenjati stare šivalne stroje z novimi.

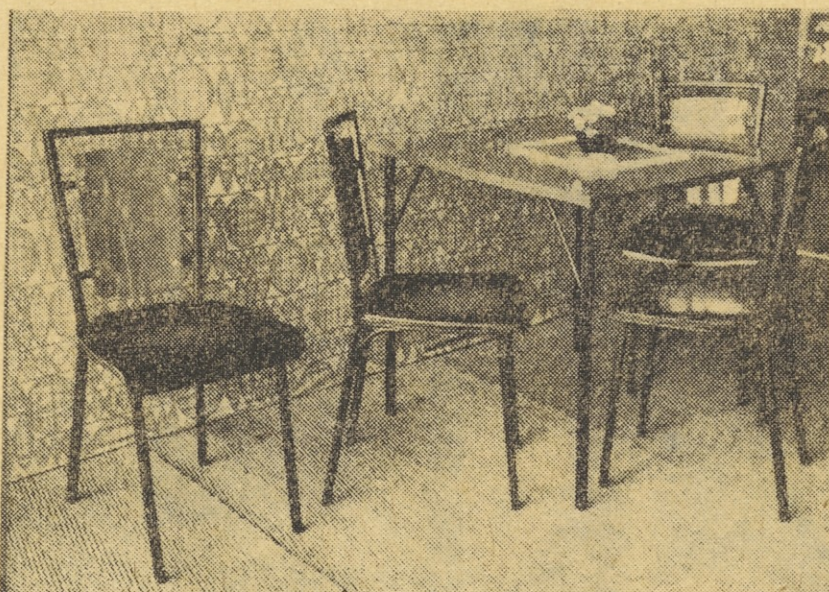
NOVIH 100 ha ZEMLJIŠČ

KMETIJSKA ZADRUGA RUŠE se ukvarja z lastno kmetijsko in gozdarsko proizvodnjo, z odkupi kmetijskih pridelkov in trgovino z materialom za razširjeno reprodukcijo v kmetijstvu. S trgovsko dejavnostjo oskrbuje svoje območje od Radvanja do Fale. Zadruga se bavi z odkupom in prodajo mleka, mesnimi proizvodi in močnim kreditnim odsekom — z blizu 30.000.000 hranilnih vlog.

Zadruga posluje izključno z lastnimi sredstvi in je lani ustvarila 350.000.000 din prometa, od tega 71 milijonov bruto dohodka. Glavni vir dohodka je pri drugi hmeljarstvo in gozdarstvo. Te panoge krijejo letno izgubo na ostalih panogah v višini blizu 12 milijonov — s tem da je zadruga oddala gozdarsko dejavnost privatnega sektorja bo v letu 1964 ustvarila 80 milijonov manj prometa, s tem pa tudi 5 milijonov manj skladov.

Zadruga bo do leta 1970 pridobila še okoli 100 ha obdelovalnih površin. Predvidena je pripojitev Kmetijske zadruge Lovrenc na Pohorju in Klavnice in mesarije Ruše. Zadruga bo do leta 1970 povečala hmeljarstvo za 20 ha in sadjarsko plantažo za 40–50 ha.

Zadruga posluje sedaj izključno z lastnimi sredstvi in je njeno premoženje vrednost osnovnih sredstev 240.000.000 din. Trenutno ima zadruga 13.000.000 din na skladih, ki jih je namenila za ureditev gospodarskega poslovanja in za odkup zemljišč.

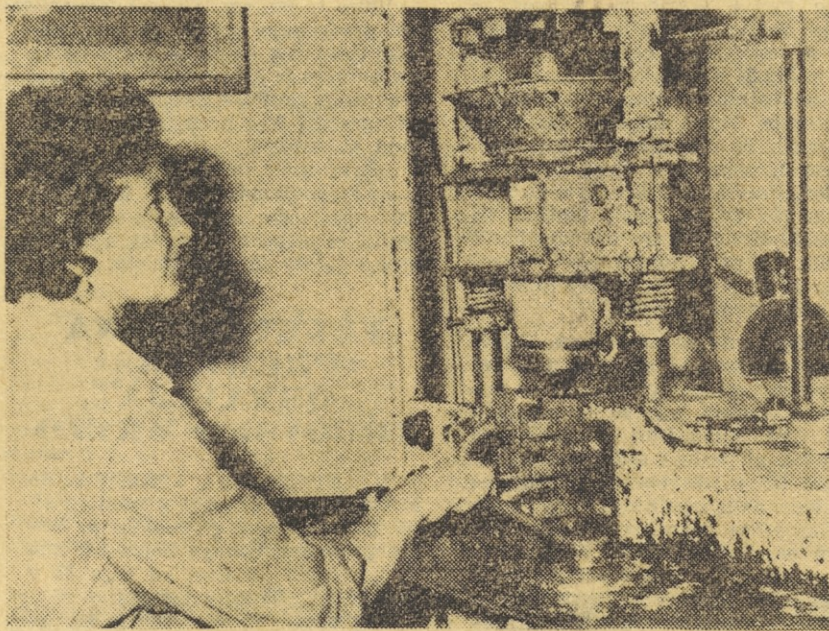
Moderni izdelki Obratnega podjetja Slog Maribor

V OSPREDJU — POPRAVILO KMETIJSKE MEHANIZACIJE

PODJETJE »AGROSERVIS« V MARIBORU je od ustanovitve leta 1945 preživelo vrsto reorganizacij in končno prevzelo sedanjo dejavnost in naziv leta 1952.

Začetna, čeprav glavna dejavnost, je bila dokaj skromna, saj se je omejevala le na popravilo kmetijske mehanizacije, deloma pa tudi drugih prevoznih sredstev in strojev. Vendar je bilo tako le nekaj let. Z letom 1952 se pričena novo obdobje podjetja. Pričetek novogradnje v tem letu jim je omogočil že leta 1954 preselitev v nov objekt (halo), v katerem so od takrat dalje opravljali remont vseh strojev. S prizadevanjem za zboljšanje delovnih pogojev so postopoma, toda načrtno nadaljevali. Zgradili so provizorij za brusilnico, letos pa bodo pričeli graditi drugo halo kot prizidek k prvi, ker menijo, da bodo s halskim sistemom gradnje znatno zmanjšali stroške novogradnje.

Z razširitvijo kmetijske mehanizacije in mehanizacije nasploh je povpraševanje po njihovih storitvah iz dneva v dan večje, to pa ni čudno, saj so poleg vseh popravil kmetijskih in drugih motornih vozil prevzeli tudi vrsto servisnih zastopstev (JO-BV žage, za stiskalnice K 441 znamke VEB, amortizerje »TIFONI« za gosničarje FIAT itd.). Ob tem močno povečanem delu je njihova prva naloga, z novimi prostori izboljšati delovne pogoje, in druga, nabaviti manjkajočo opremo. Opremo deloma sicer imajo, večja stiska je pri delovnih prostorih in kadru, kjer ugotavljajo precejšnjo fluktuacijo. Da bi rešili pomanjkanje strokovnega kadra, v PODJETJU »AGROSERVIS« poleg 125 delavcev izučujejo še 50 vajencev.

Metalplast — hidravlični stroj za izdelavo plastičnih izdelkov

UMNO GOSPODARJENJE

Leta 1954 je ustanovilo Železničarsko športno društvo restavracijo »MARIBORSKI DVOR«. Razgovor v podjetju da slutiti, da si kolektiv 16 delavcev in 2 vajencev močno prizadeva obdržati zdajšnjo dinamiko povečevanja prometa, ki nenehno opozarja na umno gospodarjenje kolektiva. Saj je samo v lanskem letu promet narasel za 14 odstotkov nasproti letu 1962. Menijo, da bo v letošnjem letu promet nekoliko manjši, ker mimo gostišča ne vodi več glavna magistrala, ki pa je doslej v dokajšnji meri vplivala na število gostov. Zato nameravajo v prihodnjih letih investirati znatna sredstva v opremo, adaptacije in strokovno izobrazbo zaposlenih, kar bo vsekakor ugodno vplivalo na dobro počutje gostov in na doseganje zastavljenih nalog.

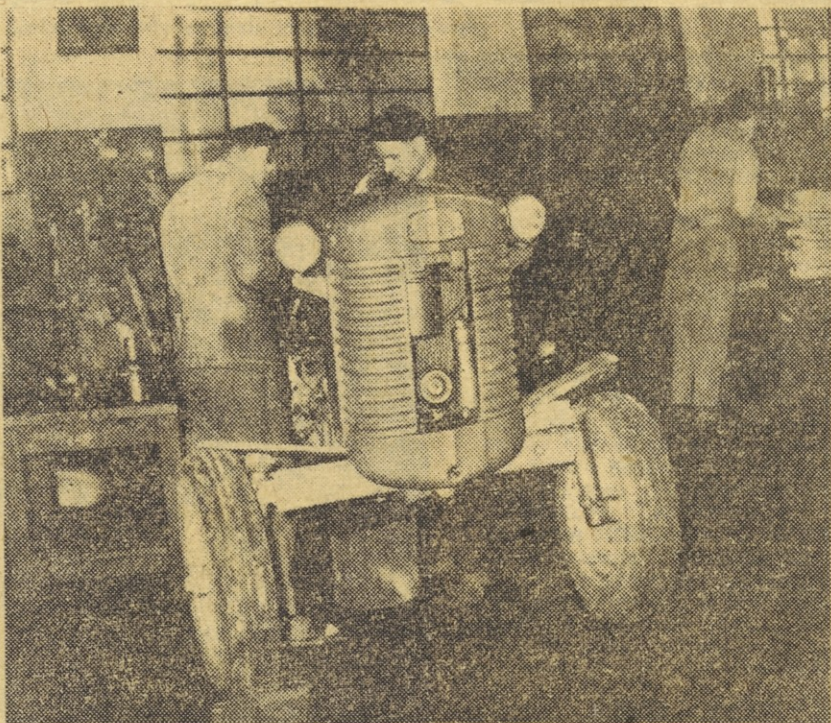
GOSTINSKO PODJETJE

»TABOR« MARIBOR

je bilo ustanovljeno leta 1962, in sicer z združitvijo gostišč na področju občine Tabor. Ponovna priključitev gostišč: podjetja Lovrenc na Pohorju s petimi gostinskimi obrati je še povečala število vseh obratov, tako da ima danes podjetje 12 gostinskih obratov s skupno 60 zaposlenimi gostinskimi delavci in 18 vajenci v gostinstvu.

Cetudi je podjetje mlado, so že opravili nekaj manjših prenovitev starih prostorov, vendar — kot pravijo — bodo z večjimi pričeli šele letos. Program razvoja predvideva večje ali manjše prenovitve, največje pa v gostilni »Korotan«. Že letos imajo namen zgraditi leseno montažno upravno poslopje. Vendar naj povemo, da bodo novo poslopje zgradili z lastnimi sredstvi.

Skratka kolektiv GOSTINSKEGA

Agroservis — pri remontu traktorjev

NAJVEČ DELAJO ZA INDUSTRIJO

OBRATNO PODJETJE »METALPLAST« MARIBOR je bilo ustanovljeno leta 1960, in sicer se je podjetje razvilo iz majhne zasebne obrtne delavnice. Začetna dejavnost je bila sila skromna, saj je podjetje ustvarilo v prvem letu le okrog 7 milijonov dinarjev realizacije, medtem ko je leta 1963 (prvo leto na rednem obračunu) doseglo že 64,5 milijona dinarjev bruto produkta. Uspeh bodo letos še povečali, namreč po letošnjem planu bodo letos dosegli že 80 milijonov dinarjev bruto produkta z 58 zaposlenimi.

PODJETJA »TABOR« si z vsemi silami prizadeva nuditi občanom čim boljše gostinske usluge. Čeprav njihovo delo spremljajo težave, zlasti jim primanjkuje strokovnega gostinskega kadra, pa lahko zapišemo, da so že lani dosegli lepe uspehe.

»MAJOLIKA« GRADI DEPANDANSO PRI HOTELU »BELLEVUE«

GOSTINSKO PODJETJE »MAJOLIKA« obsega 11 poslovnih enot in je doslej za novogradnjo (hotel »Bellevue« na Pohorju) investiralo 100 milijonov din in za adaptacije lokalov nadaljnjih 28 milijonov dinarjev.

Podjetje zaradi občutnega pomanjkanja ležišč na Pohorju gradi depandanso pri hotelu »Bellevue«. Ta del depandanse bo pozimi služil tudi kot ledeni bar za smučarje, zlasti še, ker bo povezoval obstoječi hotel z depandanso »Bellevue«.

REŠEVALNA POSTAJA MARIBOR

Od ustanovitve pa do danes je preteklo že 56 let. Postaja je bila v svojem začetku v sklopu prostovoljnega gasilskega društva, medtem ko je od leta 1954 dalje zavod s samostojnim financiranjem.

Zavod je od svoje ustanovitve (leta 1954) znatno povečal obseg dela, saj so na primer število motornih vozil povečali za 8, tako da imajo sedaj skupaj 16 vozil. Število motornih vozil trenutno zadostuje za opravljanje prevozov, vendar ob

skrajnem naporu vseh zaposlenih, oziroma tistih, ki skrbijo za redno vzdrževanje voznega parka.

Da bi dosegli čim boljše in čim hitrejšo pomoč bolnikom, so vsi šoferji in drugi opravili izpite iz prve pomoči, tako da je povsem zagotovljen strokoven prevoz bolnika do bolnice.

S preselitvijo REŠEVALNE POSTAJE MARIBOR v novo zgradbo Zavoda za gasilsko in reševalno službo, so se znatno izboljšali tudi pogoji dela reševalne postaje, ki letno opravi preko 22 tisoč prevozov.

ZDRAVSTVENI DOM LOVRENC NA POHORJU

V okviru zdravstvene službe imajo v Lovrencu dobro urejeno splošno in zobno ambulantno, babiško službo, posvetovalnico za žene in otroke ter šolsko mladino in športno ambulantno. Delovno področje vseh ambulant je omejeno na Lovrenc z njegovo okolico.

Trenutno delovni pogoji v ambulantah niso najboljši. Predvsem je vzrok iskati v zastarelosti prostorov in deloma opreme, vendar, kot je pričakovati, bo preselitev v nove (obnovljene) prostore, opremljene tudi s sodobnejšo opremo, omogočila boljše in solidnejše zdravstvene storitve.

NENEHNA RAST SPLOŠNE BOLNICE

Pravzaprav je dejavnost MARIBORSKE SPLOŠNE BOLNIŠNICE sila široka, saj zajema celotno področje mariborskega okraja. Delovno področje zahteva od celotnega kolektiva veliko prizadevanje pri usklajevanju razpoložljivih kapacitet bolnišnice z vedno večjimi potrebami po zdravniških storitvah.

Bolj ali manj skromna začetna dejavnost bolnišnice je po osvojitvi nenehno naraščala, zlasti pa dosegla vidnejši napredek od leta 1947 dalje. Do takrat je namreč bolnišnica zaposlovala komaj 20 zdravnikov, imeli pa so na razpolago le 735 postelj.

Kot smo že zapisali, so začetki nagle rasti bolnišnice vzklihi leta 1947, ko so pričeli z razvijanjem novih dejavnosti, skratka, nastal je pravi preokret v investicijski in kadrovske politiki bolnišnice. Preselili so otroški oddelek v obnovljene prostore, pljučni oddelek so preselili na Pohorje ter preuredili kirurškega. Vendar pionirske ere v večanju in izpopolnjevanju prostorninskih in delovnih pogojev še ni bilo konec. Z vsakim letom so prispevali nove spremembe in nove dopolnitve. Preuredili so kirurški oddelek, ustanovili oddelek za medicinsko rehabilitacijo, odsek za plastično kirurgijo ter center za reanimacijo težjih in drugih bolezenskih stanj. Letos pa nameravajo pričeti z gradnjo nevro-psihiatričnega oddelka in zavoda za laboratorijsko službo bolnišnice. Seveda so ob nenehni rasti bolnišnice rasle tudi nove dejavnosti: plastična in torakalna kirurgija, urologija, ortopedija, travmatologija (moderna), medicinska rehabilitacija, rehabilitacija otrok, skratka, dosegli so tudi upravno in strokovno združitve specialne ambulantne službe s hospitalno.

Nedvomno je torej širjenje in izpopolnjevanje dejavnosti bolnišnice ustvarilo boljše pogoje zdravljenja, ki pa je med drugim tudi plod prizadevanj za ustvarjanje zadostnega in strokovno dovolj usposobljenega zdravstvenega kadra. Pomnožili so število zdravnikov (specialistov) ter omogočili izsolanje mnogim že zaposlenim toda manj kvalificiranim kadrom.

Naj na koncu zapišemo, da je sedaj v SPLOŠNI BOLNIŠNICI MARIBOR zaposlenih okrog 100 zdravnikov in da je na razpolago 1435 postelj.

Glede na nenehno rast zdravniških storitev namerava kolektiv MARIBORSKE SPLOŠNE BOLNIŠNICE v sedemletnem perspektivnem razdobju kapacitete bolnišnice še povečati. Rast bolnišnice torej še ni zaključena.

Splošna bolnišnica Maribor